

Кирг.
У/С/К
А-16.

М. АБРАМОВ жана Т. АКТАНОВ

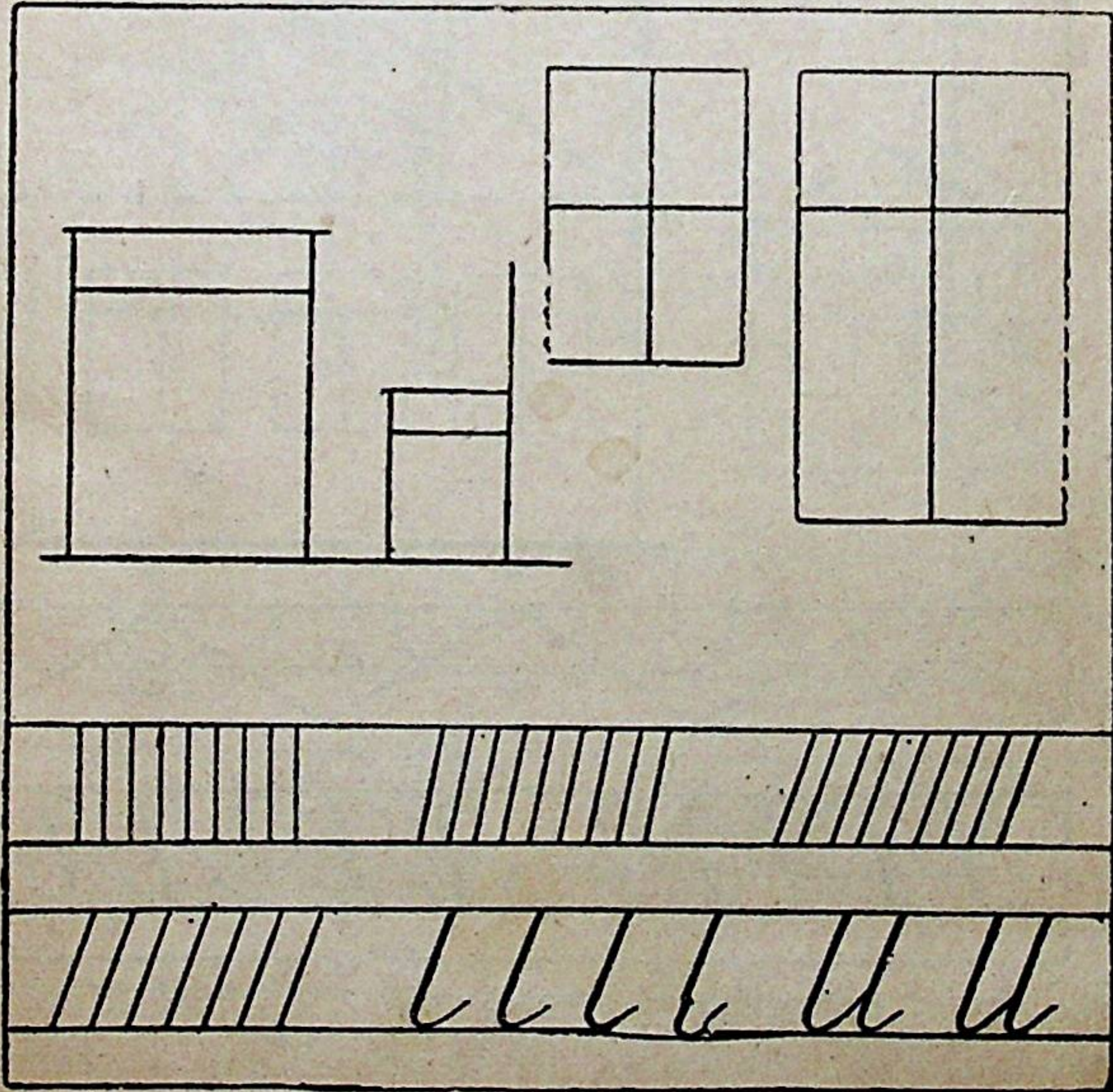

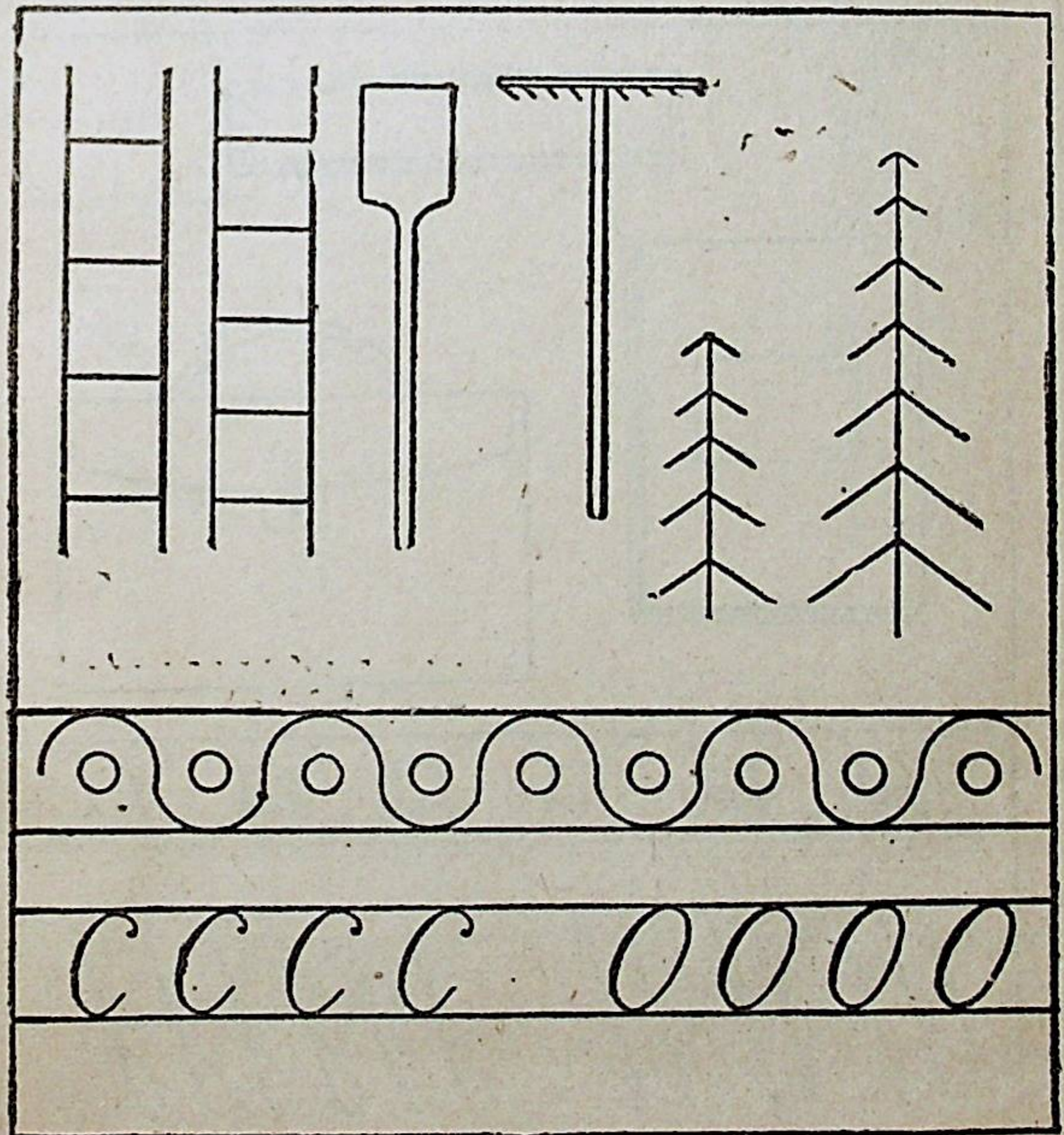
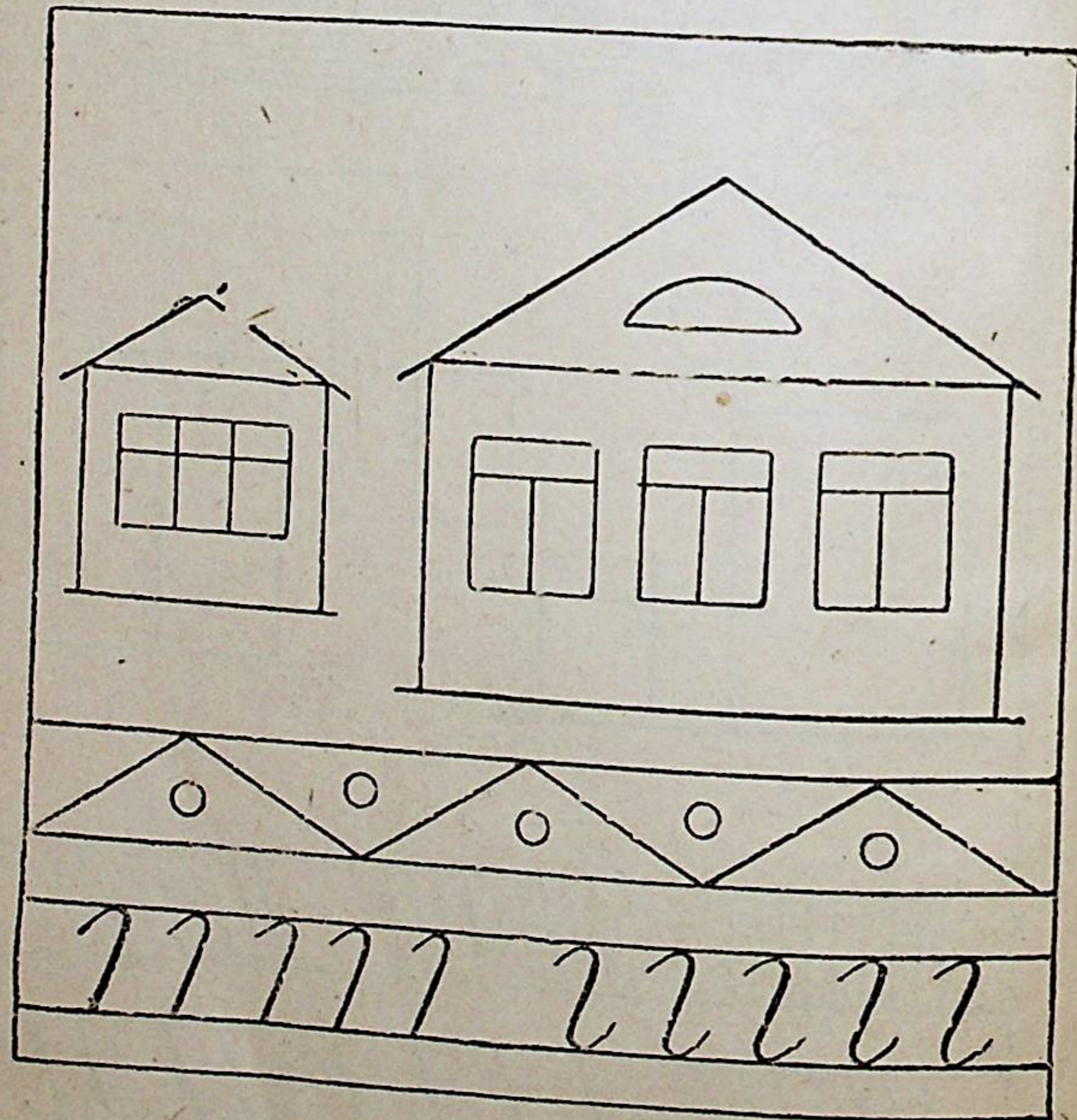
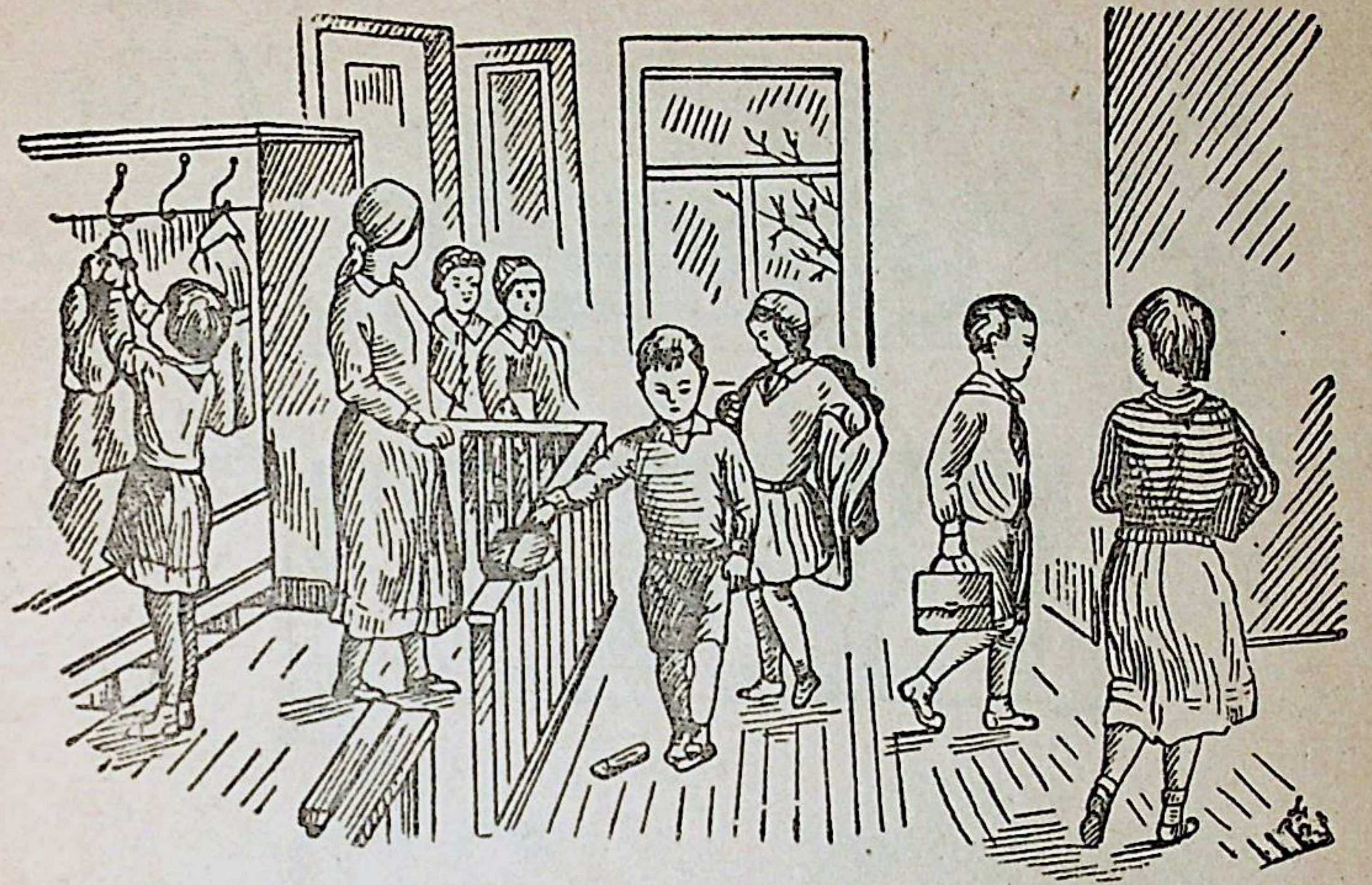
АЛМППЕ

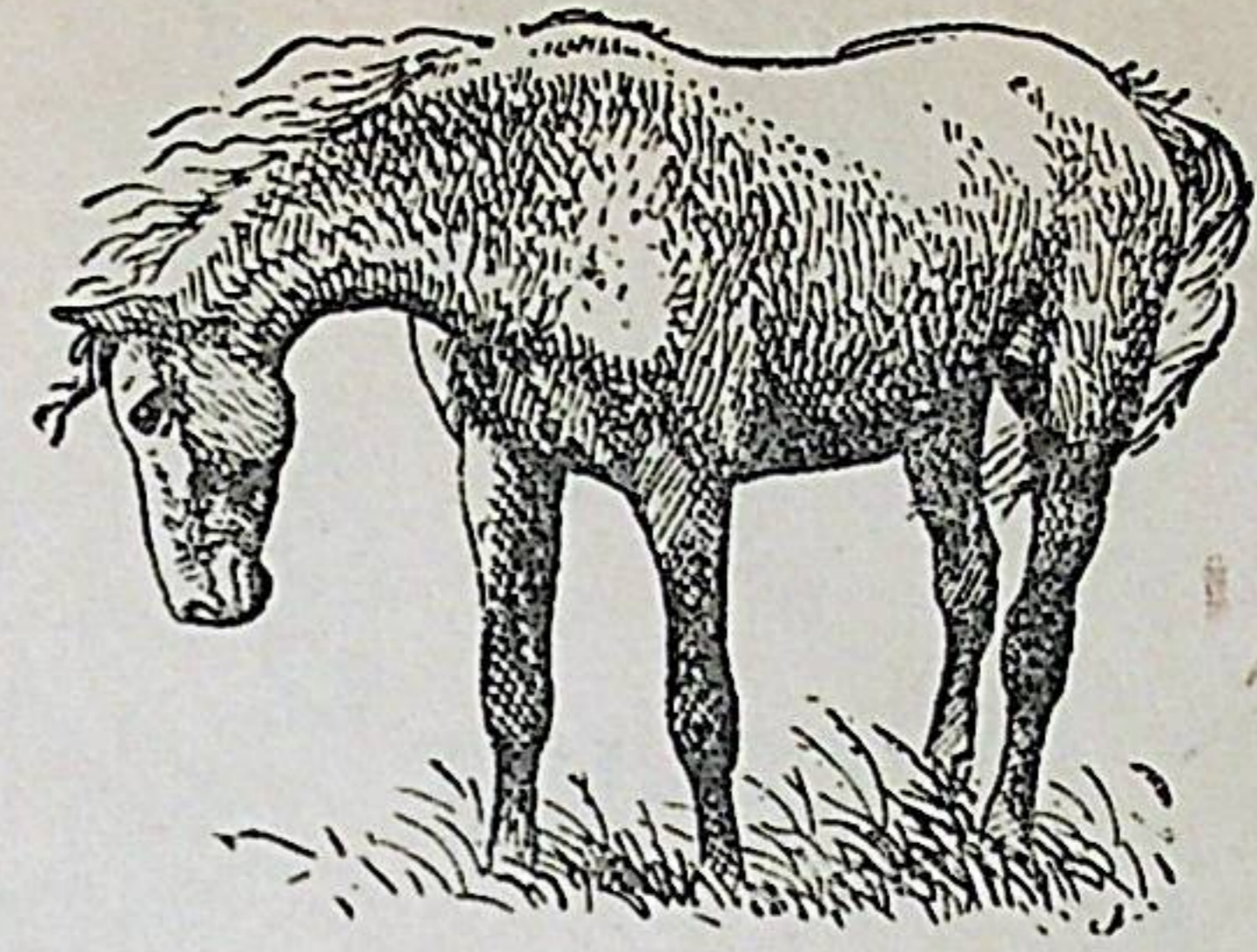
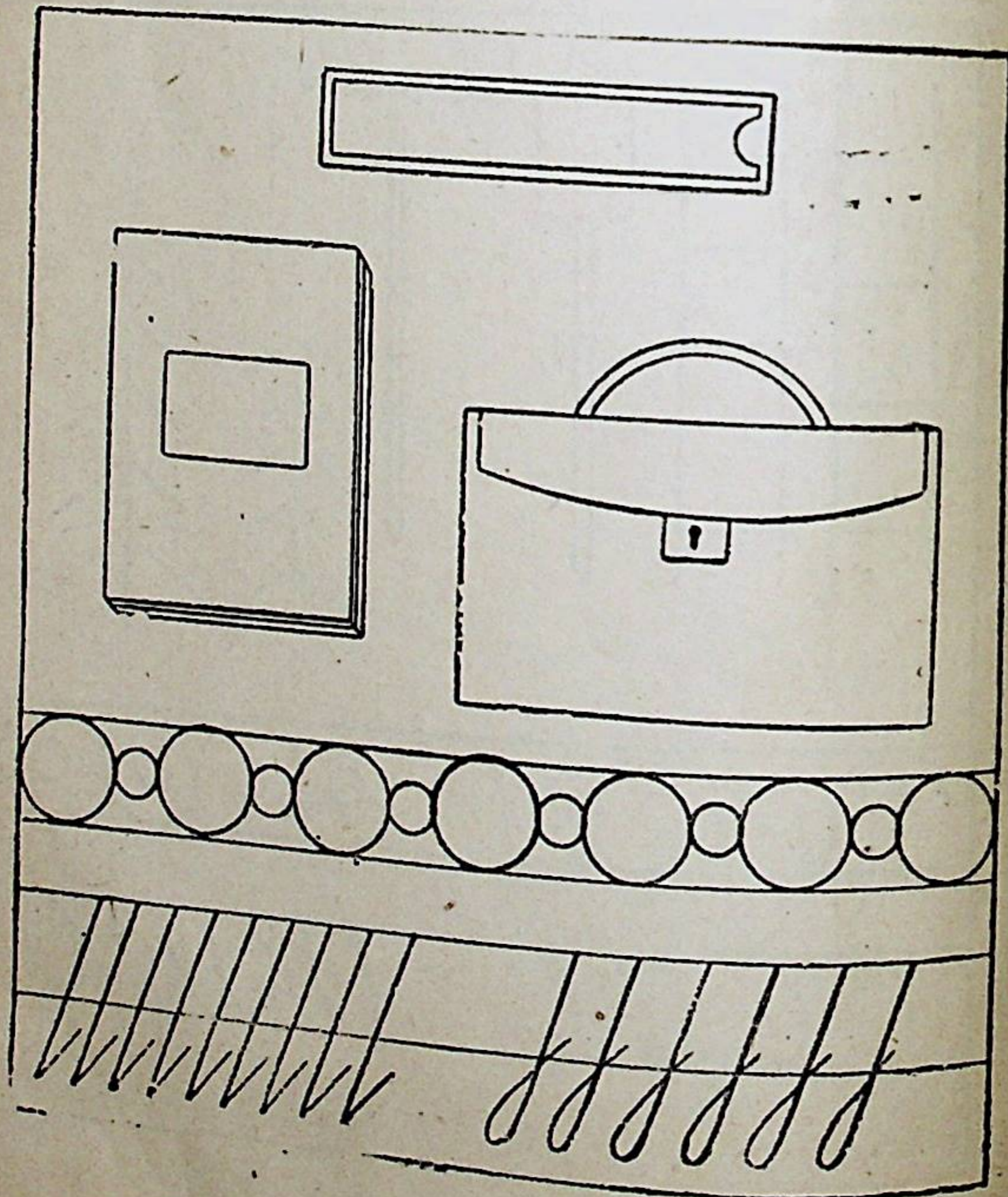
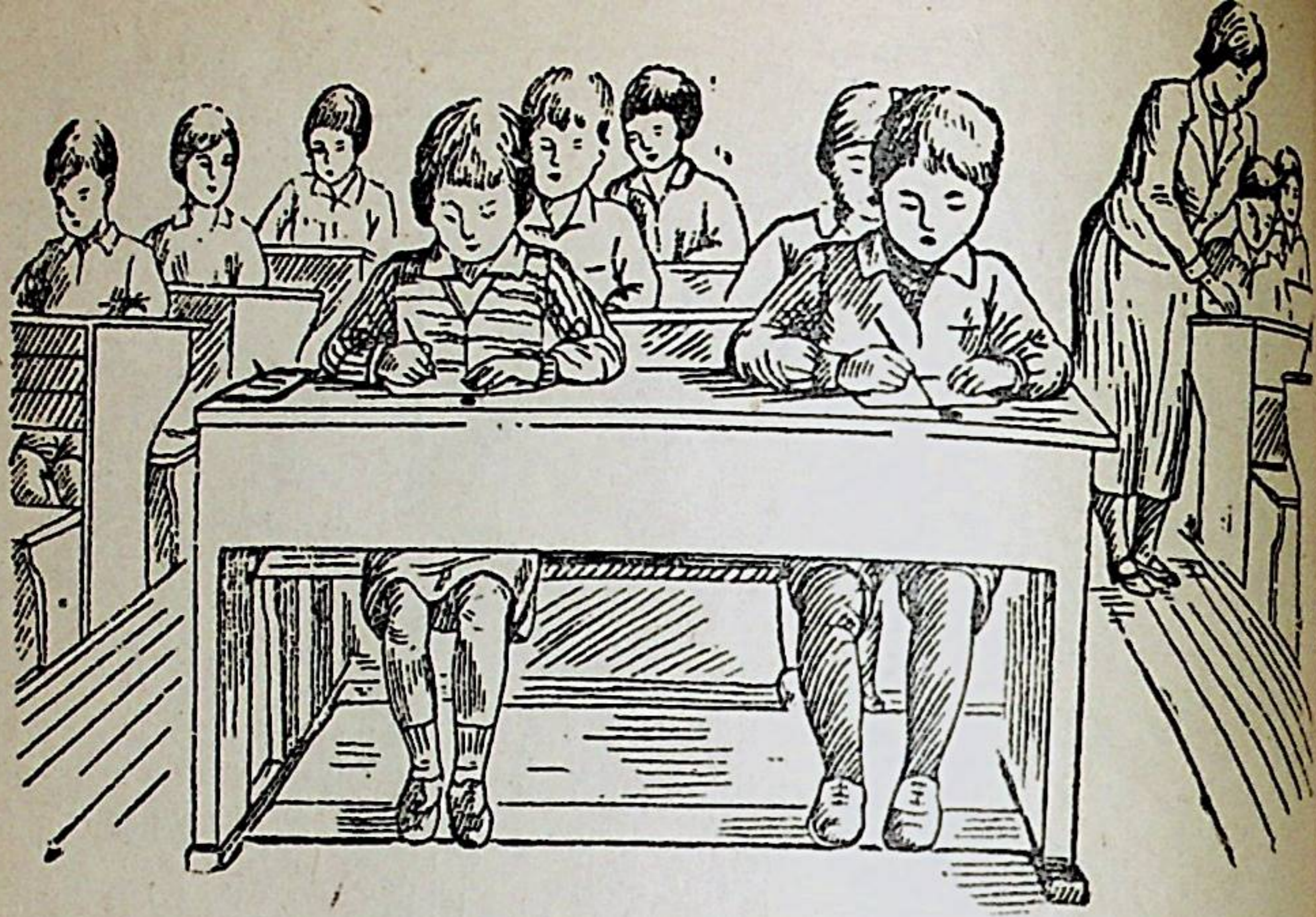
Фрунзе

КЫРГЫЗМАБАС

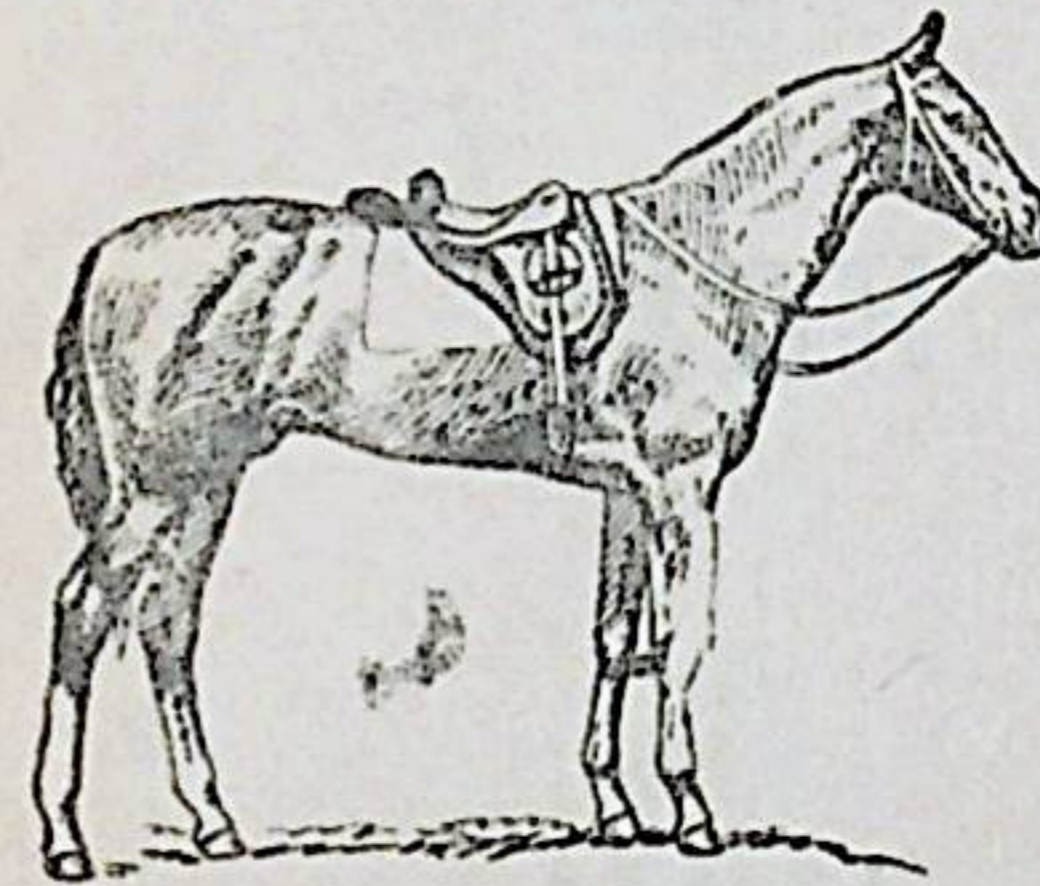
1945

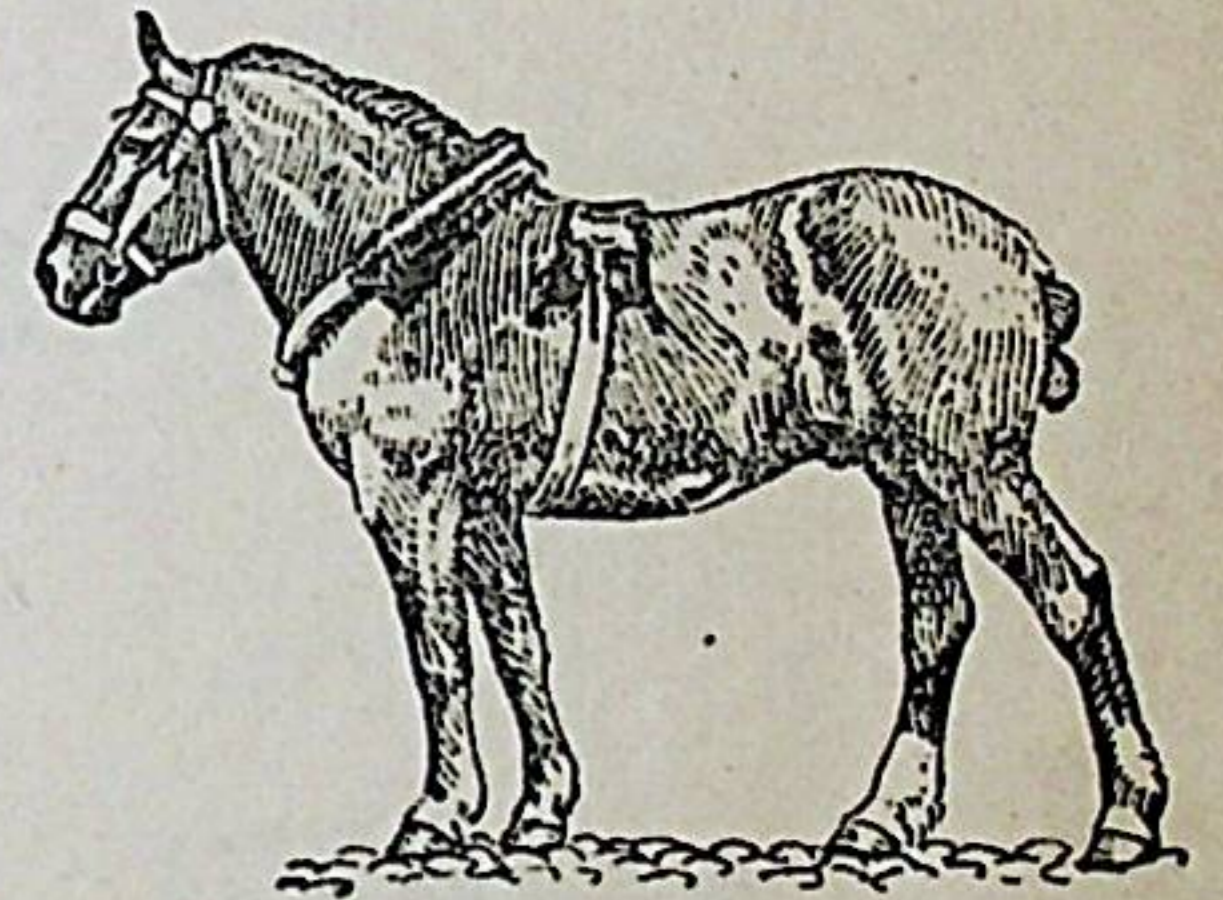

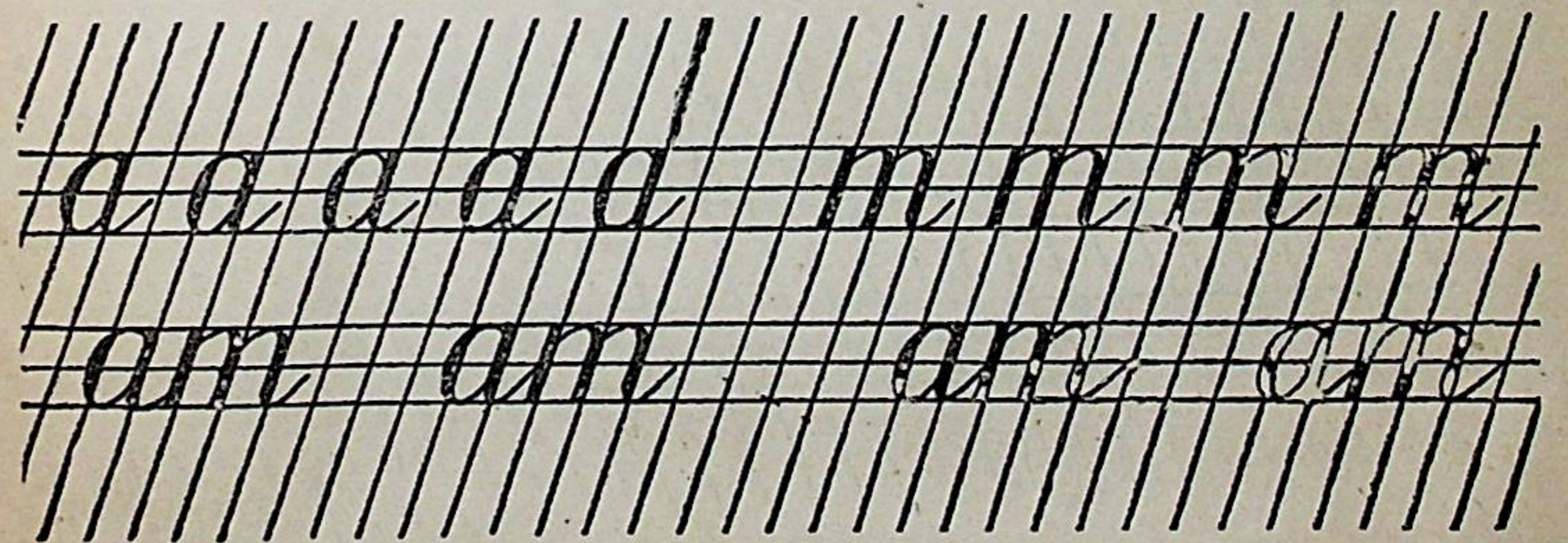
AT

a T
A a

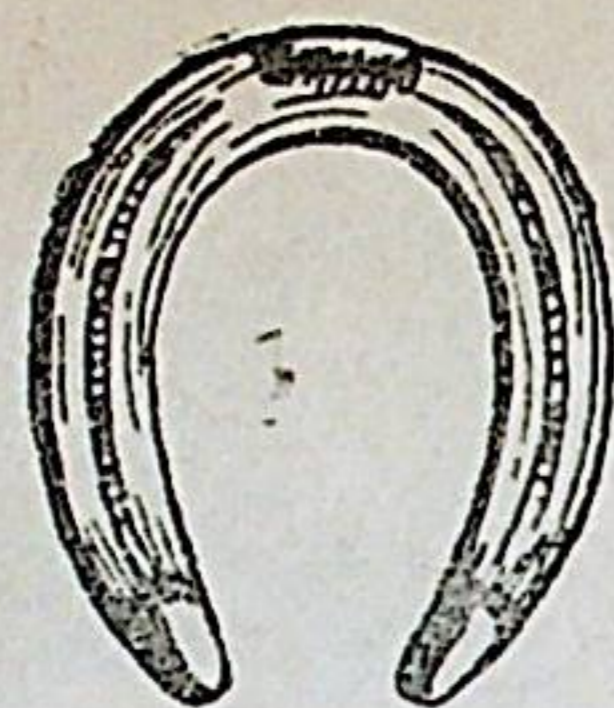

a T
T T

Кк

та-ка

та-ка

а-та

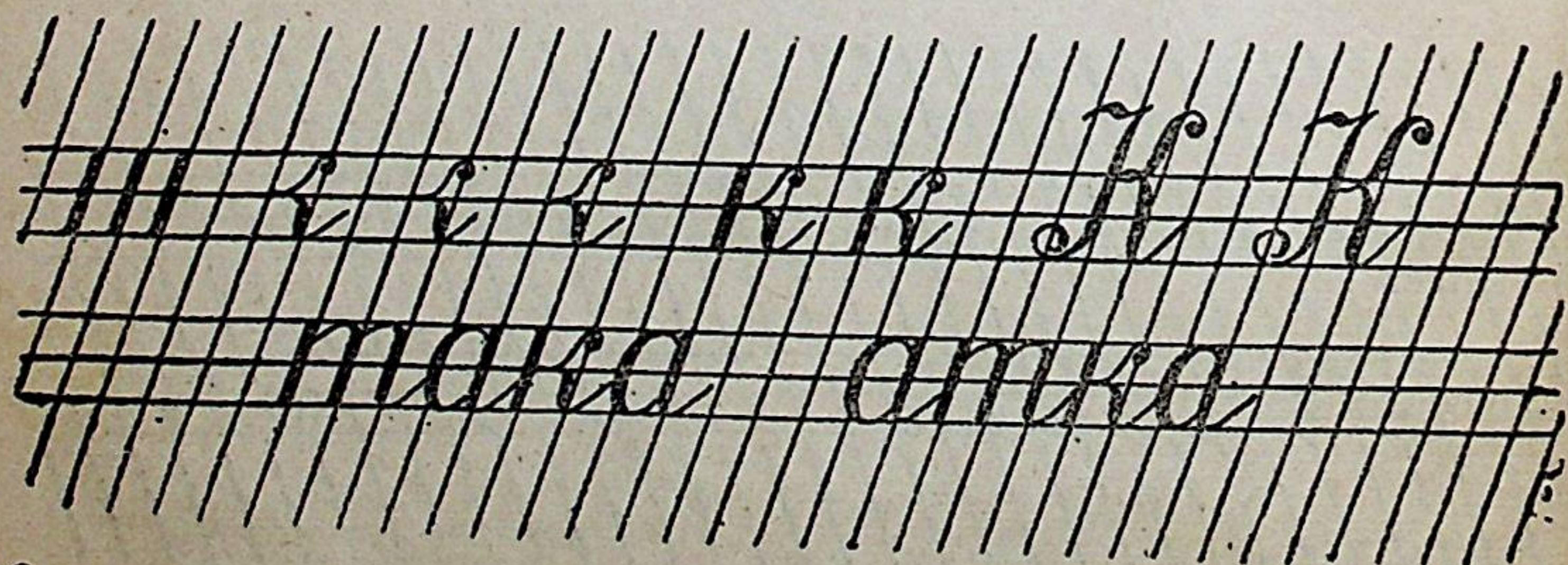
так

та-ка

как

ата, така как.

така атка.

Пп

а-па

а-па

пак-та

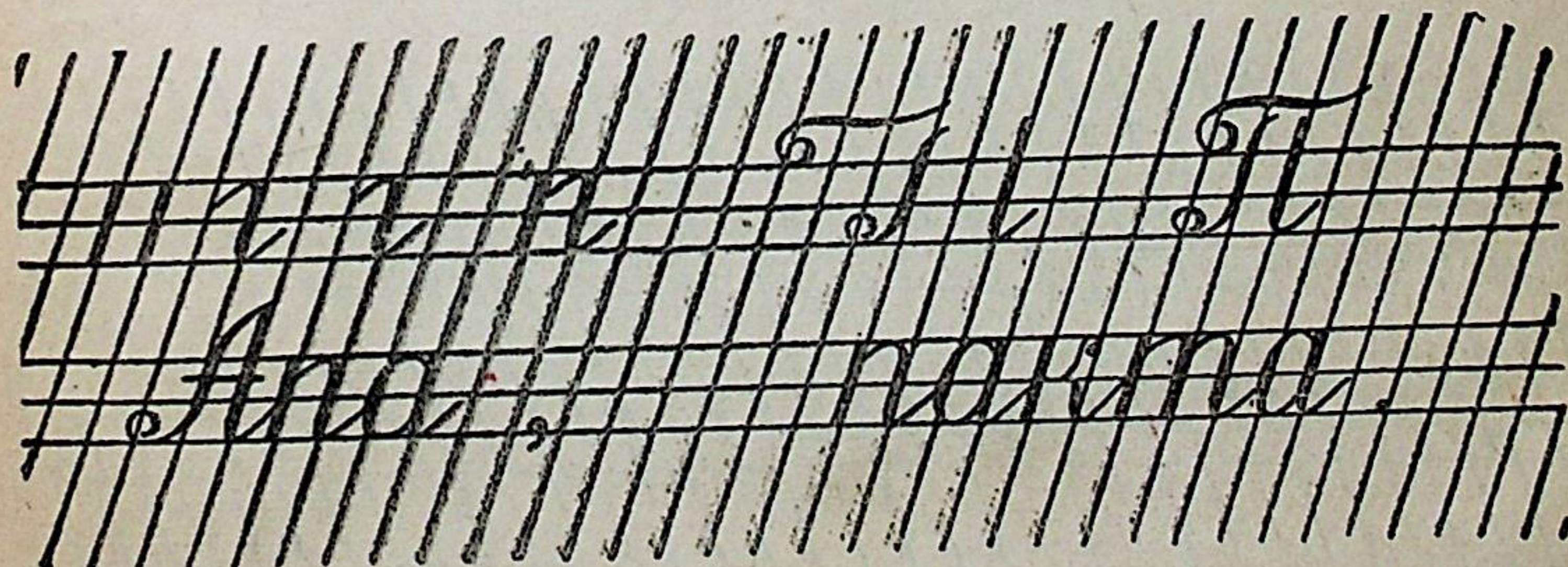
пак-та

как

а-та

кап

ат-ка

Лл

а л

ал

а-ла

ак

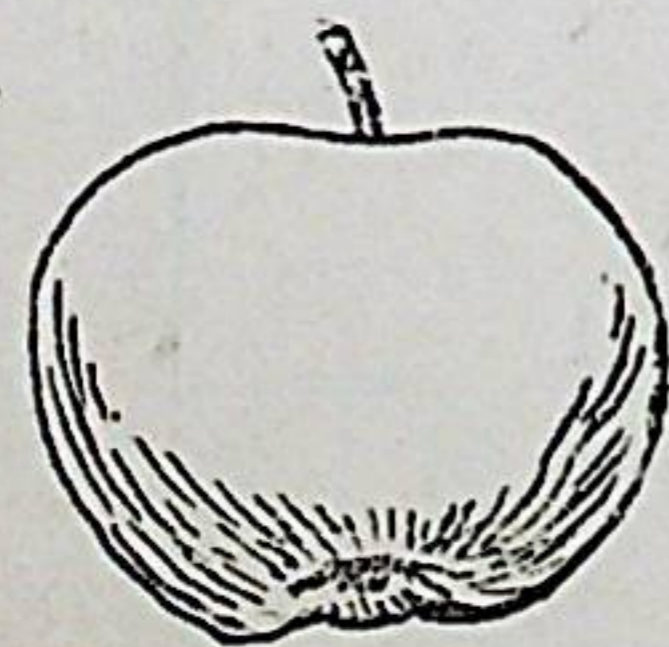
тал

а-лат

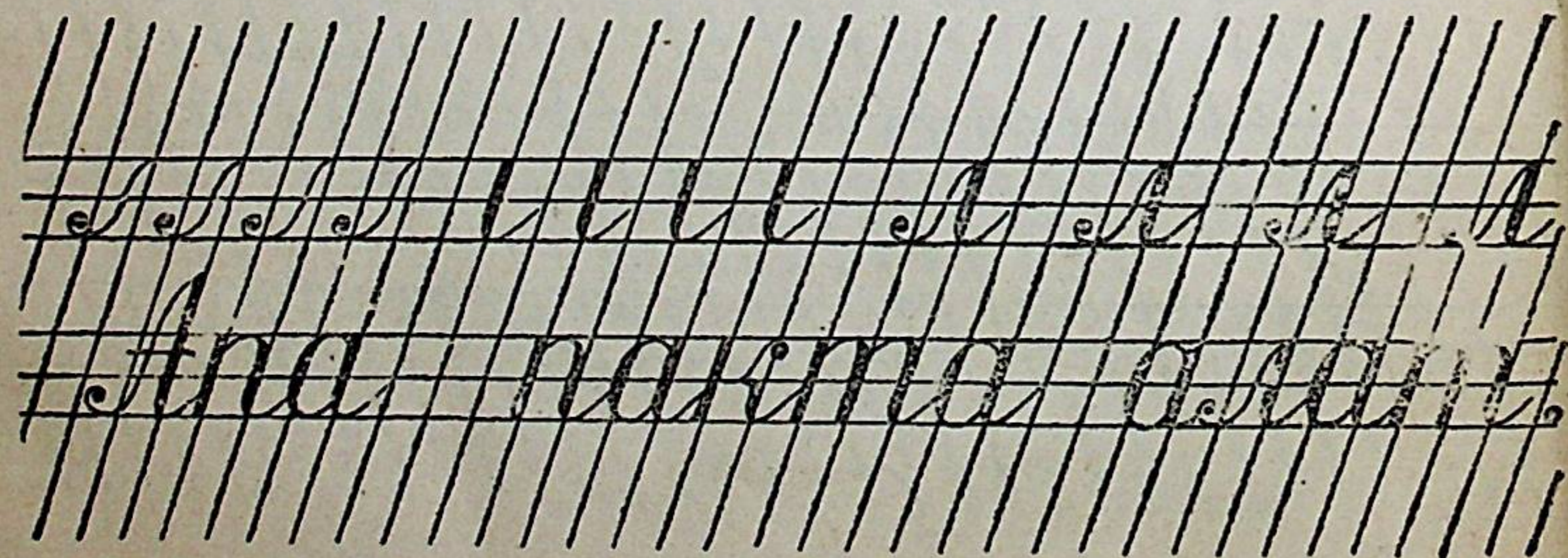
ка-лак

Апа, пакта ал.

Ата,

ал.

Мм

Ак-мат

Ак-мат

ал-ма

там

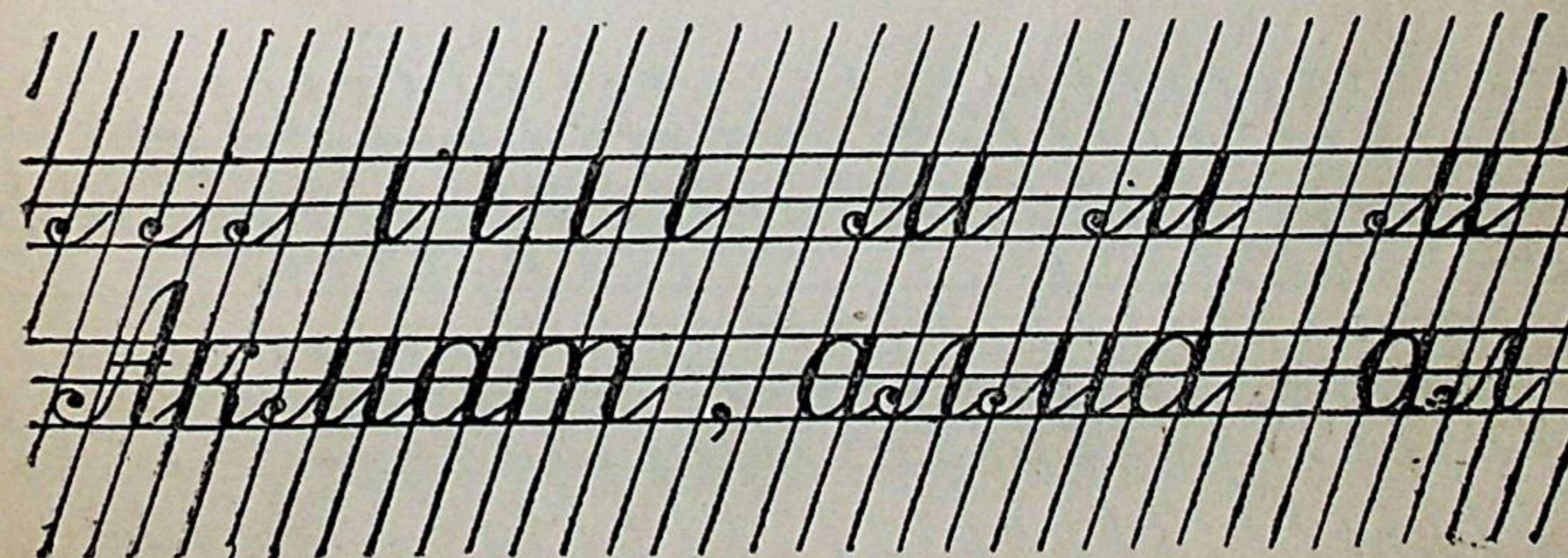
та-мак

ма-ла

мал

Атам мал алат.

Акмат, алма ал.

Бб

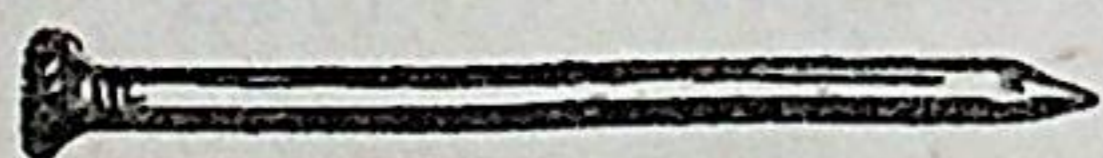
бал-ка

ба-ка

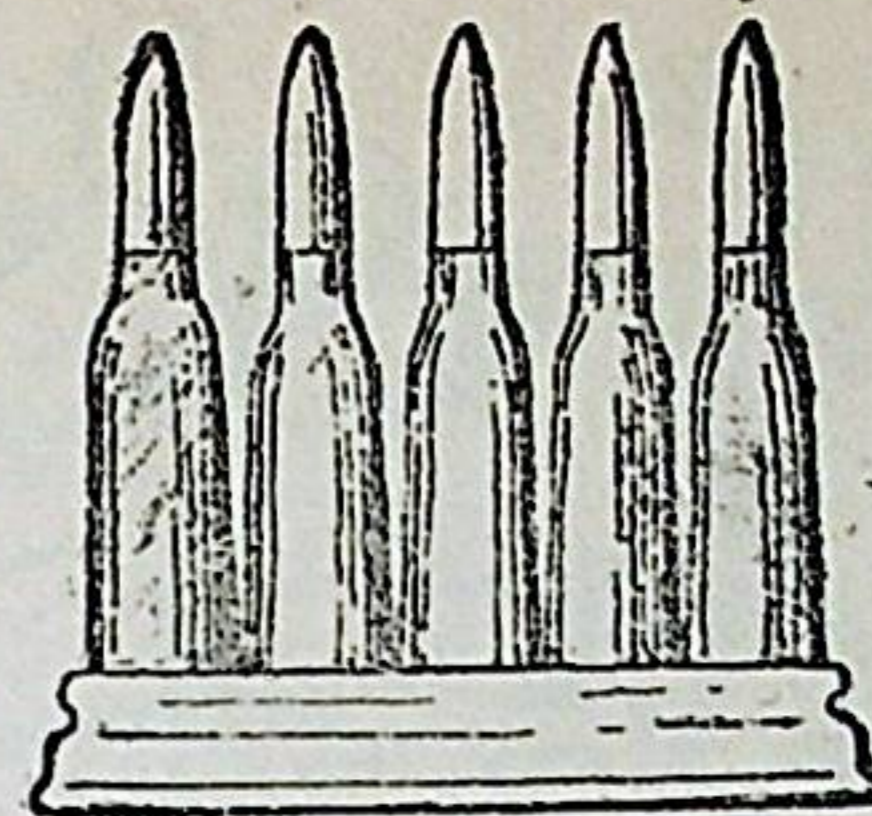
ба-ла	бал-та	ба-ка
ба-ба	бал-ка	бак-ма

Акмат, балка ал.

Акмат, как.

Handwriting practice on a grid background. The first row contains vertical lines. The second row contains the letter 'о' repeated. The third row contains the word 'Акмат' followed by 'балка' and 'алат'.

Оо

ОК

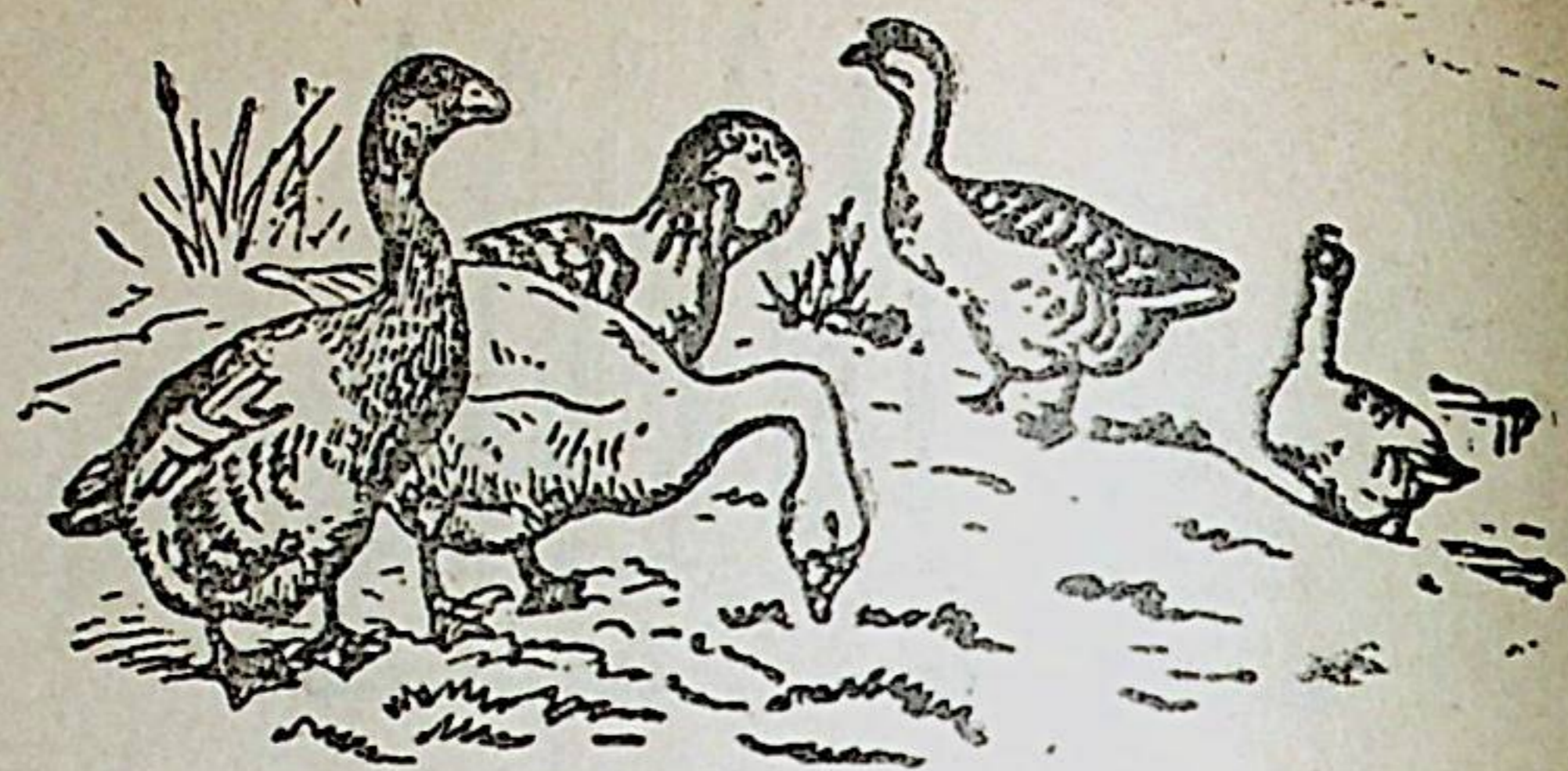
от	бол	бал-ка
ок	кол	бот-ко

Мал бак.

Мал мол болот.

Мал ток болот.

Handwriting practice on a grid background. The first row contains vertical lines. The second row contains the letter 'о' repeated. The third row contains the word 'Мал' followed by 'мол' and 'алат'.

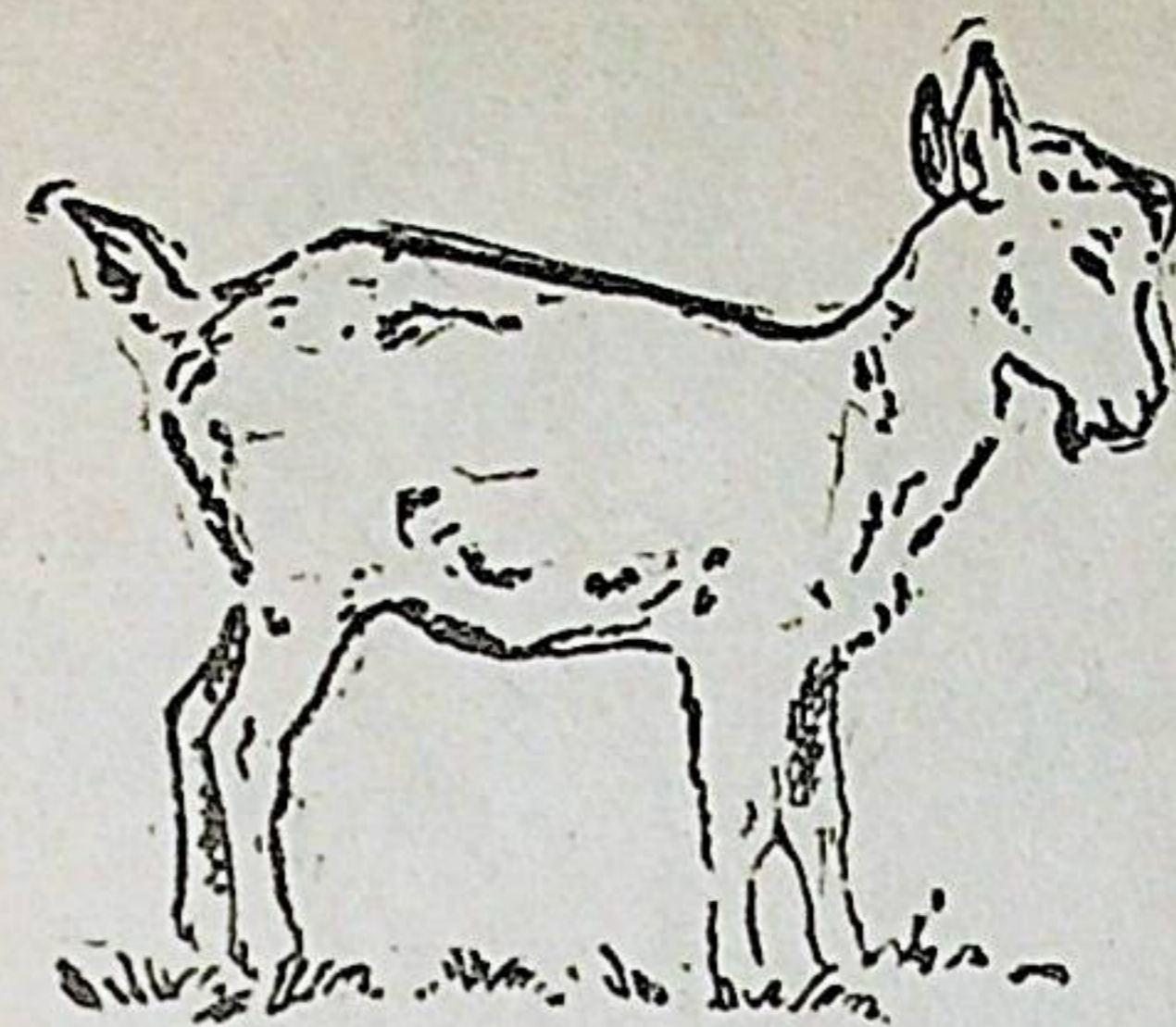
Каз

зат	аз	та-за
каз	боз	ба-ла

Каз ак. Каз таза.

Апам каз алат.

Болот, каз бак.

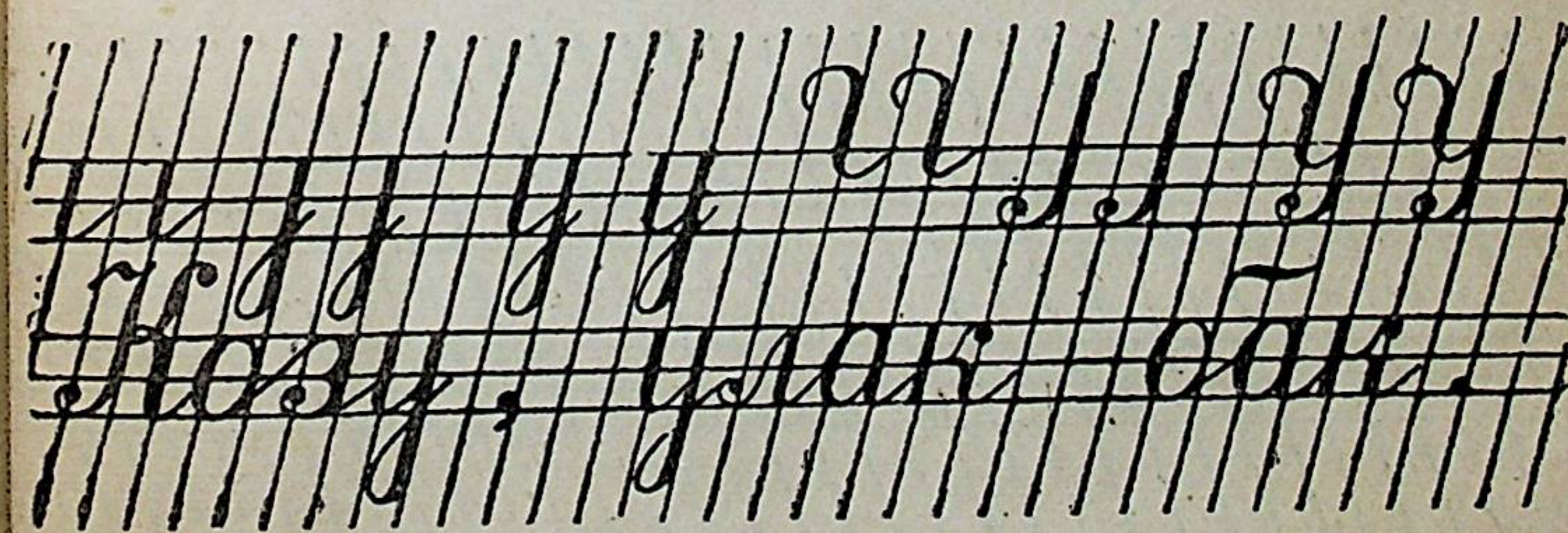
У-лак

бу-лак	кум	ко-зу
у-лут	бул	ук-та
у-лак	туз	у-зак

Бул ак улак. Бул ак козу.

Козу бак. Улак бак.

Козу, улак мал болот.

Ж ж

Жа-мал

жак	Жа-мал	жо-бо
жок	жа-ка	жол
жап	жа-зат	бол-жол

Жамал кат жазат.

Ал таза жазат.

э э э и и и с с с
 ис ис ис ис ис

жаз

жо-мок

жук

жуп

жа-мак

жа-за

бол-жол

жол

бак

ал-ма

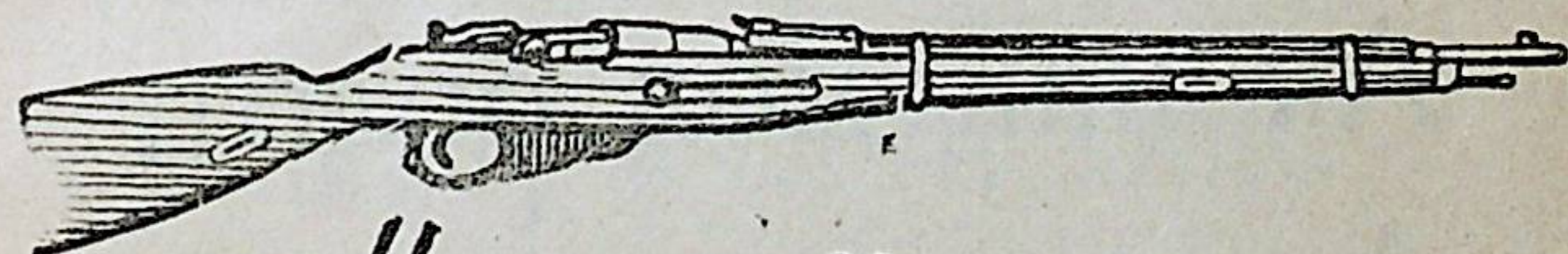
жал

бак-та

Бул жол. Жол таза.

Бул бак. Жамал бакта.

Бакта алма.

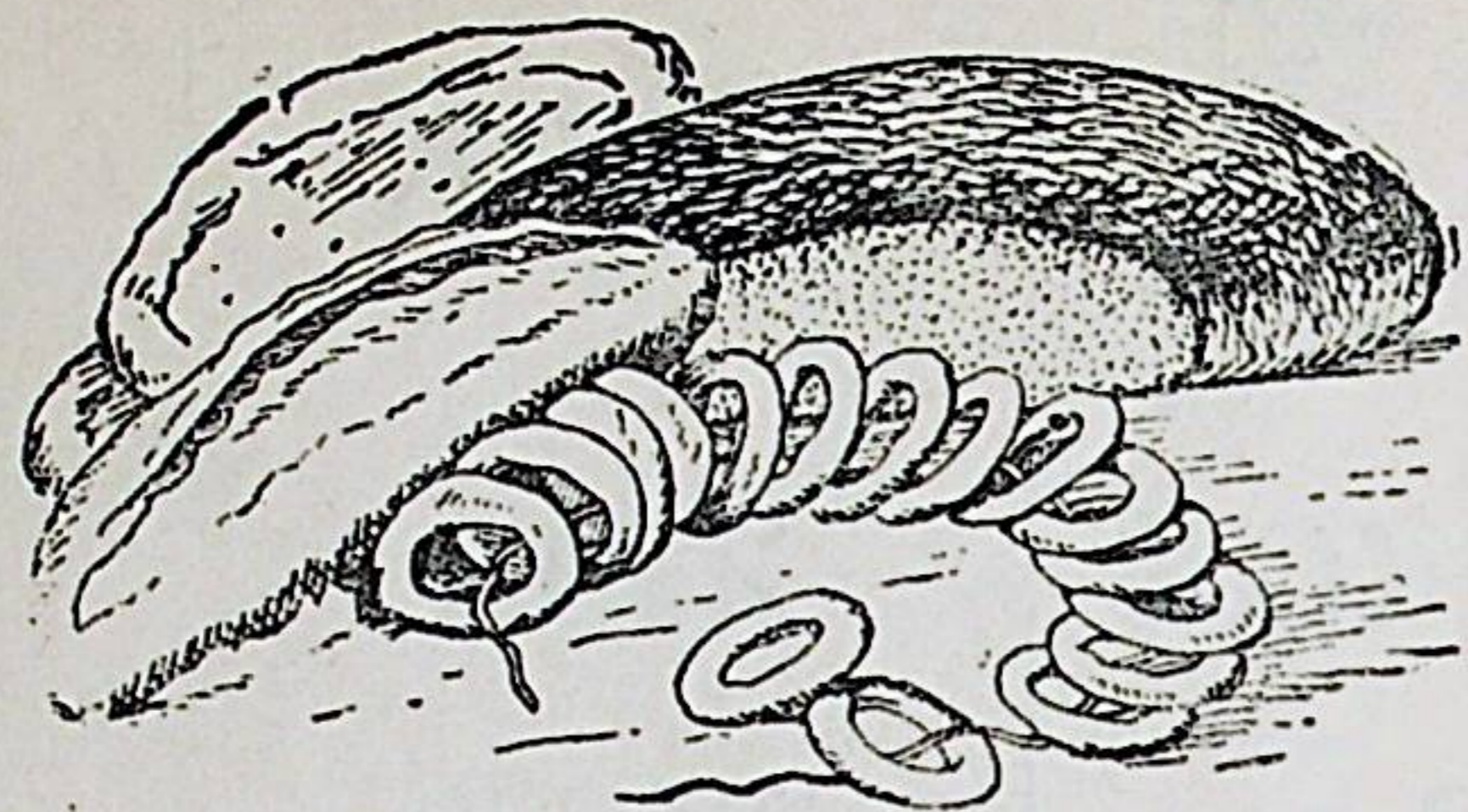

М. лт. к

Жамал бакта.

Нн

нан

ТОН

ку-лун

нан

ОН

НОК-ТО

нак

УН

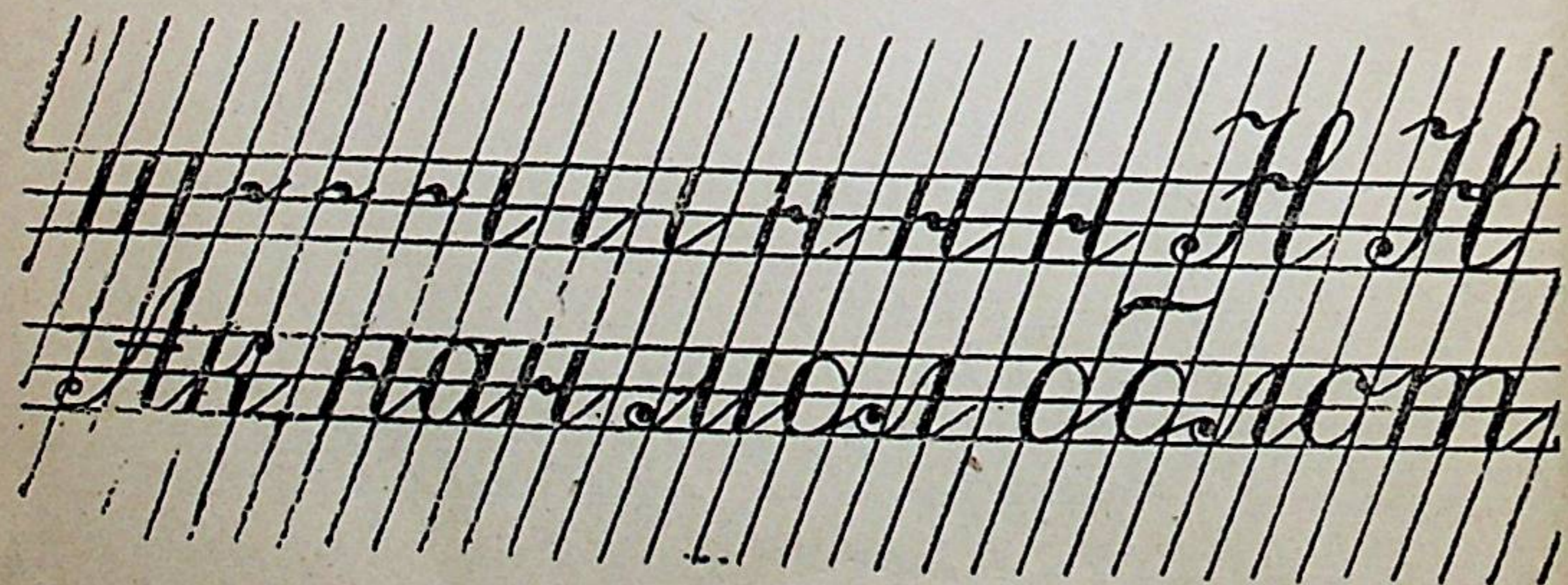
НО-КОТ

кант

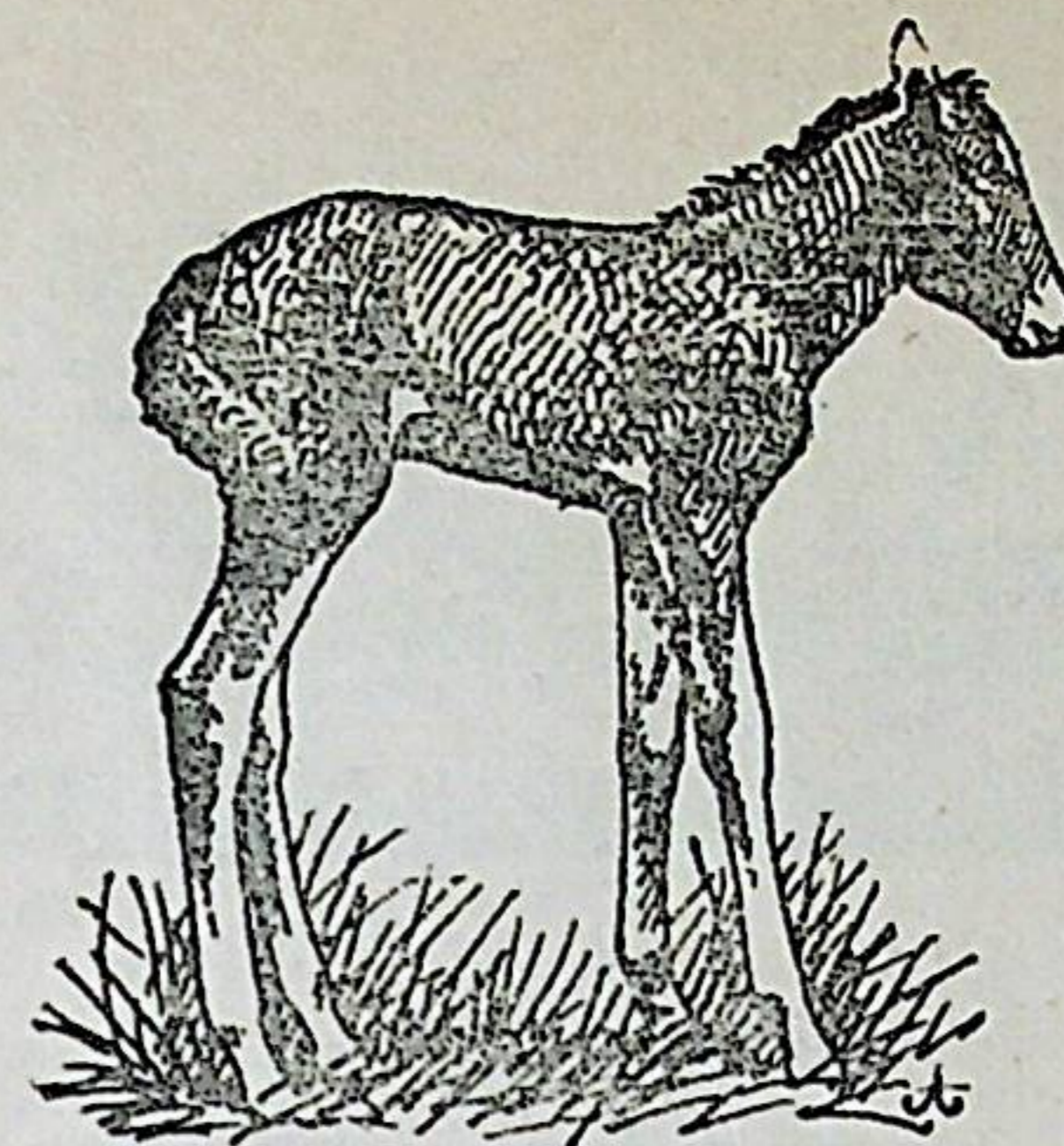
Атам ун алат.

Ак нан мол болот.

Акмат ак нан алат.

Ку-лун

нак

бо-лот

ТОН

как

НОК-ТО

КО-НОТ

кон

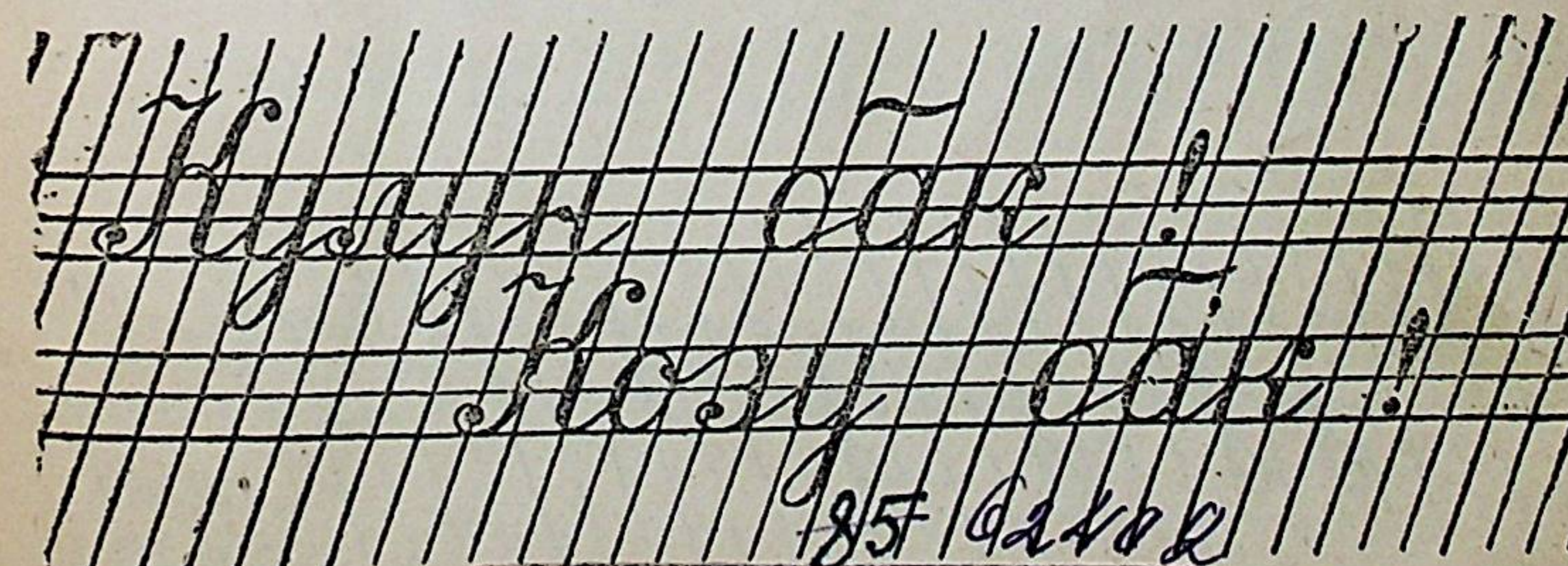
ка-нат

ун

Акматта кулун.

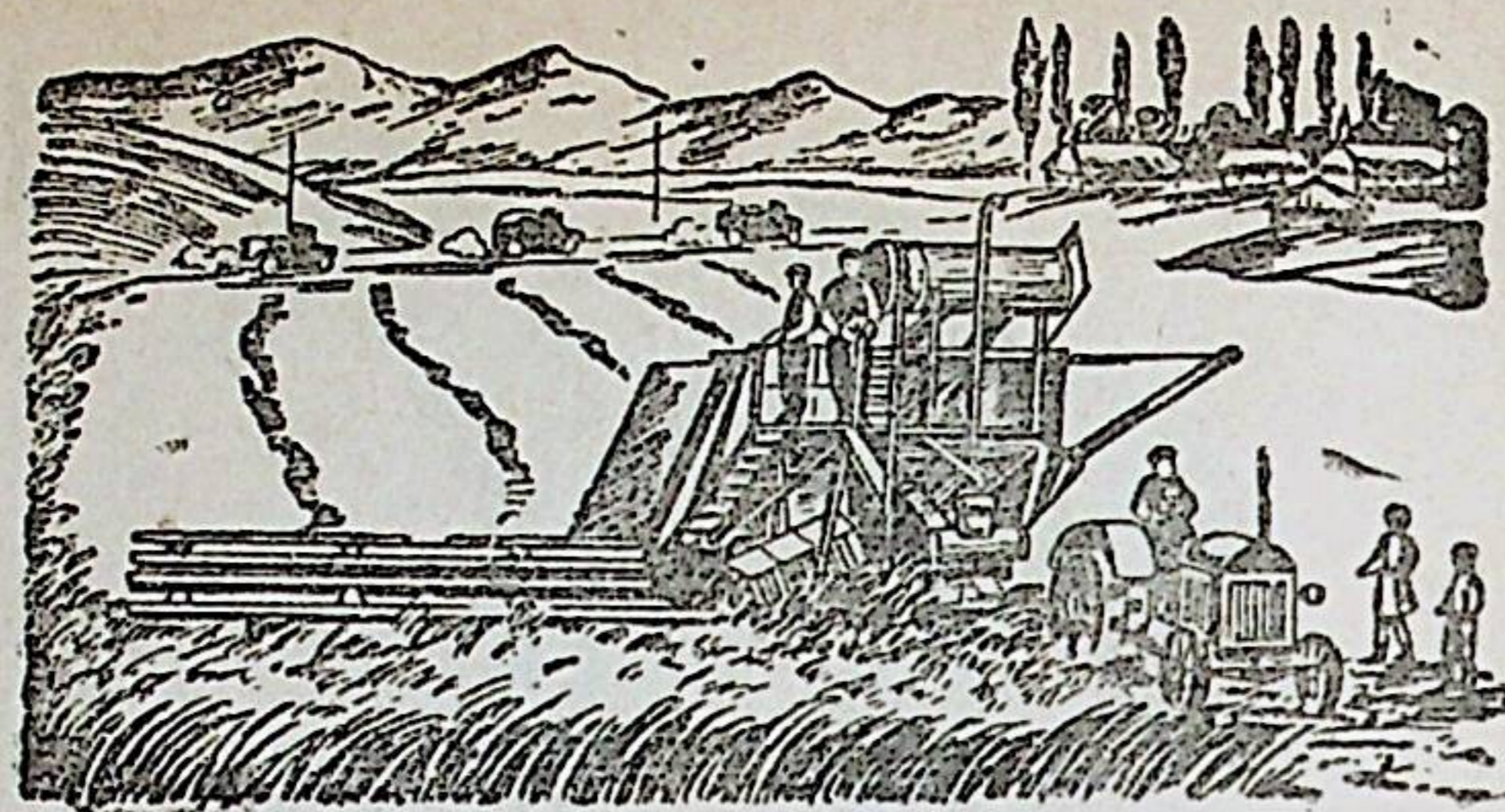
Акмат, кулун бак.

Кулун ат болот.

Дд

Дан

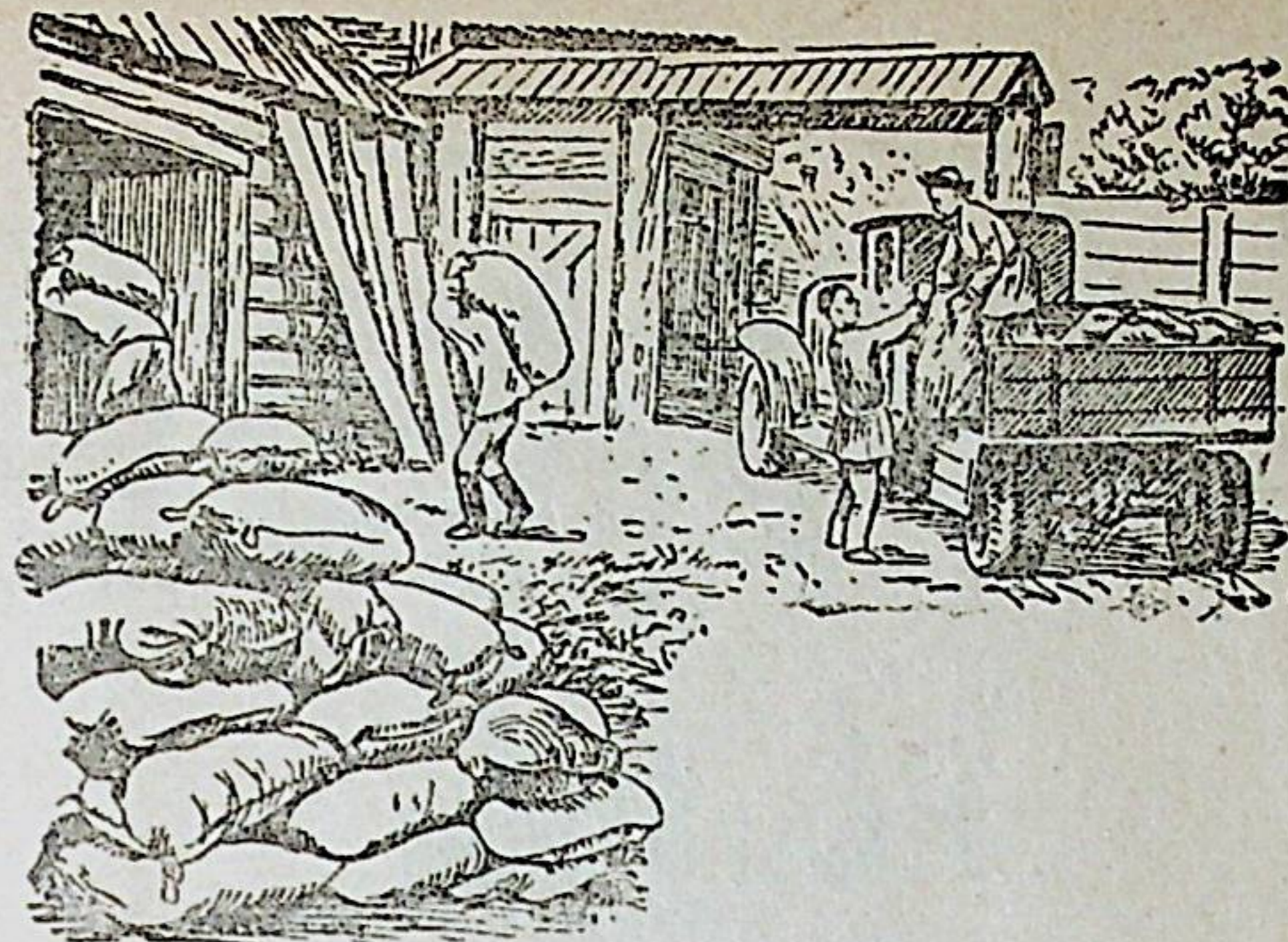

тол-ду	дан	а-дам
бол-ду	дат	ка-дам
ба-ла-да	да	а-там-да

Дан мол.

Акмат дан алат.

Жамал да дан алат.

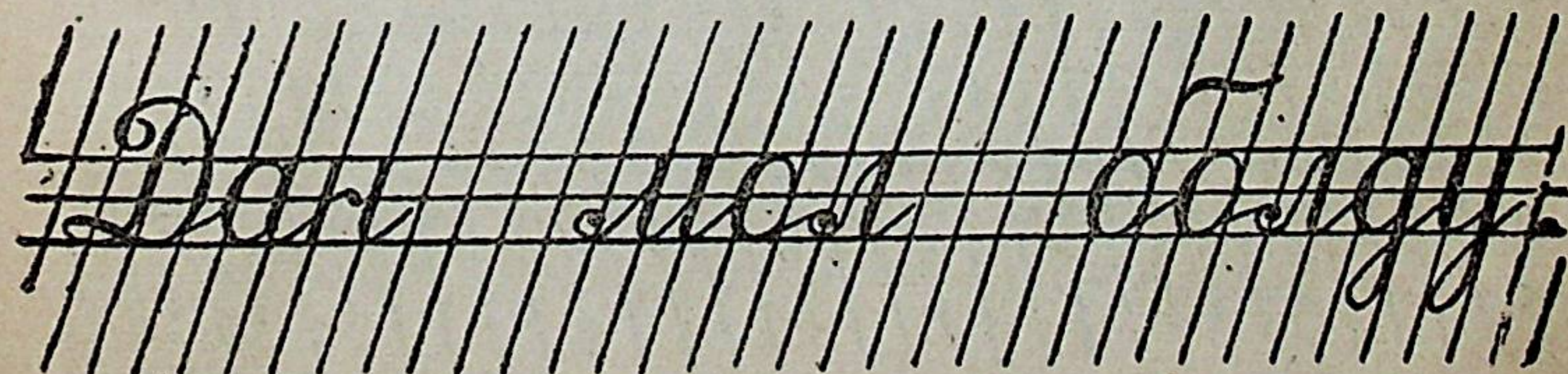
бол-ду	ба-ла-да	дан
тол-ду	а-там-да	дат
ка-дам	кам-па-да	ду-бал

Дан мол болду.

Кампа толду.

Дан кампада.

Кампада дан мол болду.

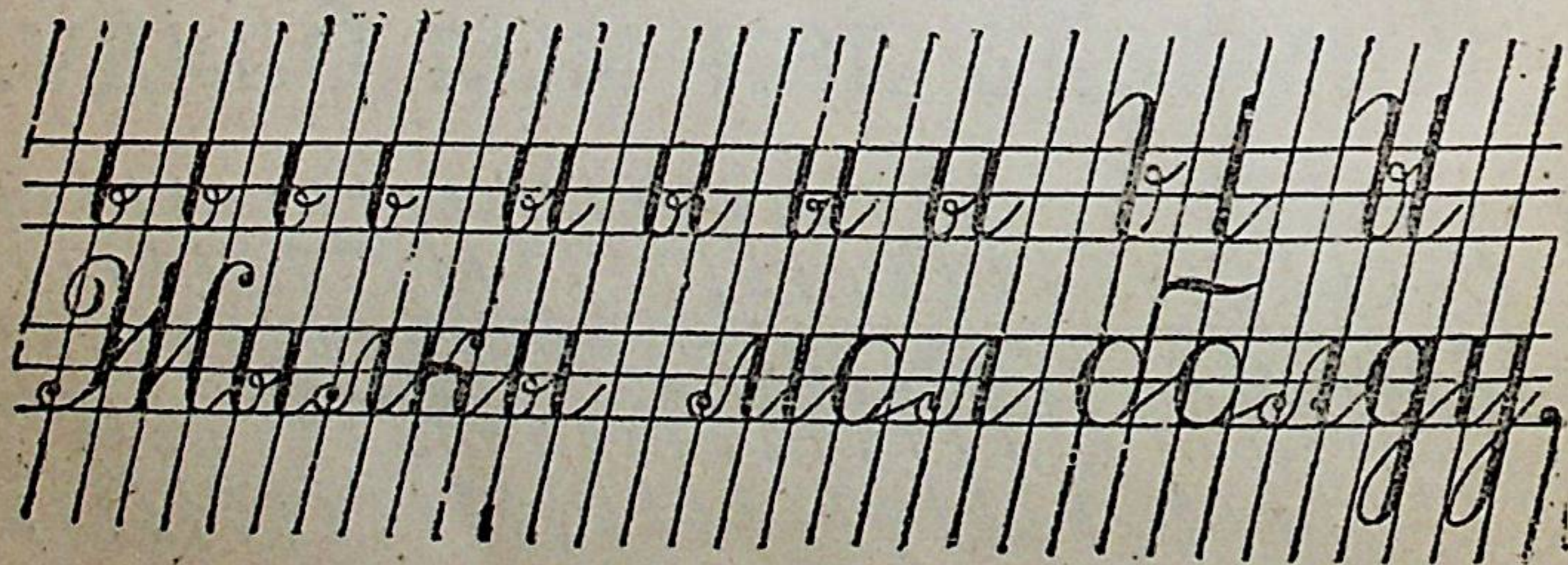

ЖЫЛ-КЫ

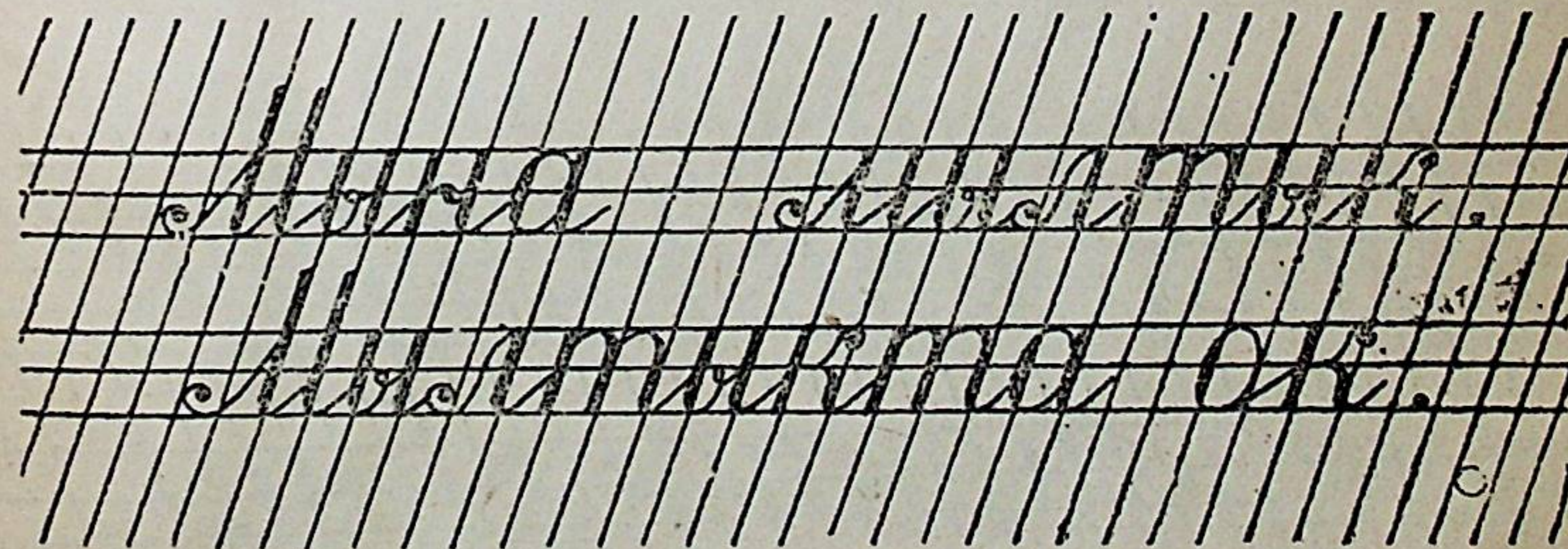
ЖЫЛ-КЫ	ЖЫЛ	бак-ты
Жа-кып	жыл-да	как-ты
жал-пы	жыл-ма	жыл-дыз

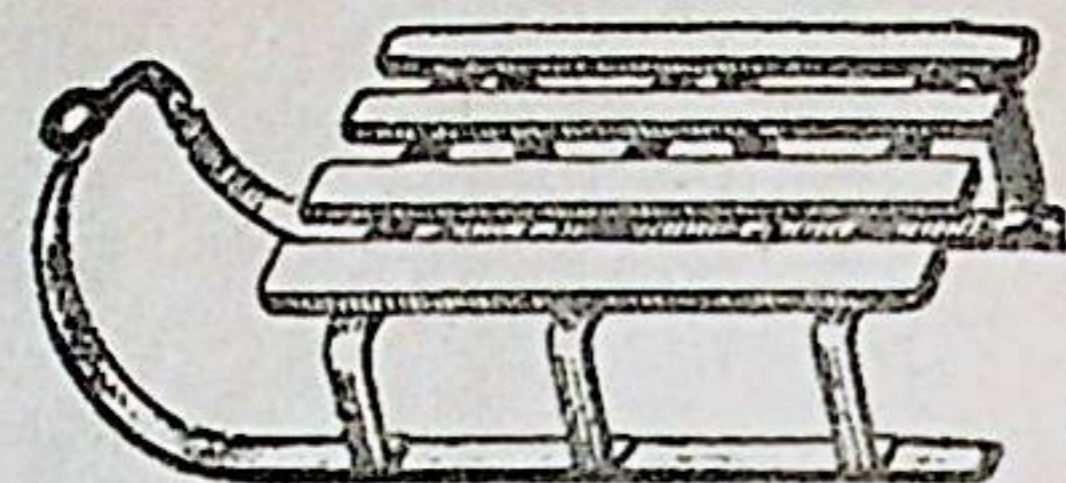
Атам жылкыны бакты.
 Жылкы ток болду.
 Жылкы мол болду.

МЫЛ-ТЫК	ЖЫК	ал-ды
МЫЛ-ТЫК-ТА	жал	кал-ды
Жа-кып	ок	как-ты

Мына мылтык.
 Жакып мылтык алды.
 Мылтыкта ок.

чы-мын

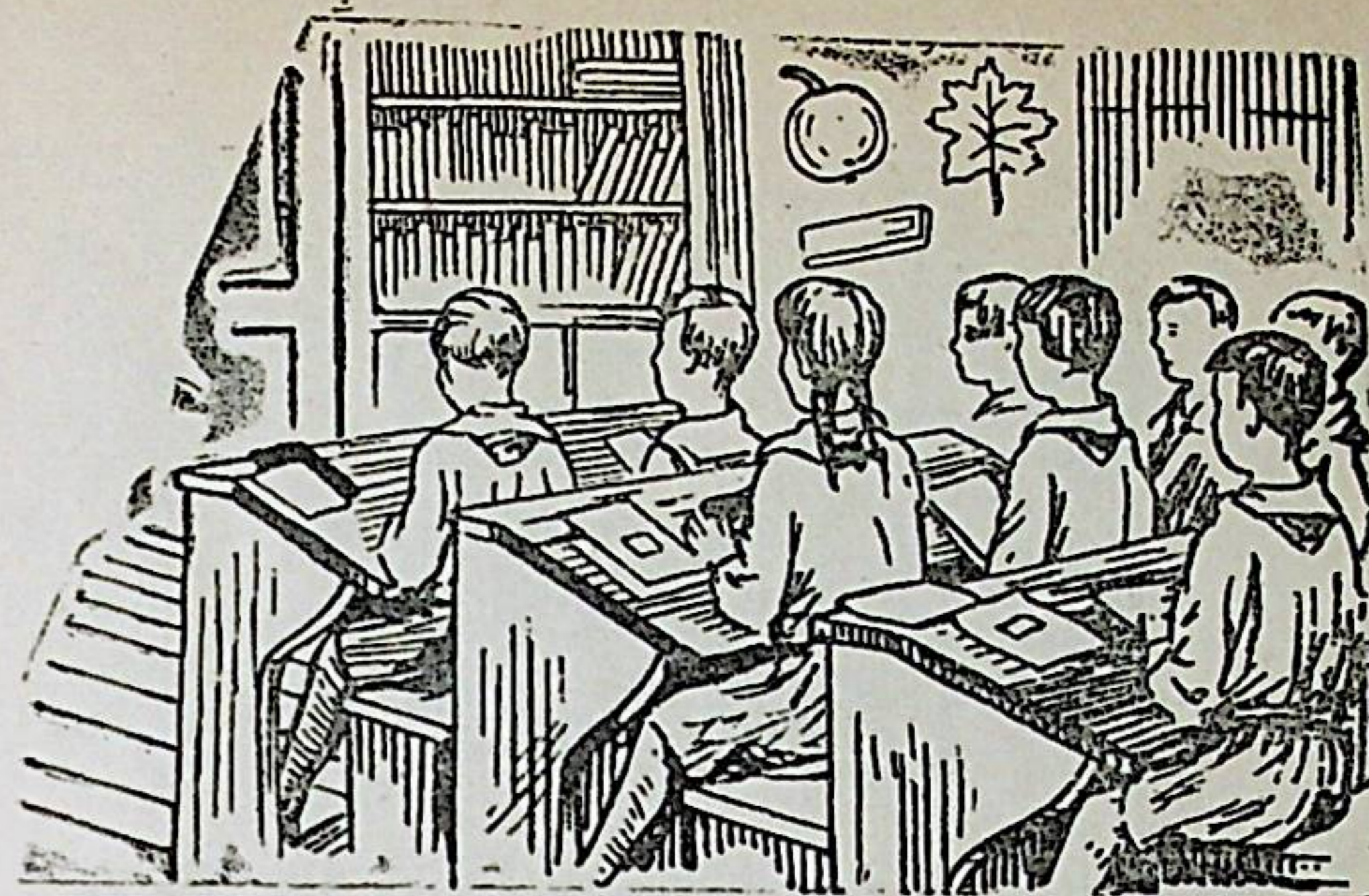
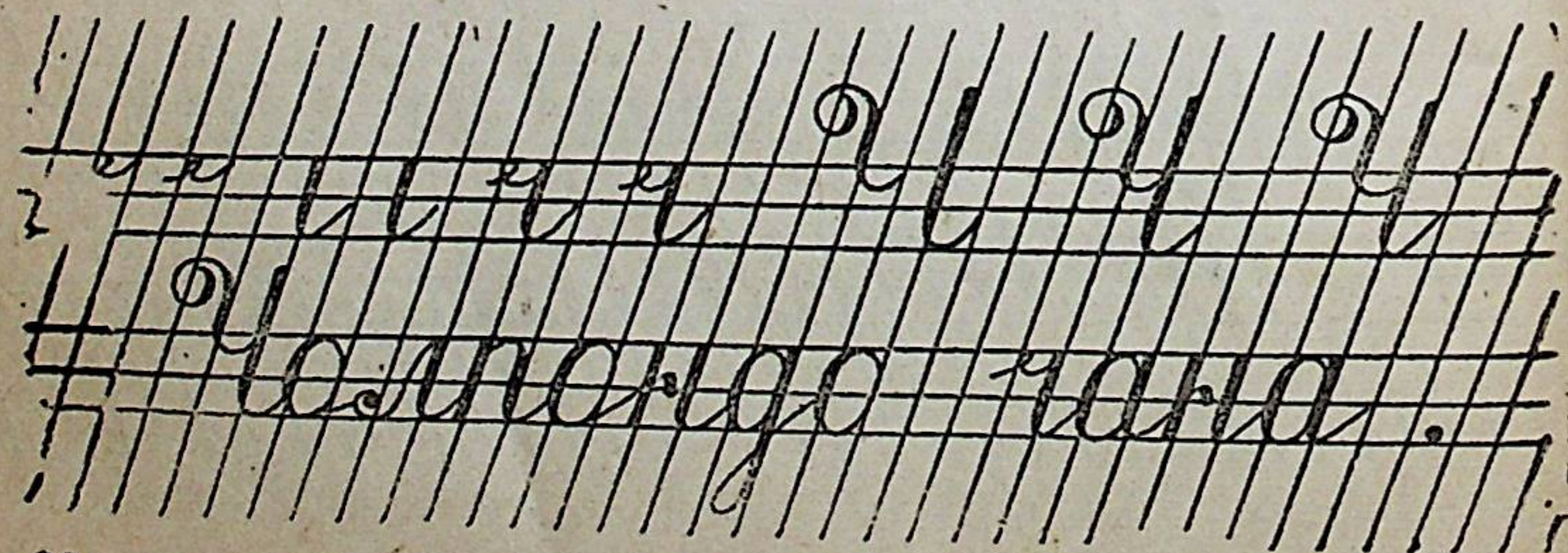
ча-на

ча-на	Чол-пон	чап
ча-нач	ча-ка	чот
ку-лач	о-чок	чал

Мына бул
 Чолпон жана
 Чоко.

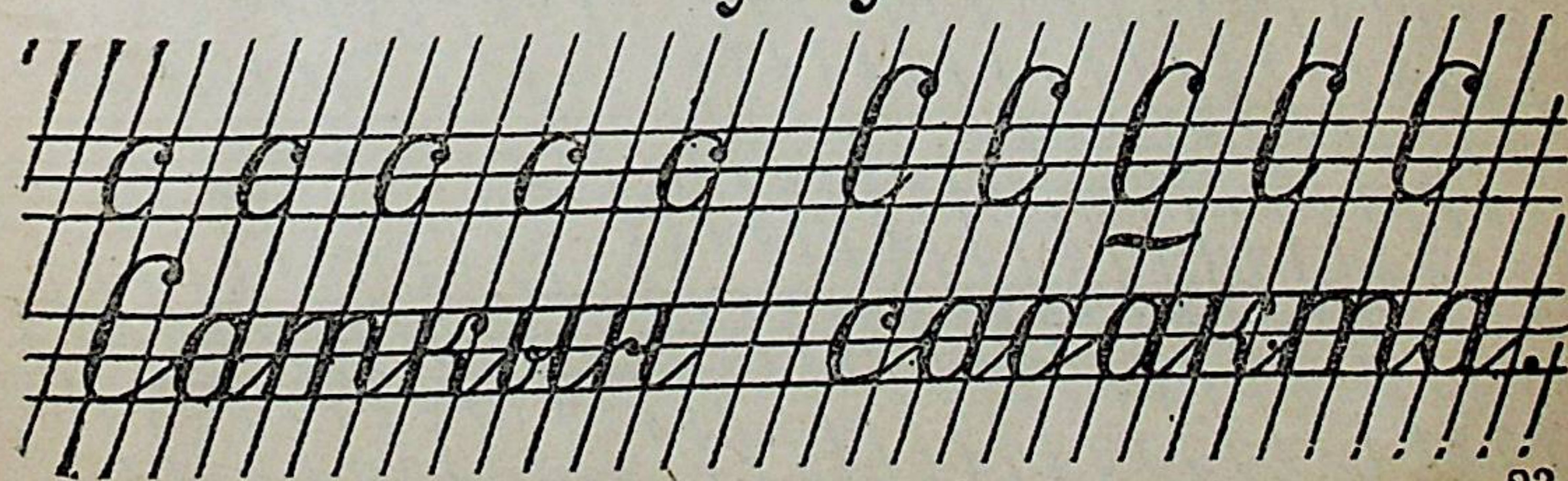
Чолпондо чана.
 Чанада Чоко.

Са-бак-та

сан	Му-са	са-бак
сом	жа-са	са-мын
сал	Су-бан	са-ман
сол	Сат-кын	А-сан

Саткын жана Асан сабакта.
 Саткын жазды. Асан окуду.
 Саткын таза жазды.
 Асан бат окуду.

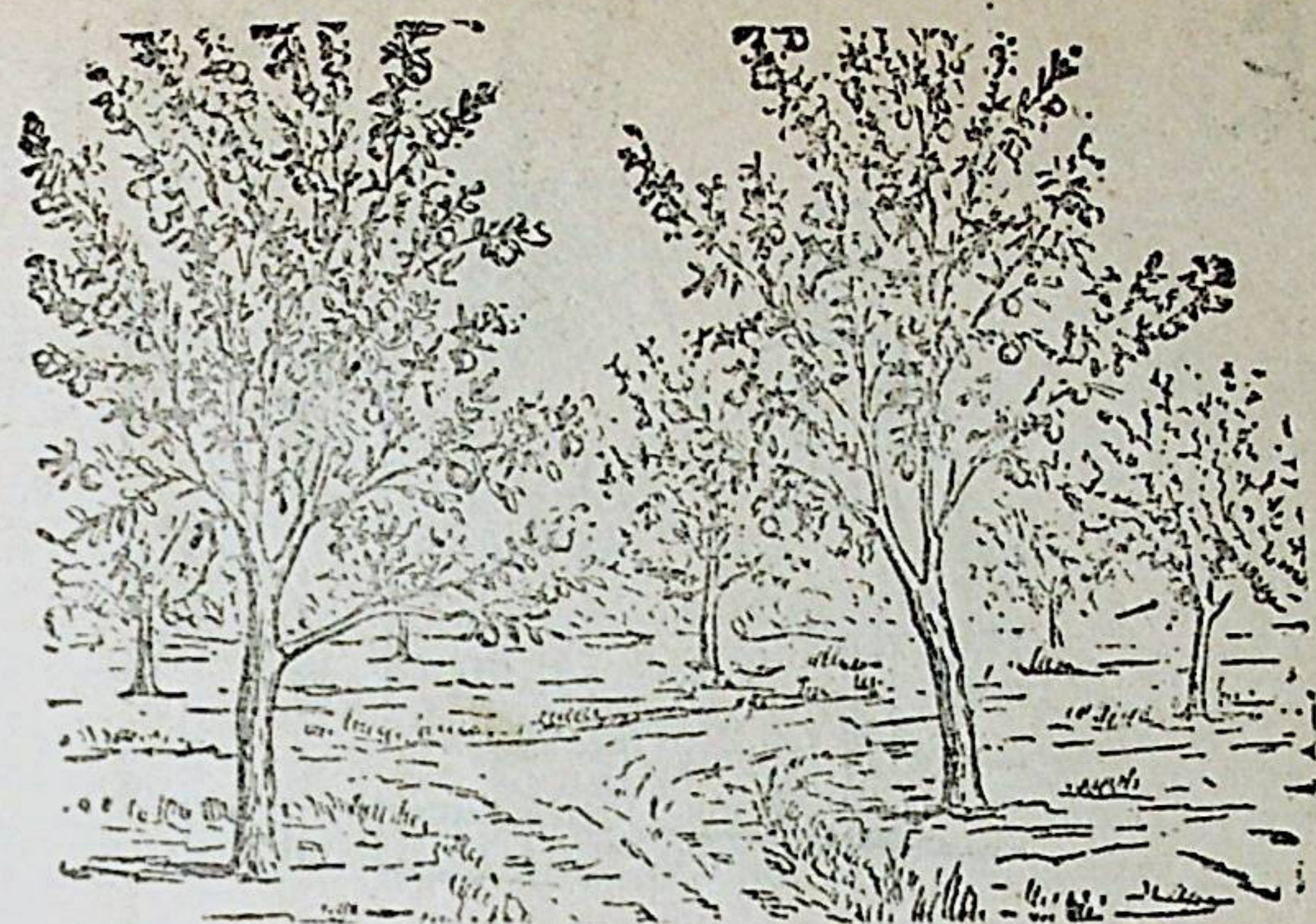
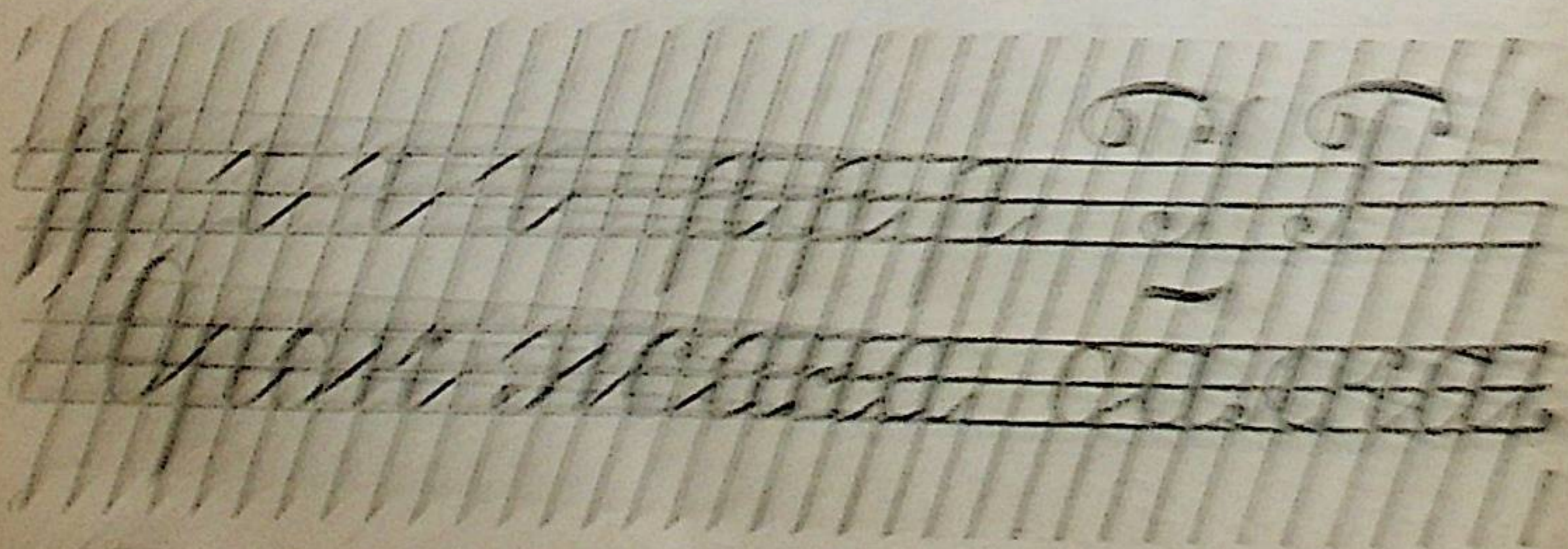
Р р

О-рок жа-на бал-ка

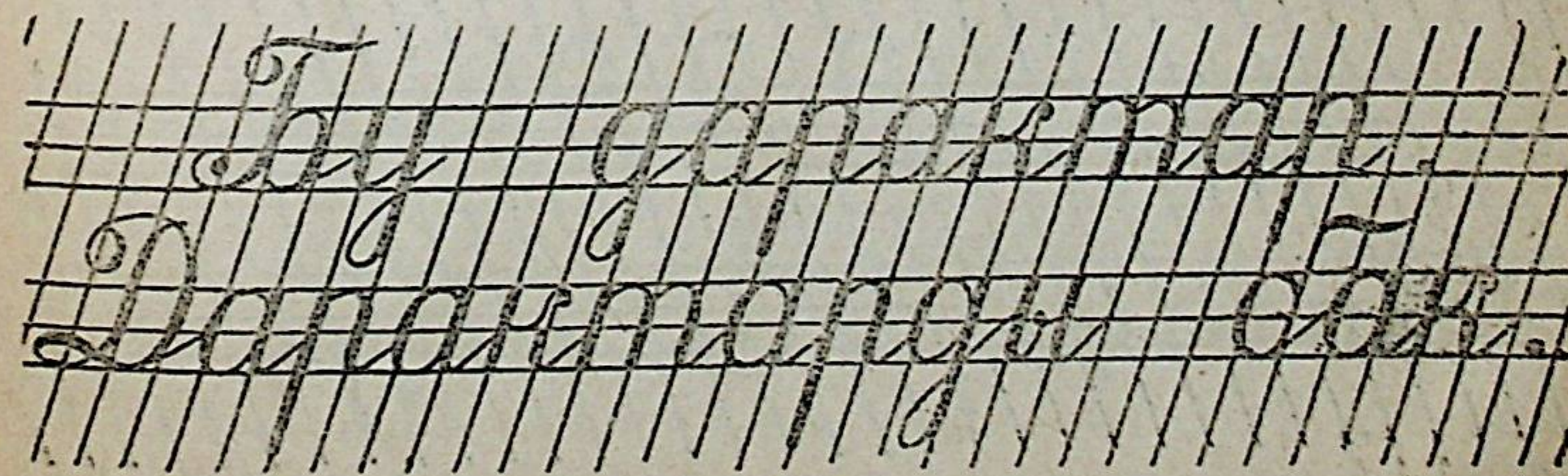
о-рок	нар	кар
та-рак	о-рок	жар
да-рак	бор	кор

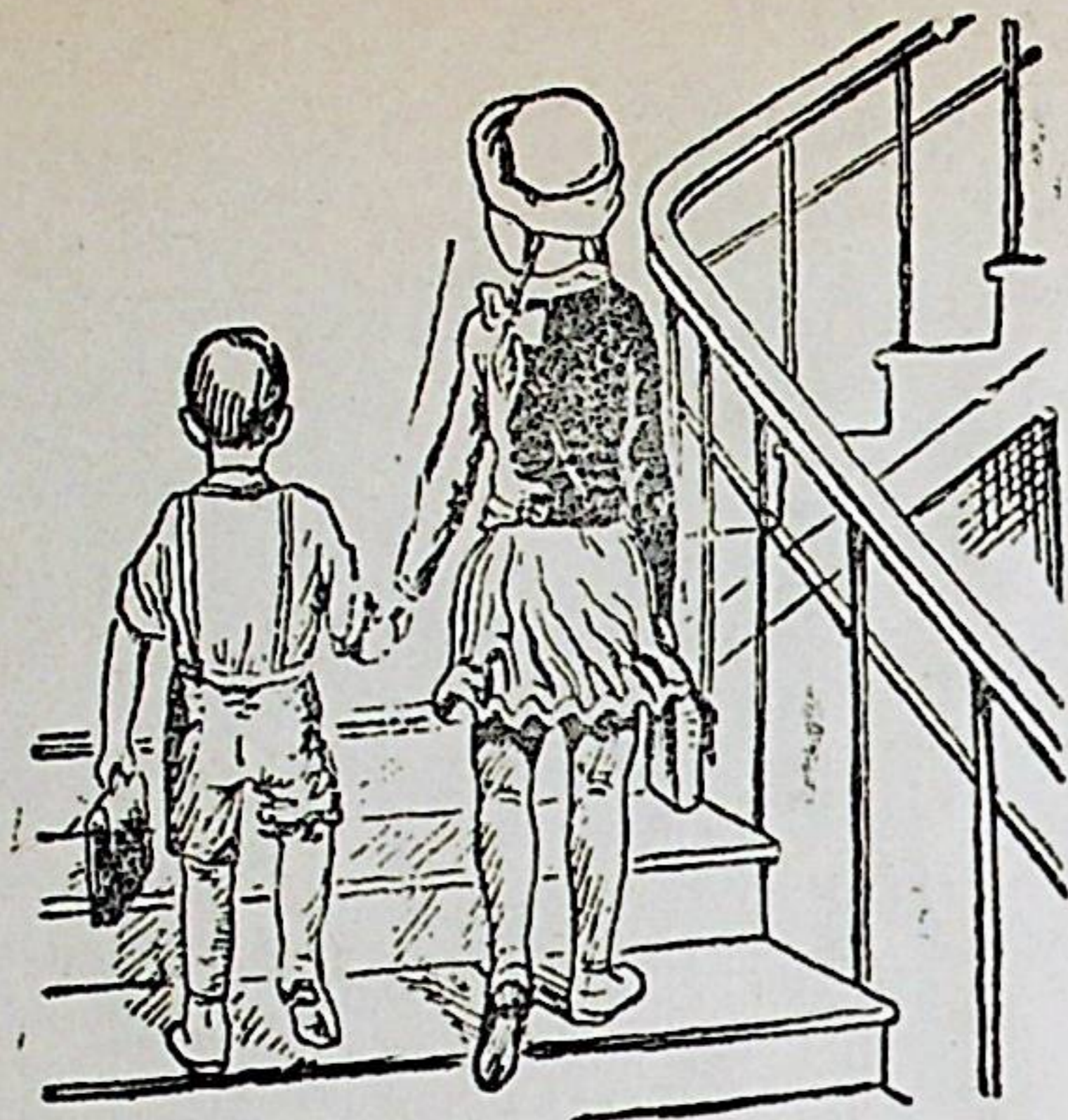
Асан балка жасады.
 Рыскул орок жасады.
 Балдар орок жана балка
 жасады.

да-рак	а-рык	бар
да-рак-тар	та-рак	жар
о-рок	жа-рак	бор
о-рок-тор	у-лак-тар	тор

Мына дарактар.
 Бул алма дарактар.
 Дарактарды бак..
 Алма мол болот.

э-жем	сен	мек-теп-ке
эр-те	бар	деп-тер

Эсенкул эрте турат. Ал мектепке барат. Мен да эрте турам. Сабакка эрте барам. Эжем да эрте турат. Ал да мектепке эрте барат.

Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э
 Эсенкул эрте турат

э-нем	жер	эрк
э-жем	жер-де	э-ре-же
те-рет	эк	эрк
бе-рет	э-лес	эр-мек

Эл пактада. Энем да пактада. Энем пактаны терет. Ал пактаны ылдам терет. Пактаны таза терет.

Энем пактада.
 Ал пакта терет

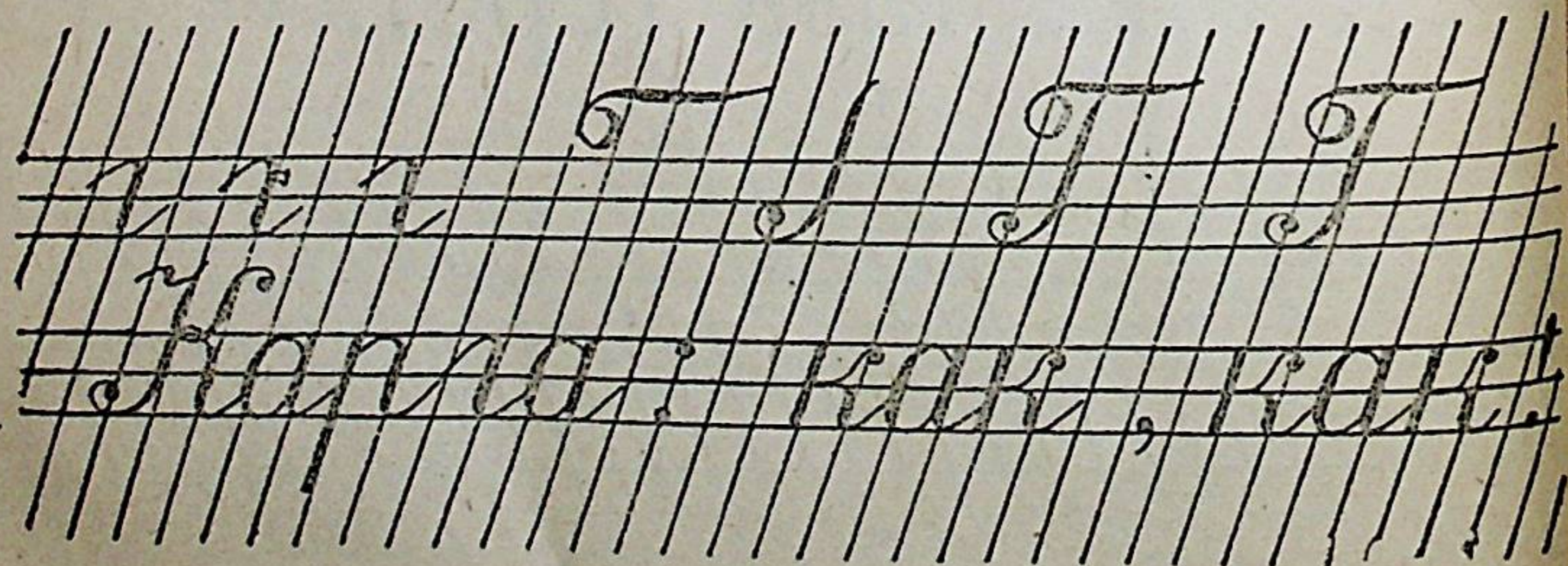
Г г

Кар-га

кар-га	жаз-гы	там-га
са-га	чал-гы	ка-газ
ма-га	жор-го	до-го
а-га	жам-гыр	жал-гыз

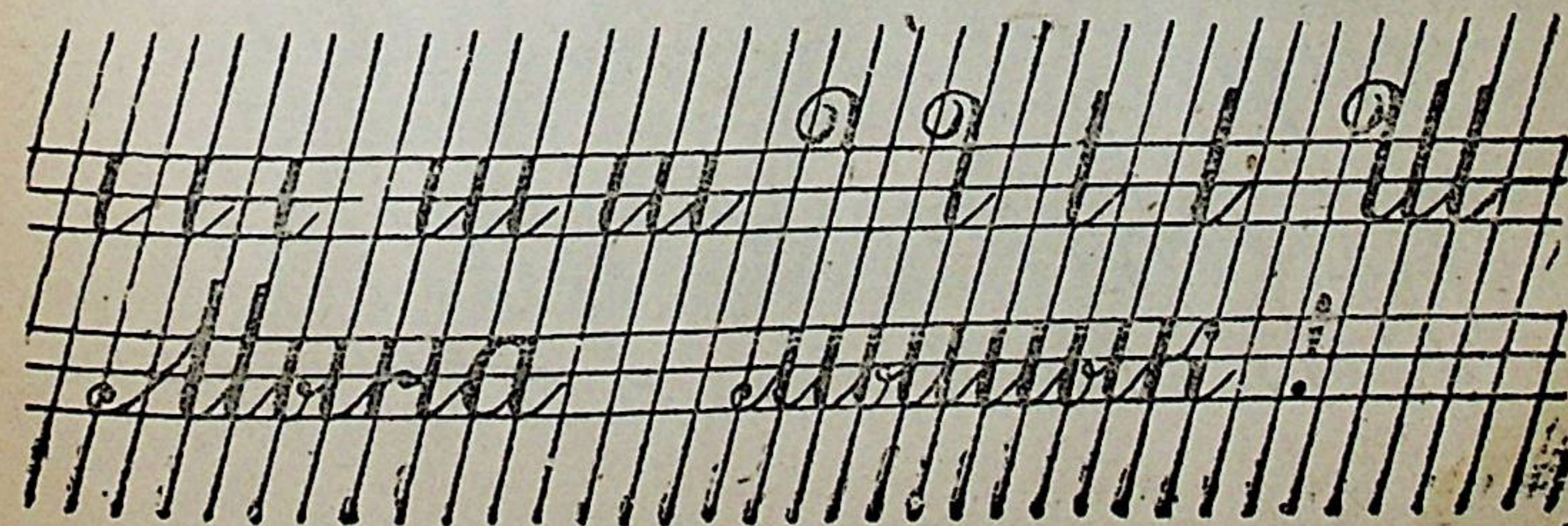
Мына бул карга.
 Карга жыгачка конду.
 Карга: как, как!

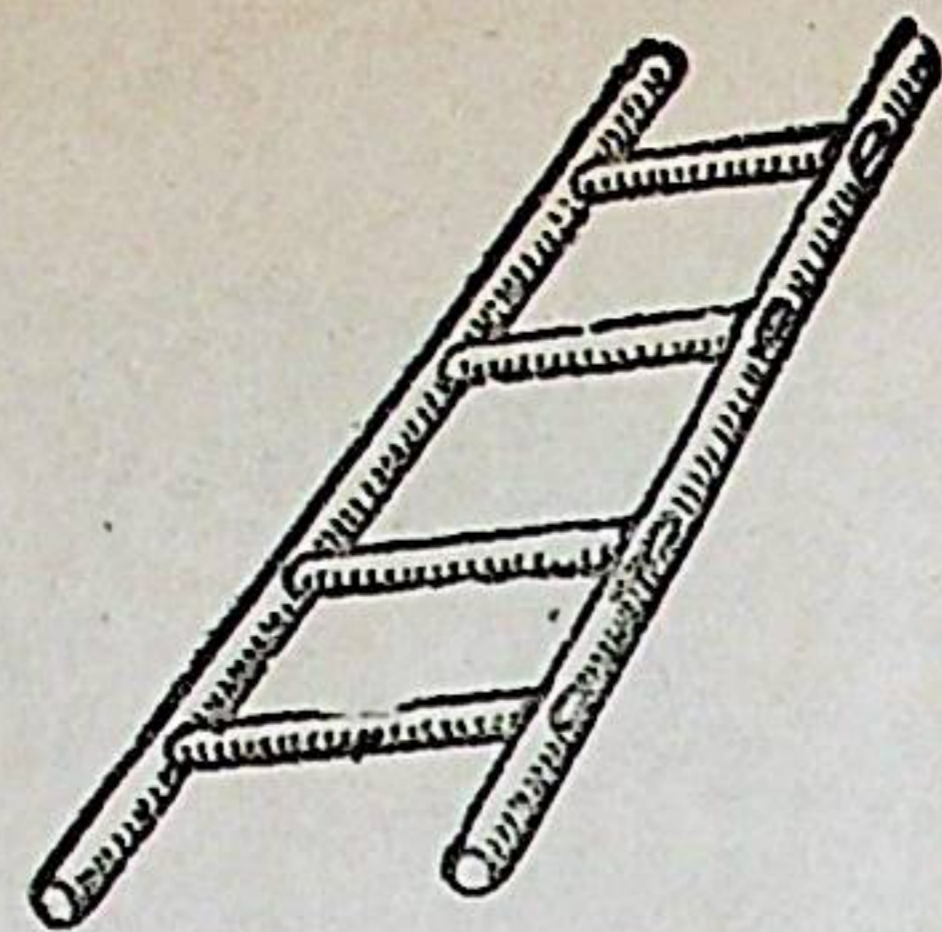
Шш

Мы-шык ме-нен чыч-кан.
 куш | мы-шык | ку-ру-луш
 кош | ша-мал | у-туш
 жаш | тур-муш | ба-рыш
 таш | Кар-мыш | жак-шы
 Кампада дан бар.
 Чычкан кампага барды.
 Кампада мышык бар эле.
 Чычкан мышыктан качты.
 Мышык чычканды кармады

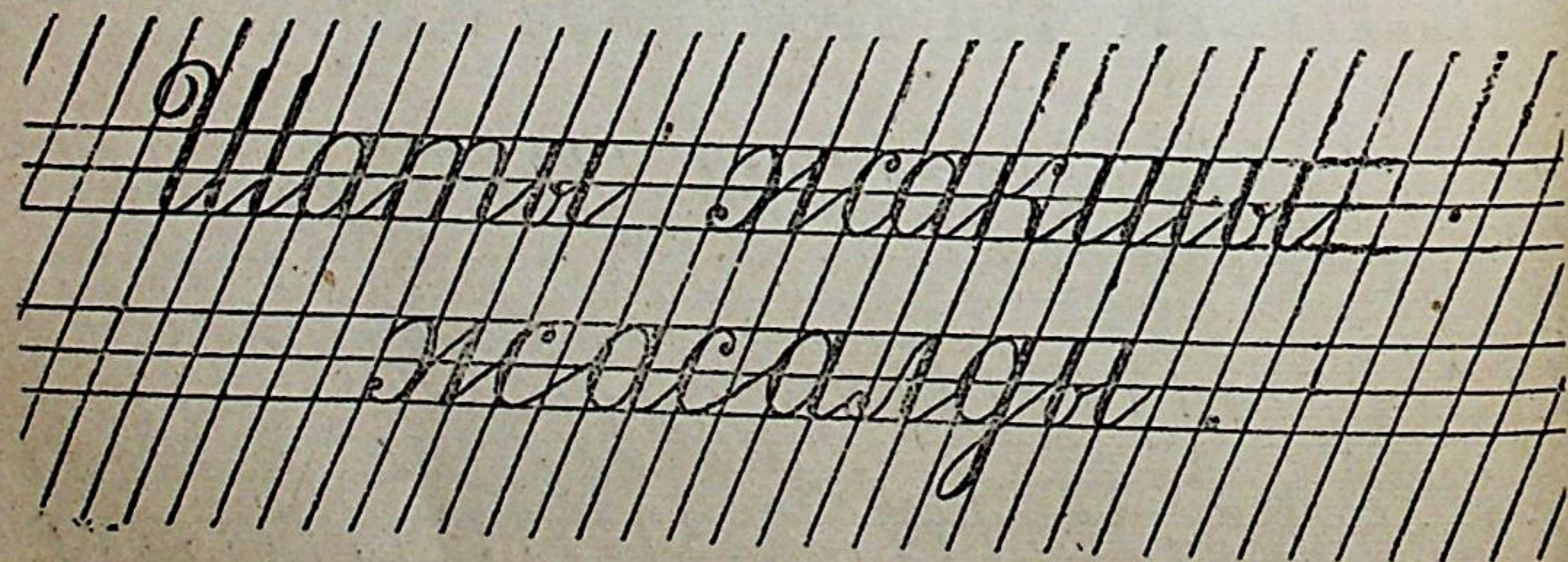

Шаты

шар	шаш-па	таш-чы
шам	ша-мал	баш-чы
кош	а-шы-ра	жы-гач-чы
кыш	ыш-кын	жак-шы

Балдар ышкынга чыгышты. Шарше балдарга башчы болду. Жекше шатыда отурду. Шатыны жыгаччы жасады.

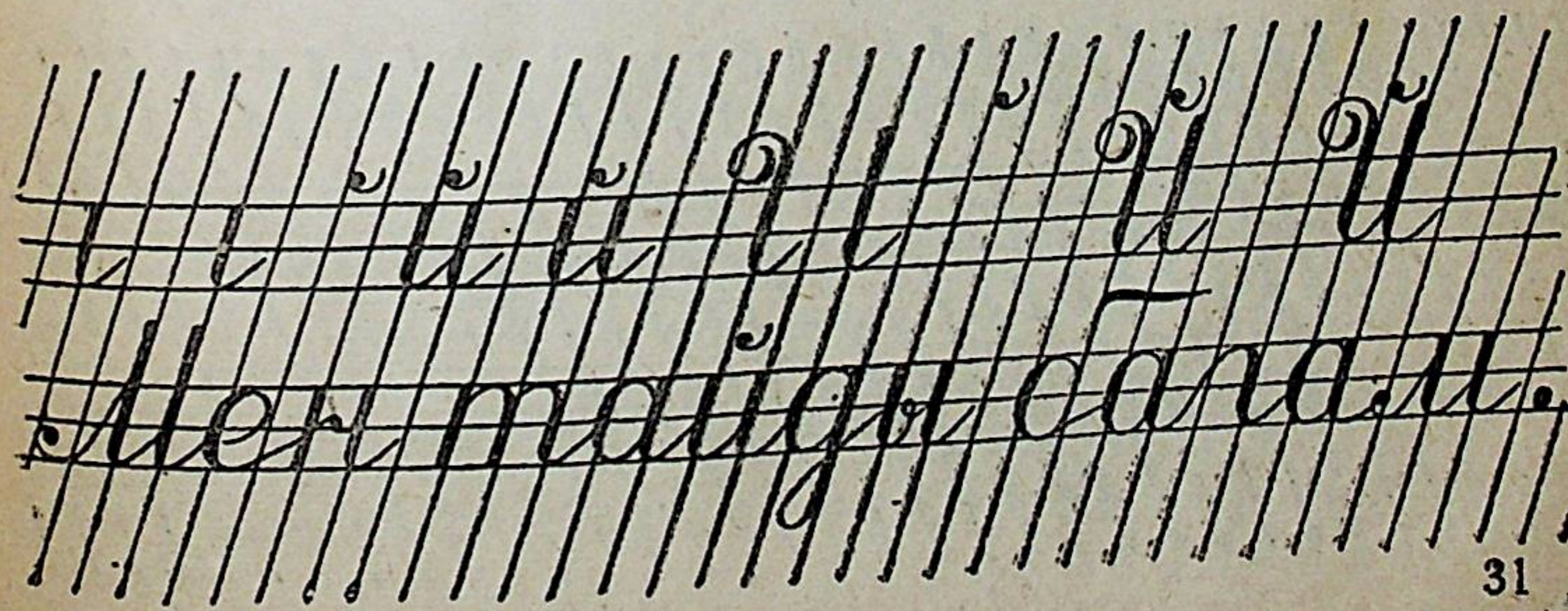

Йй

Тай

май	уй	Жу-ма-тай
сай	сай-ма	А-тай
тай	кой-чу	Ай-ша
ай	ой-чу	то-кой

Бул асыл тукум сонун тай. Тайды Жуматай бакты. Торутай жакшы ат болду. Айланада тору тайдай ат жок.

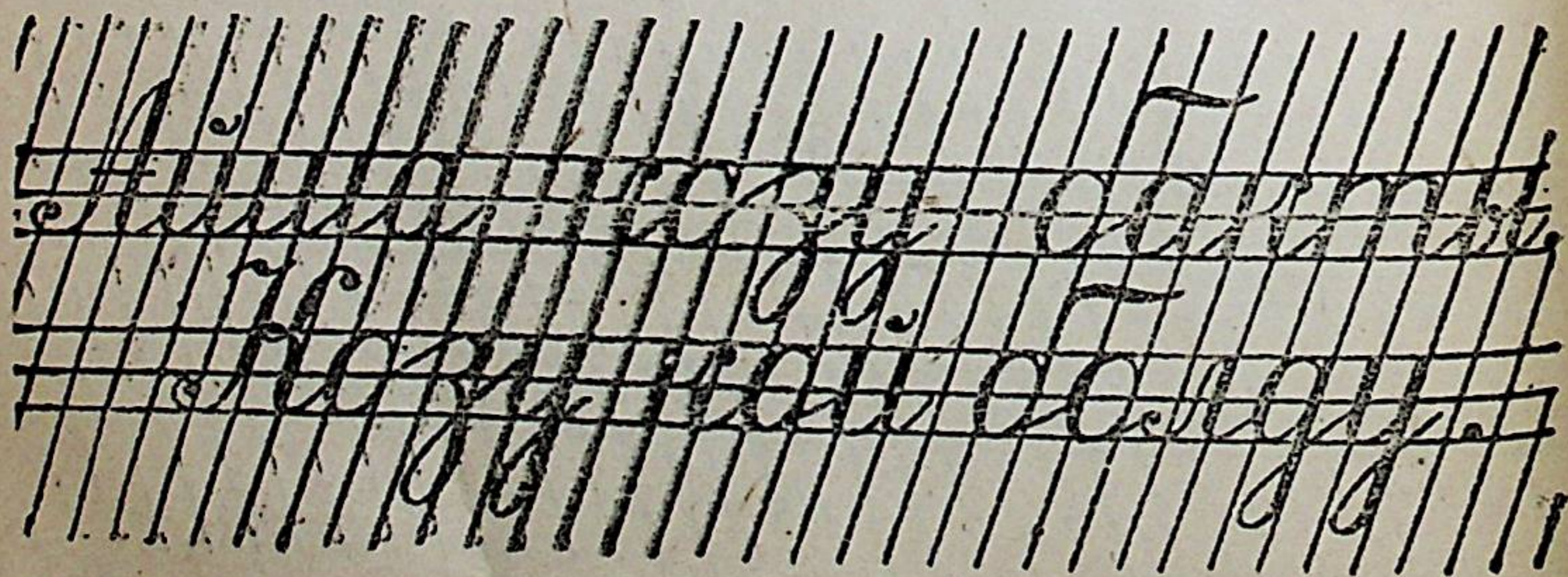

Кой

кой	сай-ма	Ай-ша
то-кой	кой-ду	ы-лай
уй	Бей-ше	Жу-ма-тай
уй-ду	о-куйт	су-райт.

Агам Жуматай козу алды.
 Козуну Айша багат.
 Айша козу бакты.
 Козу абдан жакшы кой
 болду.

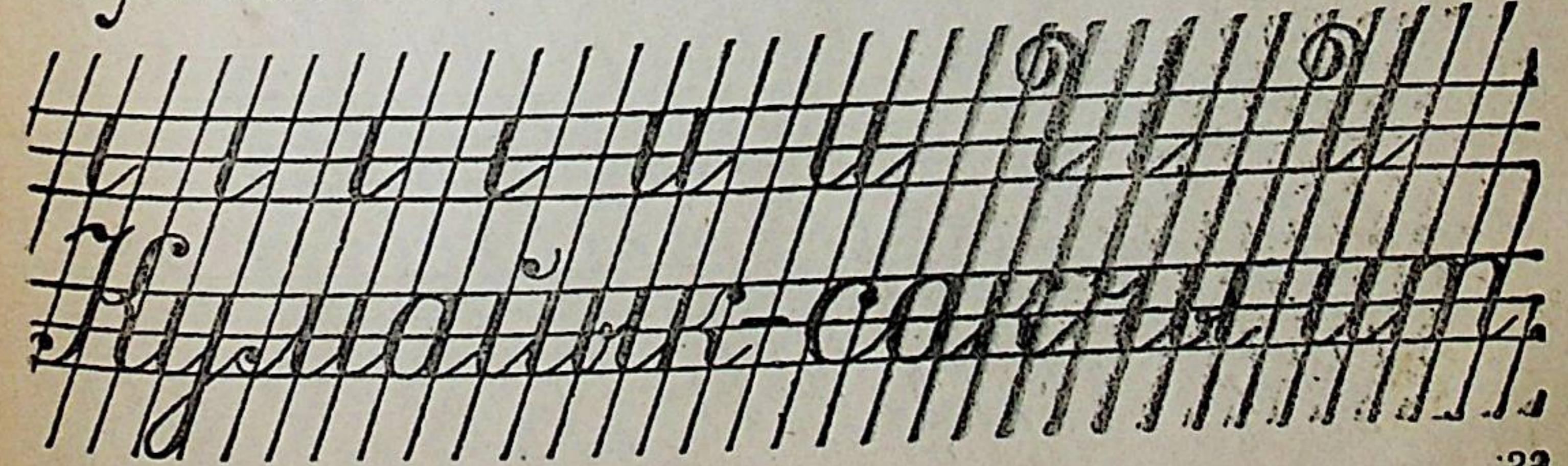
Ии

Ит

ит	те-мир	ий-не
иш	биз-дер	и-диш
бир	сиз-дер	иш-чи
биз	сиз	шпи-он

Кумайык—сакчы ит.
 Ал шпионду токтотту.
 Аскерлер келишти. Шпи-
 онду кармашты.
 Кумайык--жакшы сакчы ит.

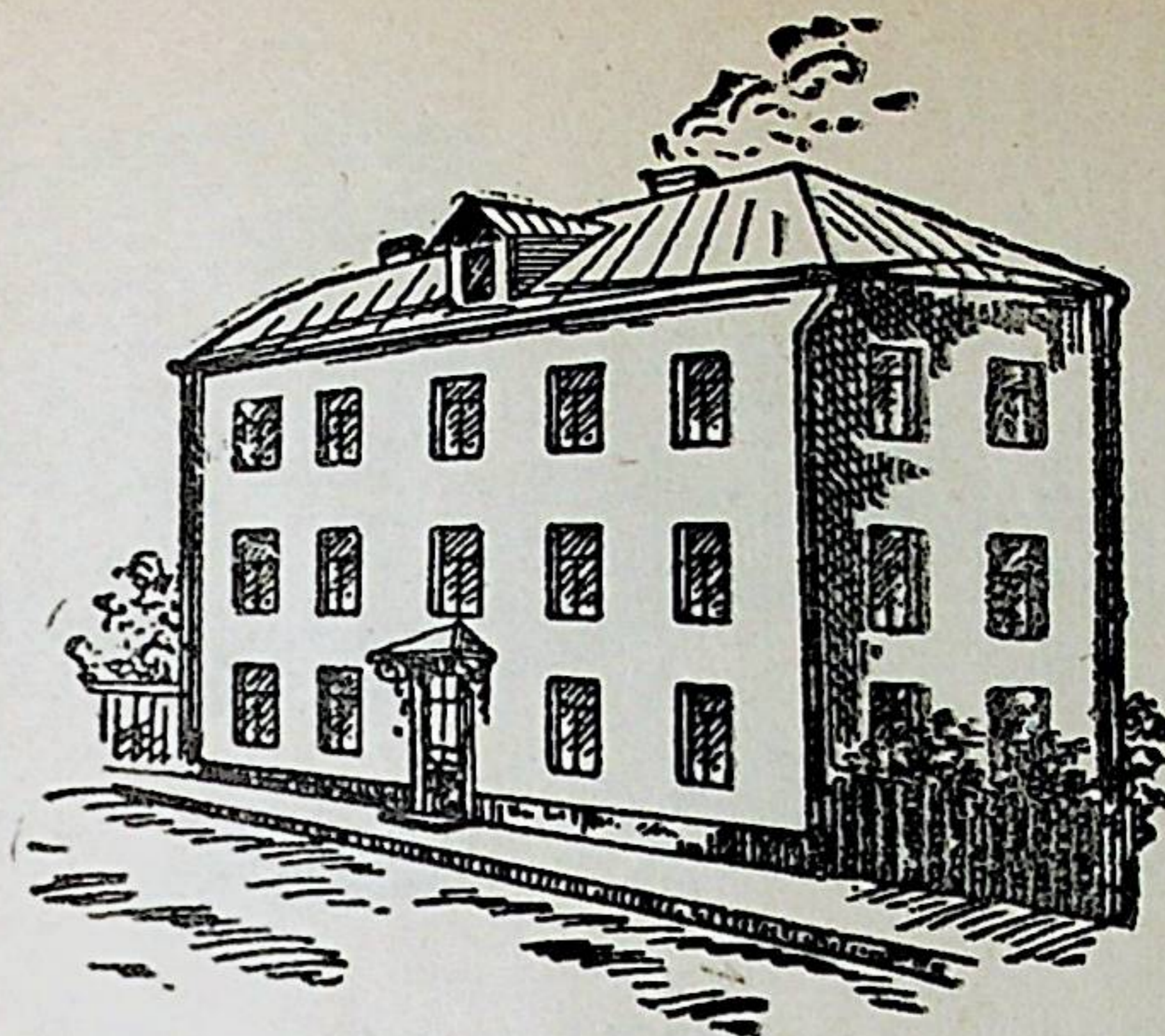
ки-теп	кел-ди	и-лим
ки-ши	кет-ти	би-лим
Ке-рим	ким	из
Ис-кен-дер	иш чи	сиз

Искендердин китеби бар. Искендердин китеби таза. Ал китепти сумкада сактайт. Китепте билим болот.

Искендер айтты:

— Балдар, китепти жакшы кармагыла.

Искендердин китеби таза!

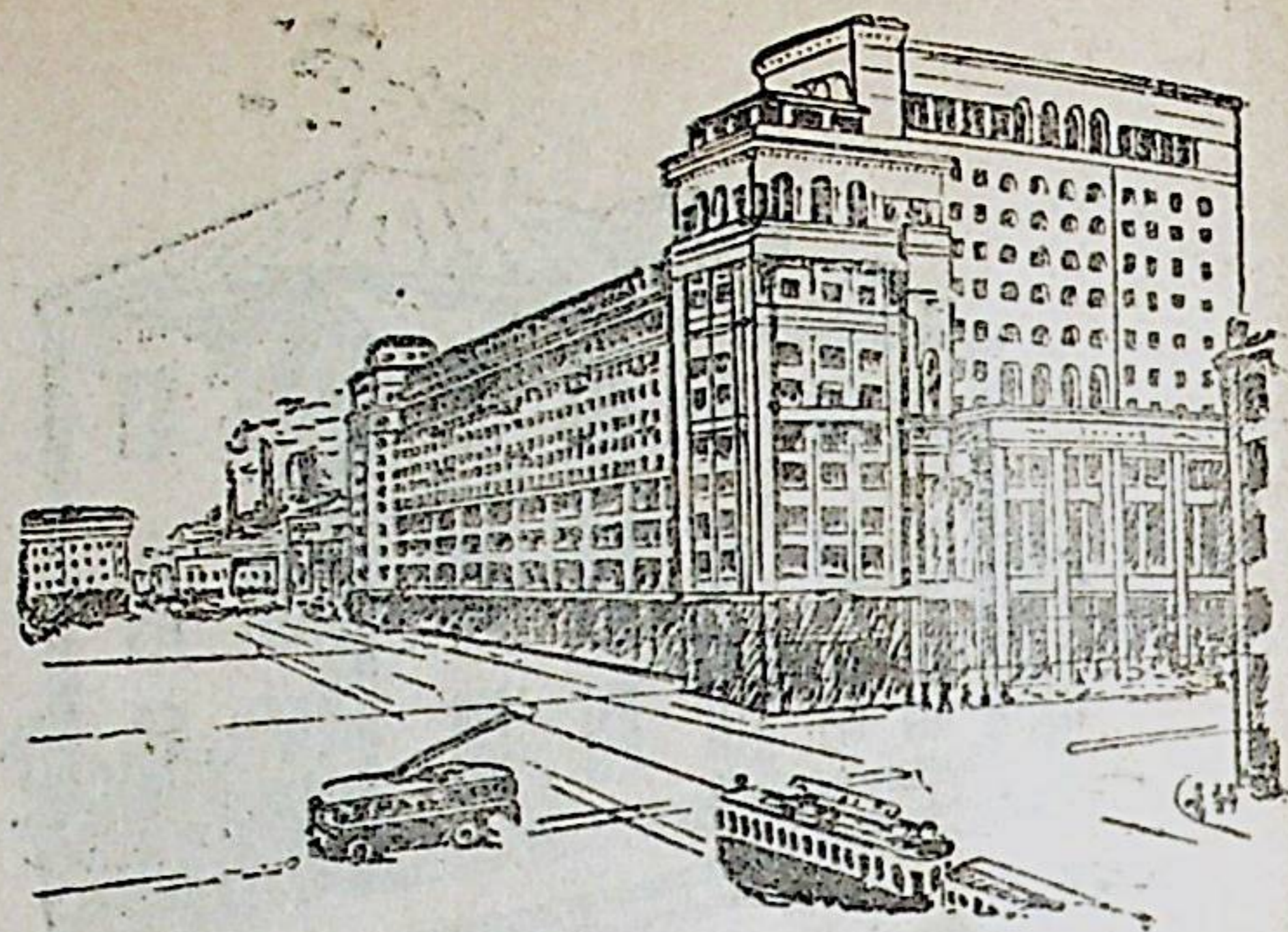
үй	жүр	жүзүм
сүй	түр	күзгү
Чүй	ү-түр	сүзгү
түй	бү-түр	тү-йүн

Үй бийик салынды.
 Үй бийик жана жарык.
 Бул үй ударниктер үчүн салынган.
 Менин атам—ударник.
 Күлсүн да ударник.
 Алар анда турушат.

Чүй үйү
 Бул тамак

Өө

Кө-чө

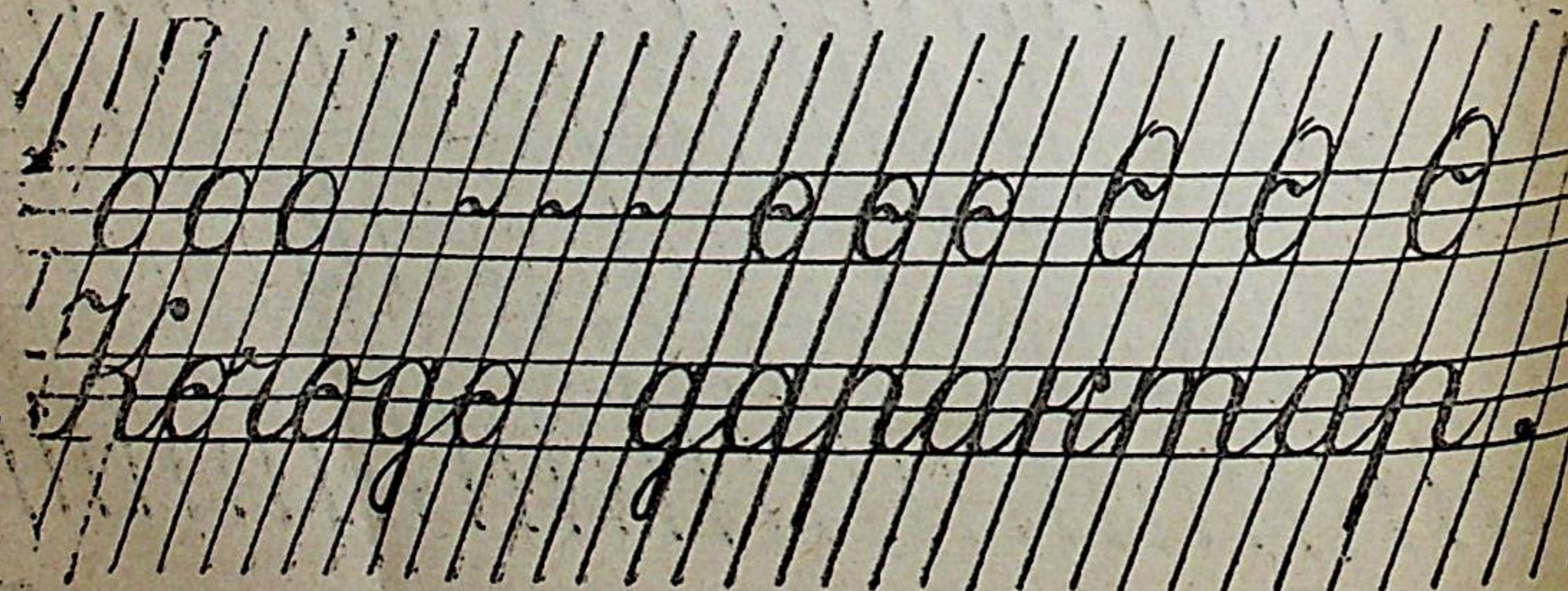

кө-чө
көл-чө
өп-кө
кө-мүр

көл
көз
көр
көп

көй-нөк
өр-дөк
өр-нөк
үкөк

Түптүз болгон көчөлөр.
Тарам-тарам бөлүнөт.
Катар-катар там үйлөр.
Татынакай көрүнөт.
Көчөдө—арыктар.
Көчөдө—бак-дарак.

Х х

Кол-хоз

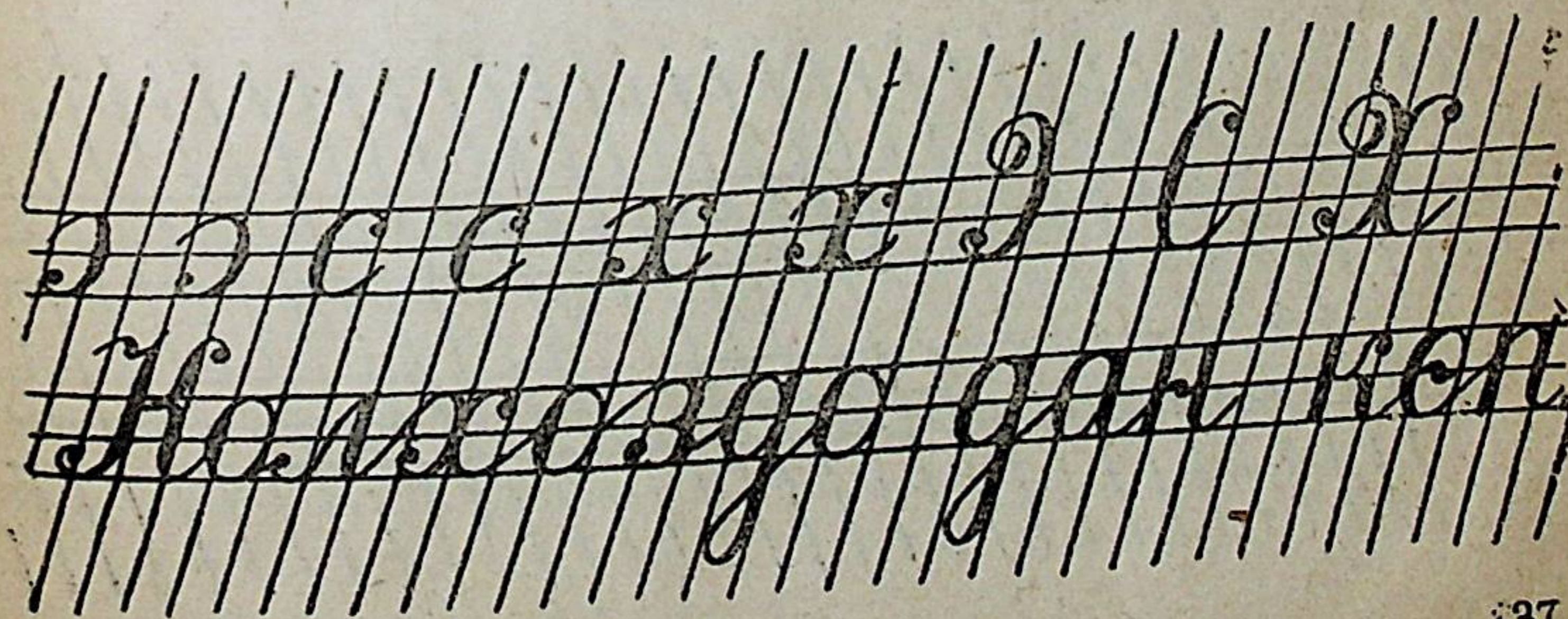

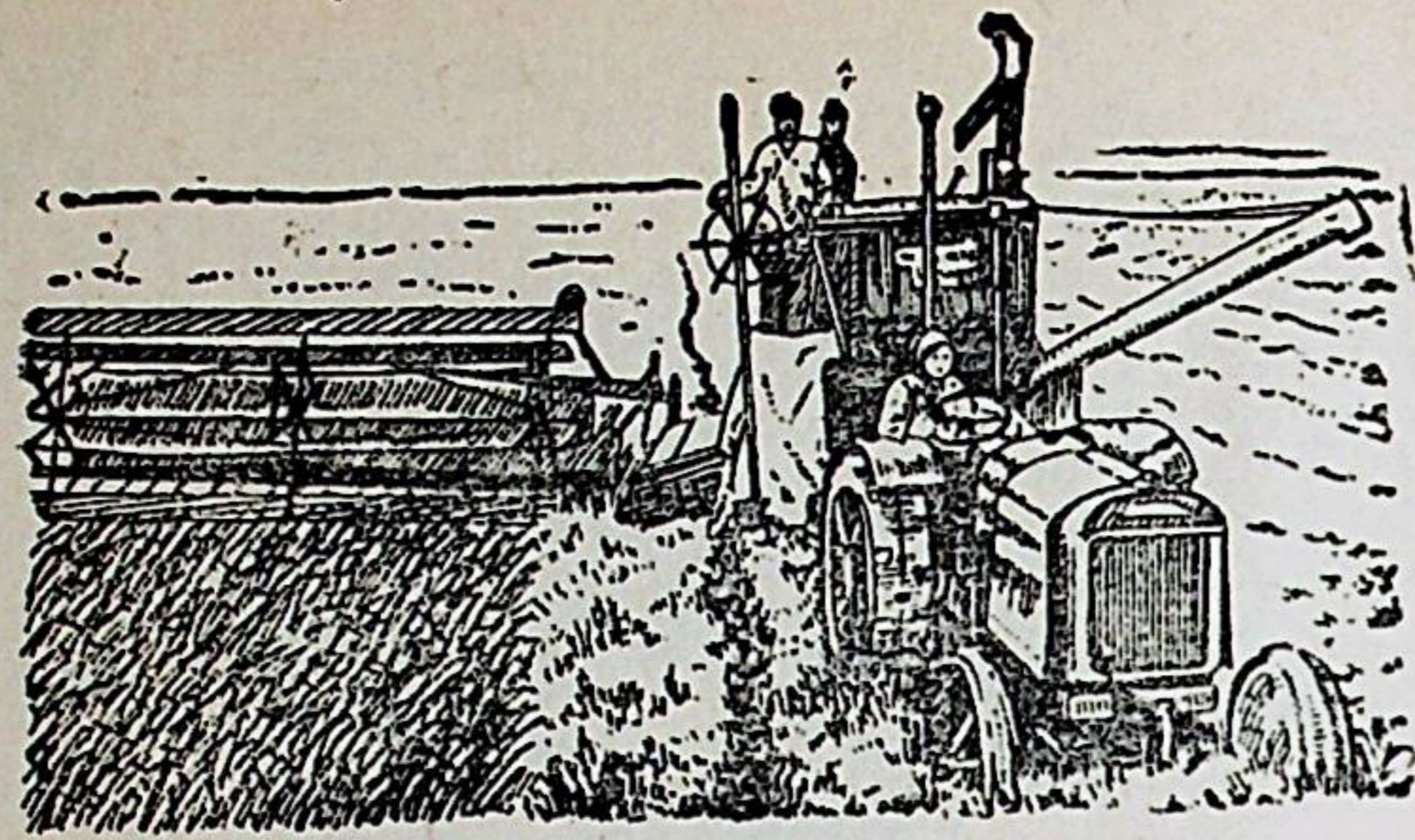
хор
шах-ты

кол-хоз
кол-хоз-чу

шах-мат
кол-хоз-до

Биз колхоздо турабыз.
Колхоздо машиналар көп.
Колхоздо дан көп.
Колхоздун малы да көп.
Атам колхоздун аттарын кайтарат.
Апам колхоздун уйларын багат.

кол-хоз-чу	хор	шах-ты
кол-хоз-до	хор-до	шах-мат
ла-ро-ход	хор-го	кол-хоз

Колхоздо эгиндин түшүмүн жыйышат.

Түшүмдү комбайн менен жыйышат.
 Комбайн эгинди орот жана басат.
 Колхозчулар машинаны сакташат.
 Колхозчулардын турмушу абдан жакшы.

Колхоздо
 машиналар

Ё ё

ко-ён

ко-ён
 то-ёт

ёл-ка
 бо-ёк

со-ёт
 ко-ёт.

Балдар токойго барышты.
 Алар токойду аралашты.
 Балдар кыйкырышты:
 —Коён, коён, коён!
 Мында коён, мында!
 Коён качты.

ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё
 Коён качты

Ёл-ка

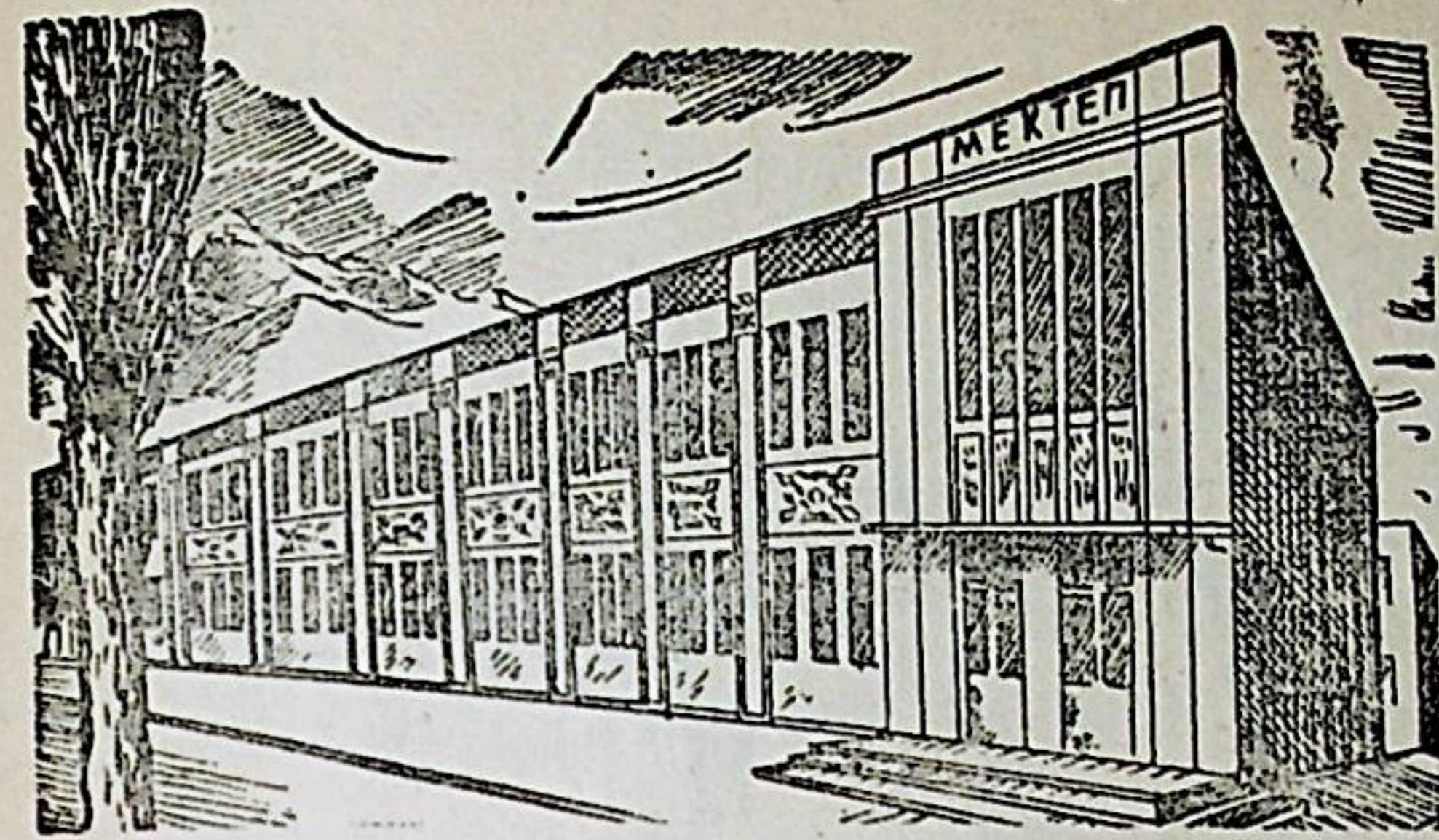
ёл-ка
то-ёт

ко-ёт
со-ёт

ко-ён
о-ён

Биздин мектепке ёлканы алып келди. Биз ёлка үчүн жылдызчалар, желекчелер жасадык. Лёша жылдызчалар жасады: Айша кагаздан чынжыр жасады. Кечинде ёлкага шам жактык. Ёлканын айланасында ксел кармашып ырдадык. Ёлка абдан жакшы болду.

Ёлка абдан
жакшы болду.

Н н

Жа-ңы
мек-теп

чың
чаң
таң
тоң

жаң-гак
де-ңиз
же-ңиш
жең

кең
ке-ңеш-ме
жа-ңы-лык
жа-ңы

Биз жаңы мектепте окуйбуз. Мектептин ичи кең, жарык жана таза. Мектептин терезелери, эшиктери чоң. Класстарда жаңы парталар турат. Айылдагы балдар бүт жаңы мектепке тартылды.

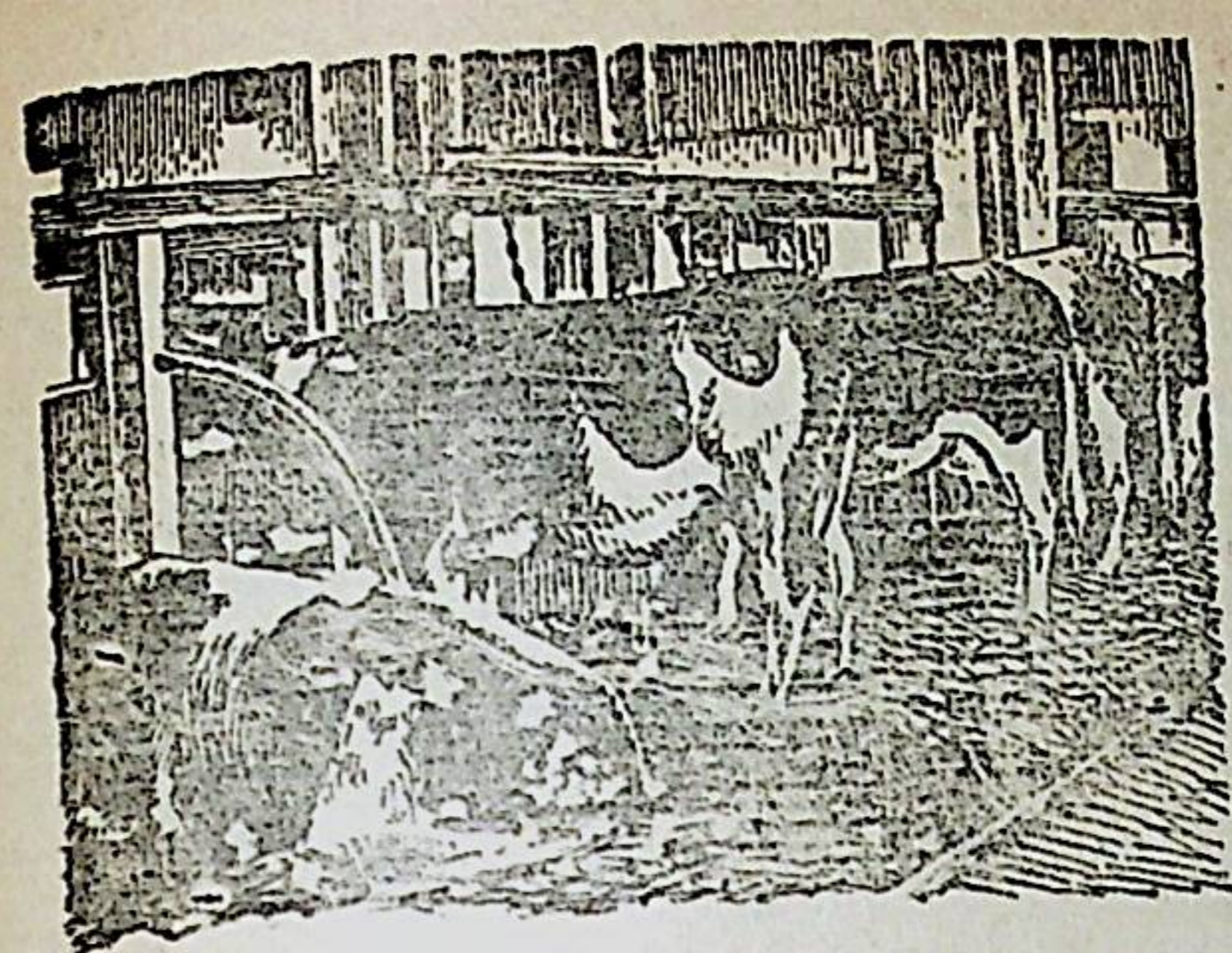
Жаңы мектеп.

таң	жең	жаң-гак
же-ңиш	чың	жа-ңы-лык
ке-ңеш	чоң	тоң

Таң атты. Эртең менен салкын болду. Эл кызматка кетти. Мал жайытына чыкты. Балдар да таң эртең менен сабакка кетишти. Алар таң эртең менен жаңы мектепке келишти.

Таң эртең менен мектепке!

Ф ф

Фер-ма

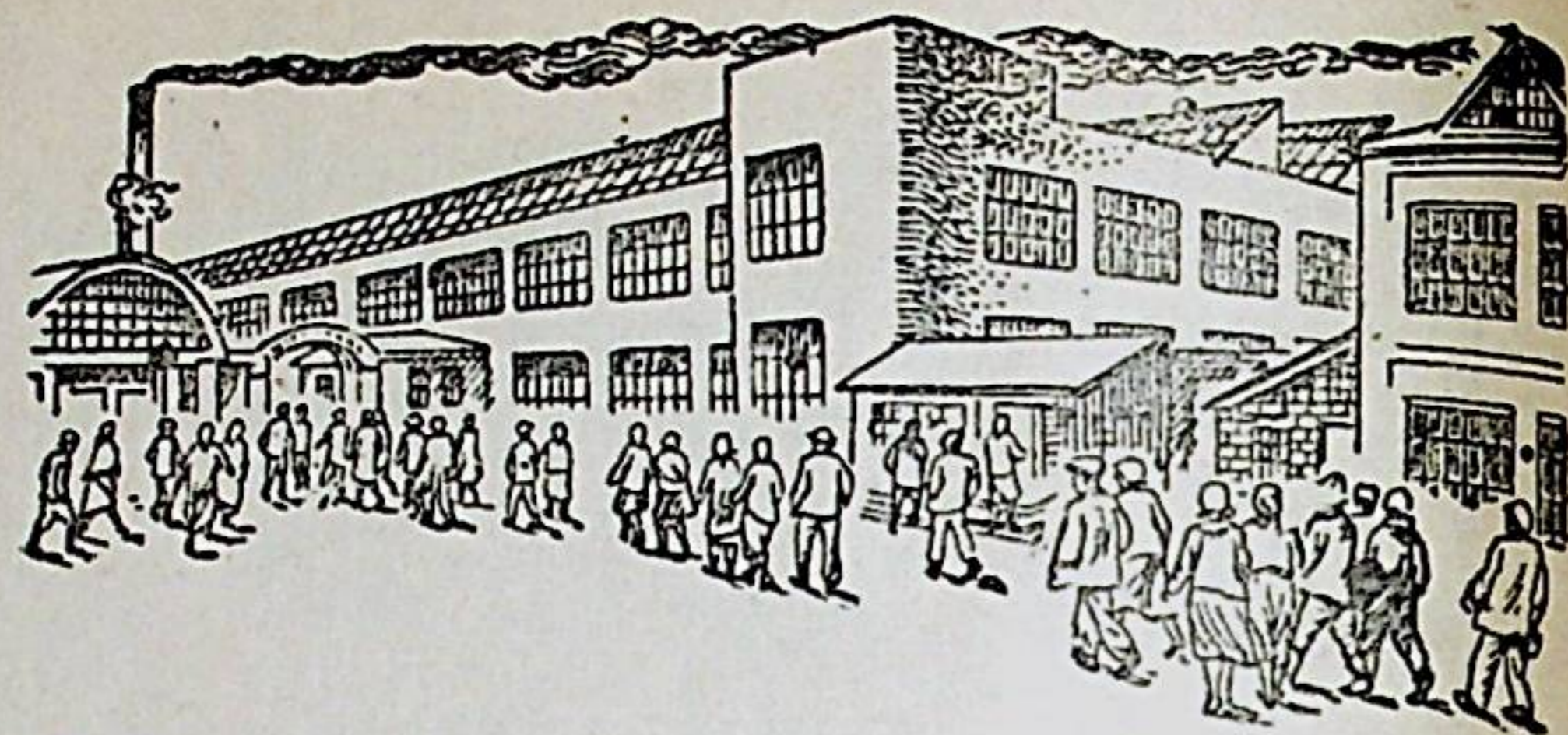
шеф	шо-фёр	фер-ма-га
фа-бри-ка	Фа-ти-ма	фер-ма-да
па-те-фон	фу-фай-ка	Фё-дор

Биз Фрунзе атындагы колхоздо турабыз.

Анын төрт фермасы бар: жылкы фермасы, кой фермасы, сүт фермасы жана куш фермасы да бар. Фермаларда мал менен куштар көп.

Ф ф ф ф ф ф ф ф
Биздин ферма.

Фа-бри-ка

шеф
шо-фёр
фер-ма

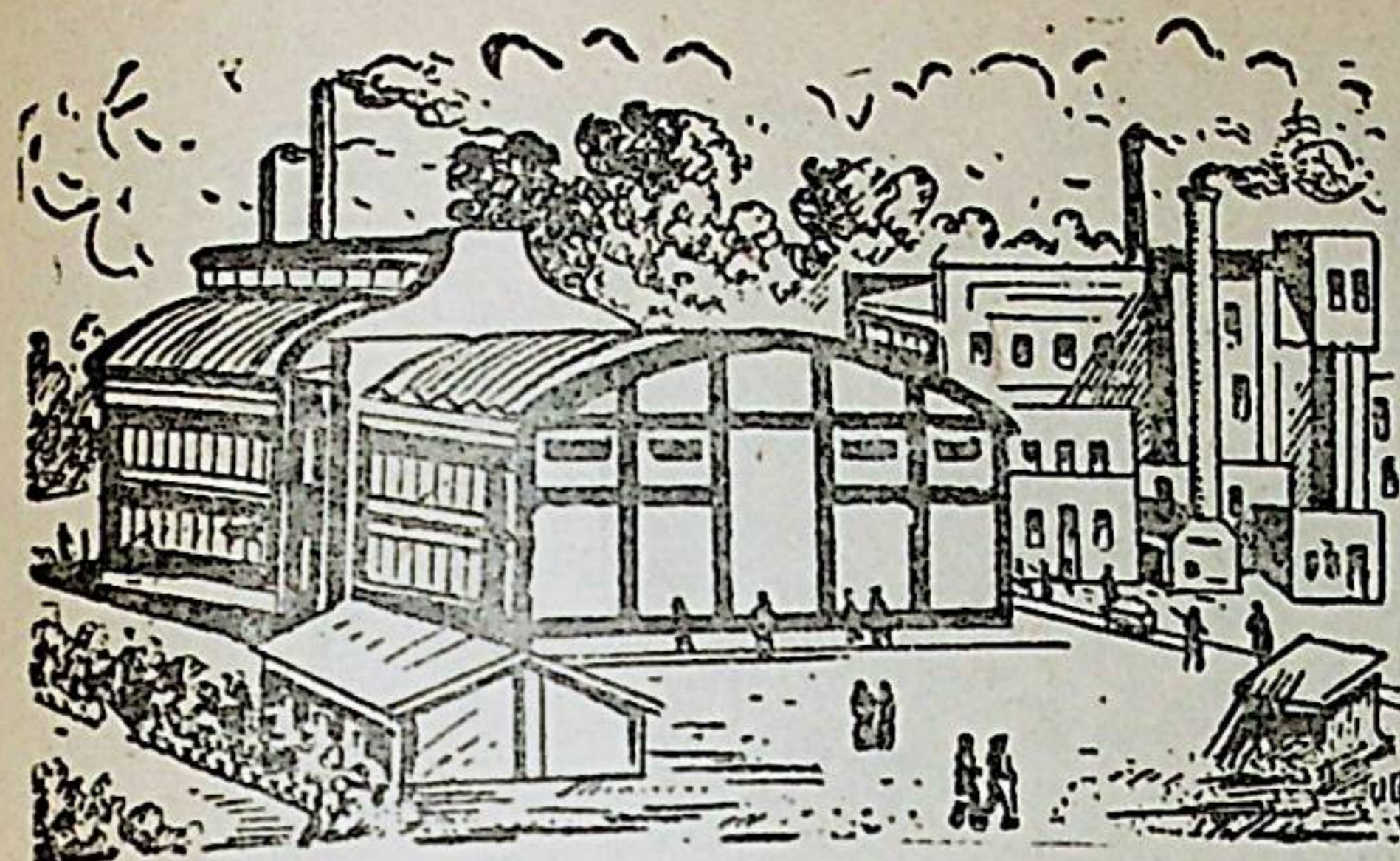
Фё-дор
Фрун-зе
ко-фе

па-те-фон
Фа-ти-ма
Уфа

Мынакей фабрика. Бул фабрикадан кездеме чыгат. Фабриканын гудогу кыйкырды. Жумушчулар фабрикага жөнөштү.

Булардын ичинде Фатима да, Акмат да, Фёдор да бар. Алар жумушка бара жатышат.

Фёдор исатта Фатима фабрикада

В в

За-вод

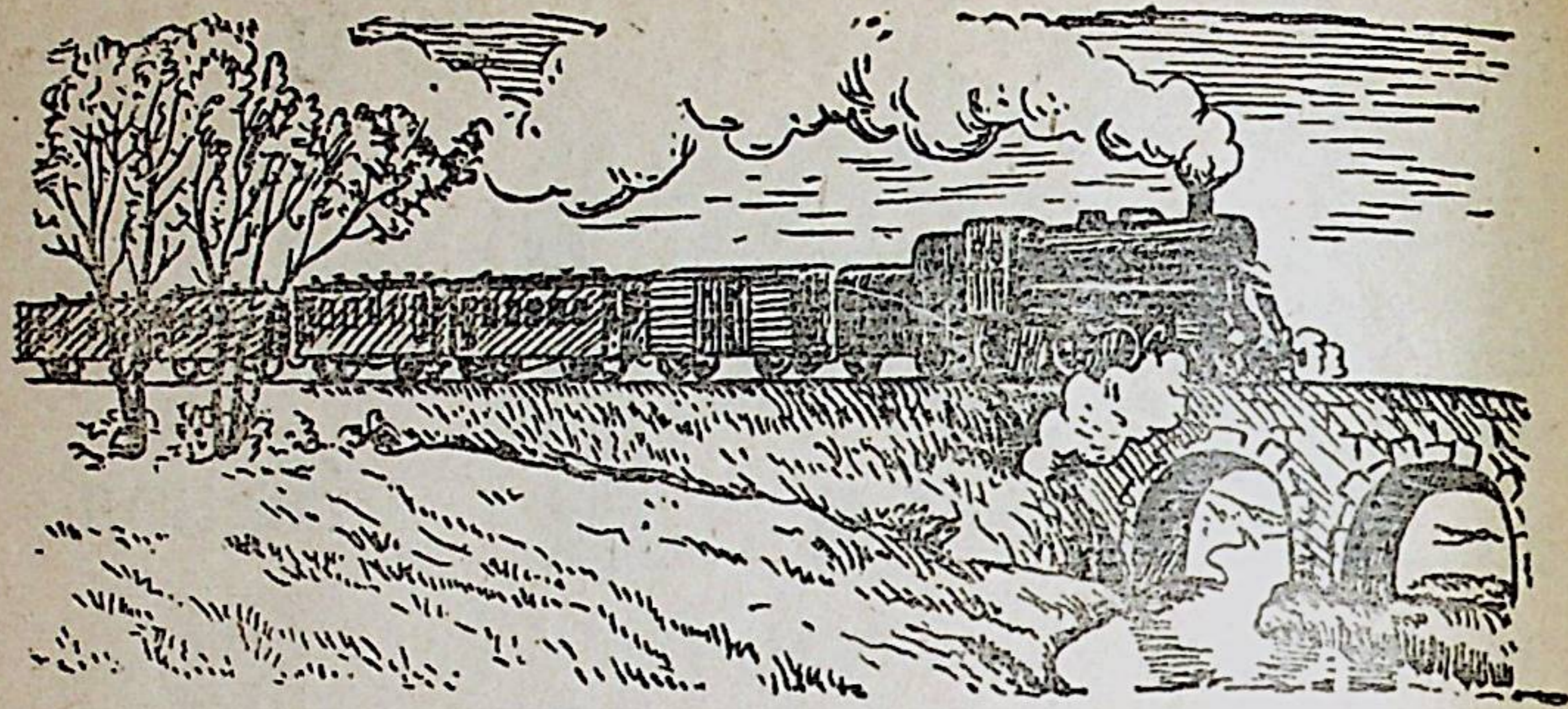
сов-хоз
со-вет
Мос-квa

за-вод
ва-гон
а-ва

Ста-ха-нов
зве-но
ав то-бус

Биздин колхоз кызылчаны экти. Күзүндө кызылчаны казышты. Стахановчулардын звеносунда кызылчанын түшүмү абдан жакшы болду. Колхозчулар кызылчаны кант заводуна алып барышты.

Кант заводу

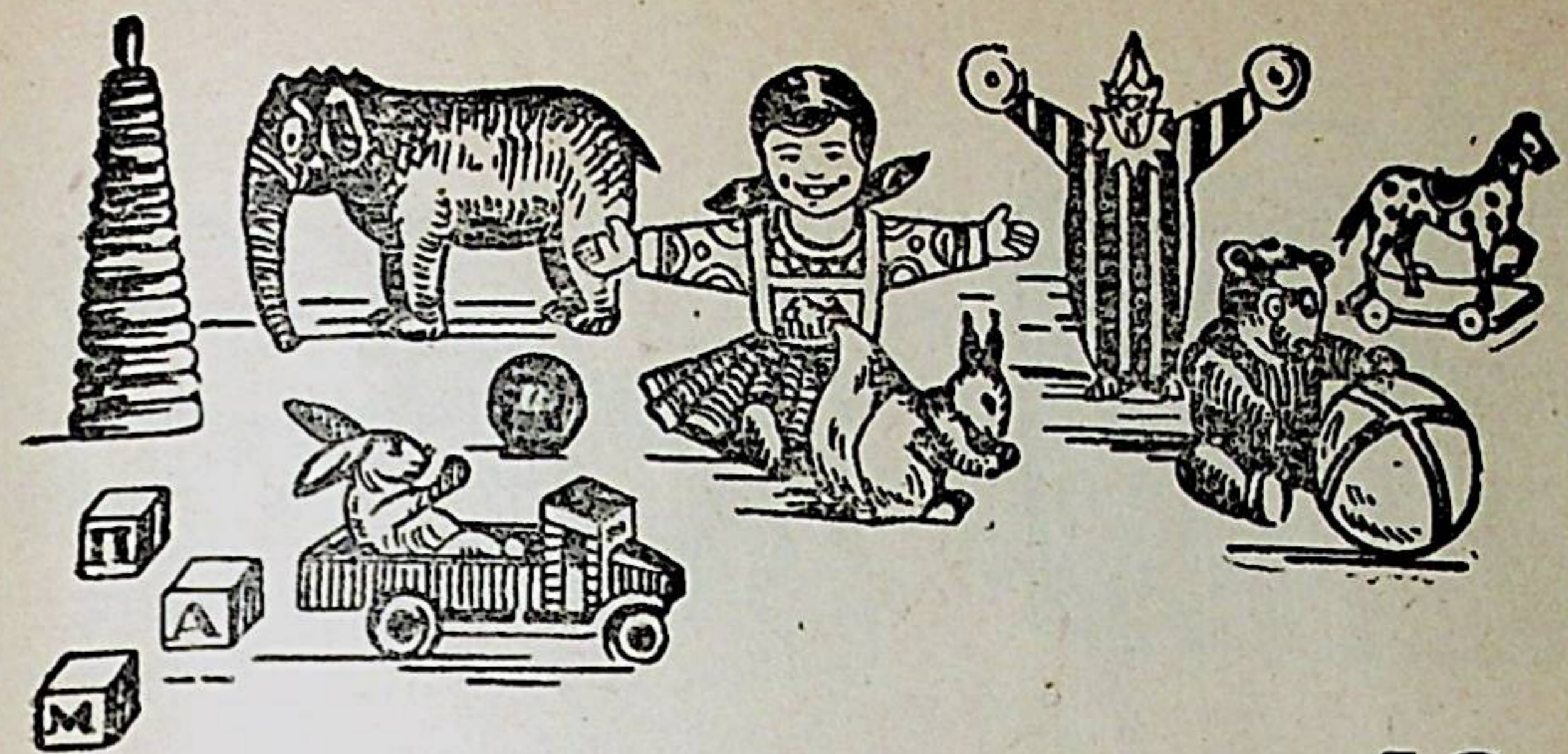

ва-гон	Мос-ква	сов-хоз
ва-гон-дор	Мос-ква-дан	а-ва
ва-гон-го	Вла-ди-мир	то-вар

Паровоз кыйкырып, токтоп калды.
 Ал вагондорду сүйрөп келди.
 Бул паровоз Москвадан келди.
 Вагондордо машиналар жана товар-
 лар бар.

Анда комбайндар, тракторлор, кез-
 деме, чай жана башка товарлар бар.

Вагондордо
 товарлар бар.

Оюнчук

Юю

куюн

союл

Люба

коюн

уюл

Юра

моюн

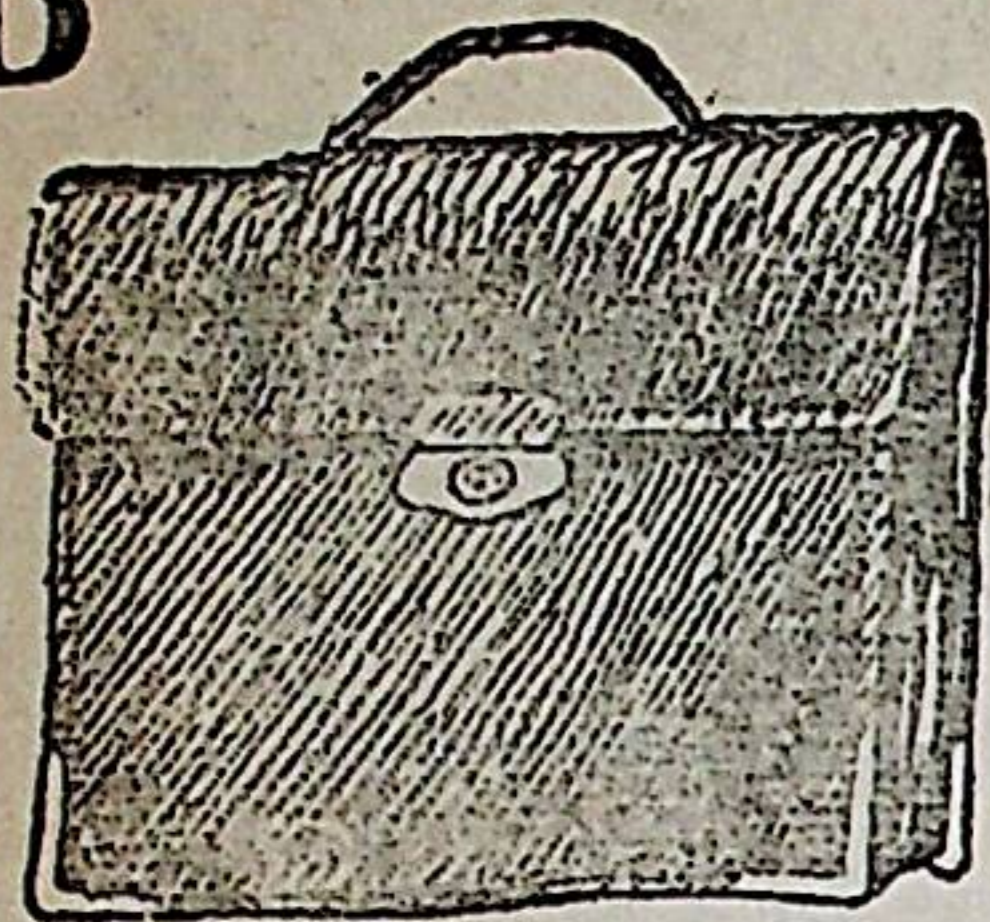
чоюн

Нюра

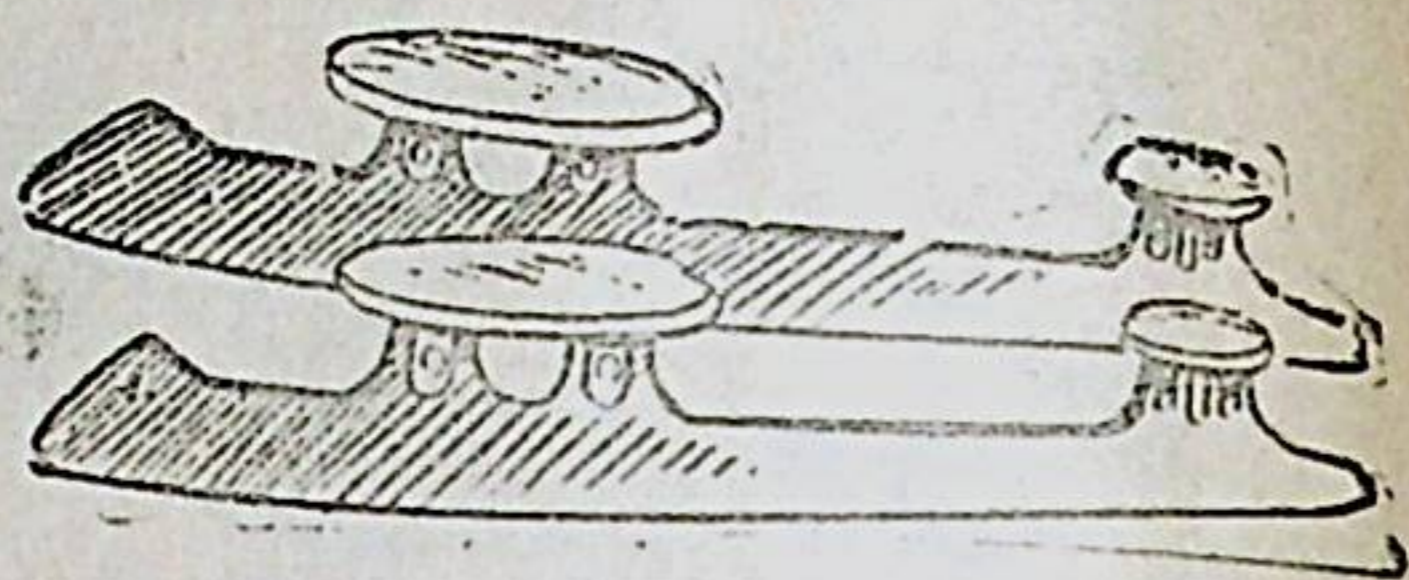
Зина, Акмат жана Люба болуп
 чоюн жыйнадык. Эртең мектепте
 оюн болот.

Оюн коюлганда колхозчулар да
 келет.

о ю ю ю ю ю ю ю ю ю ю
 Люба-писателка.

Ь

порт-фель

конь-ки

порт-фель

конь-ки

ар-тель

кар-то-фель

тю-лень

ме-даль

Күн түшкө жакындады. Самат китептерди портфельге салды. Коньки алып, музга кетти.

Анда балдар көп: Акмат, Юля, Шарше, Люба, Айша—бардык балдар оюнда.

Ь ь ь ь Менде
коньки бар.

Ее

Е-гор

Е-гор

Ев-ро-па

Ев-ге-ний

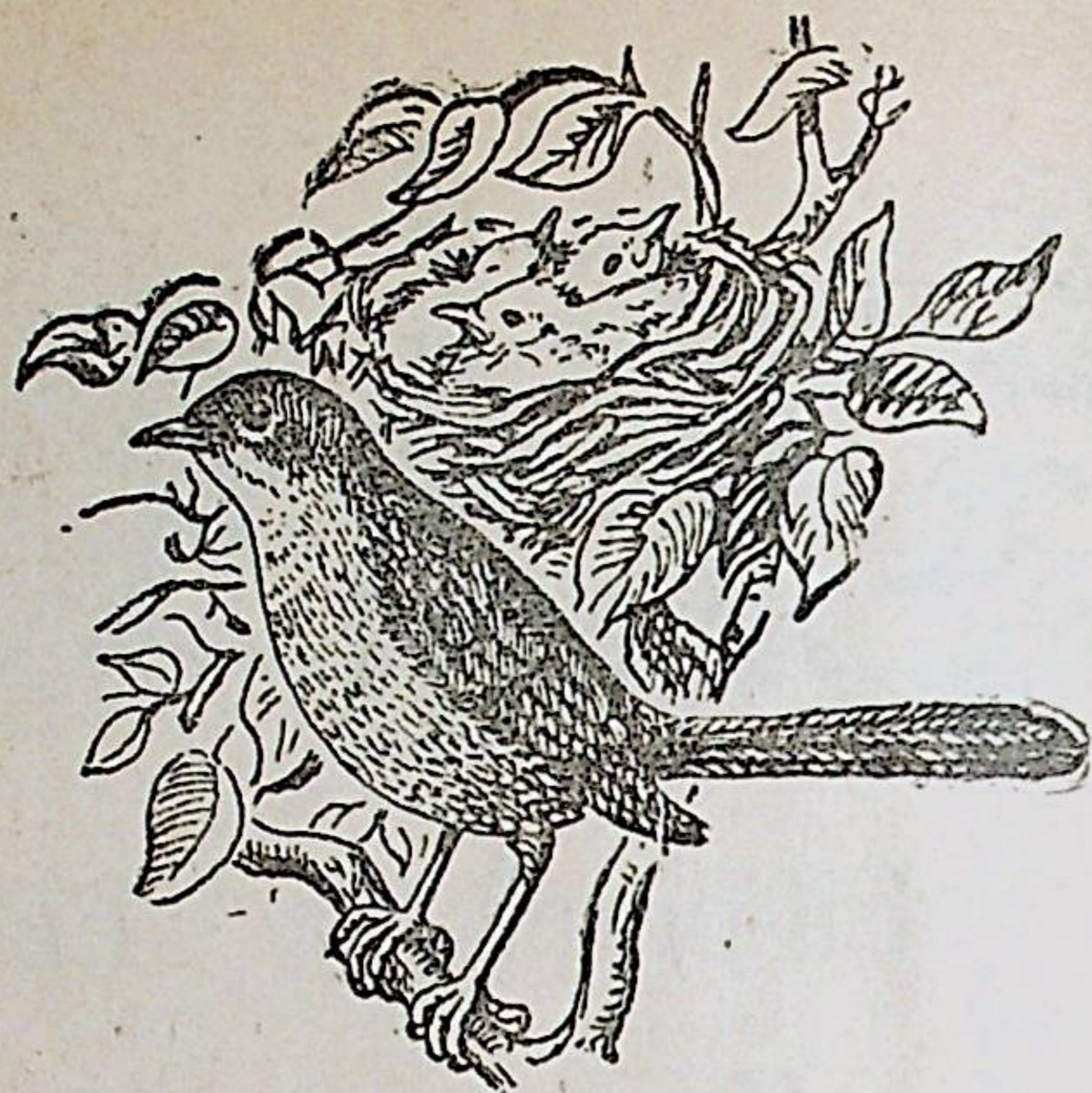
Кар киши.

Бир күнү сары кар түштү. Балдар чогулуп жаш карды тоголоктодук. Балдардын ичинде Егор, Евгений да болду. Акмат менен Евгений тоголоктогон кардан киши жасады. Кардан жасалган киши абдан сонун болду.

Егор, Евгений
жасалган адам.

Яя

Уя

а-ял

кы-як

у-я

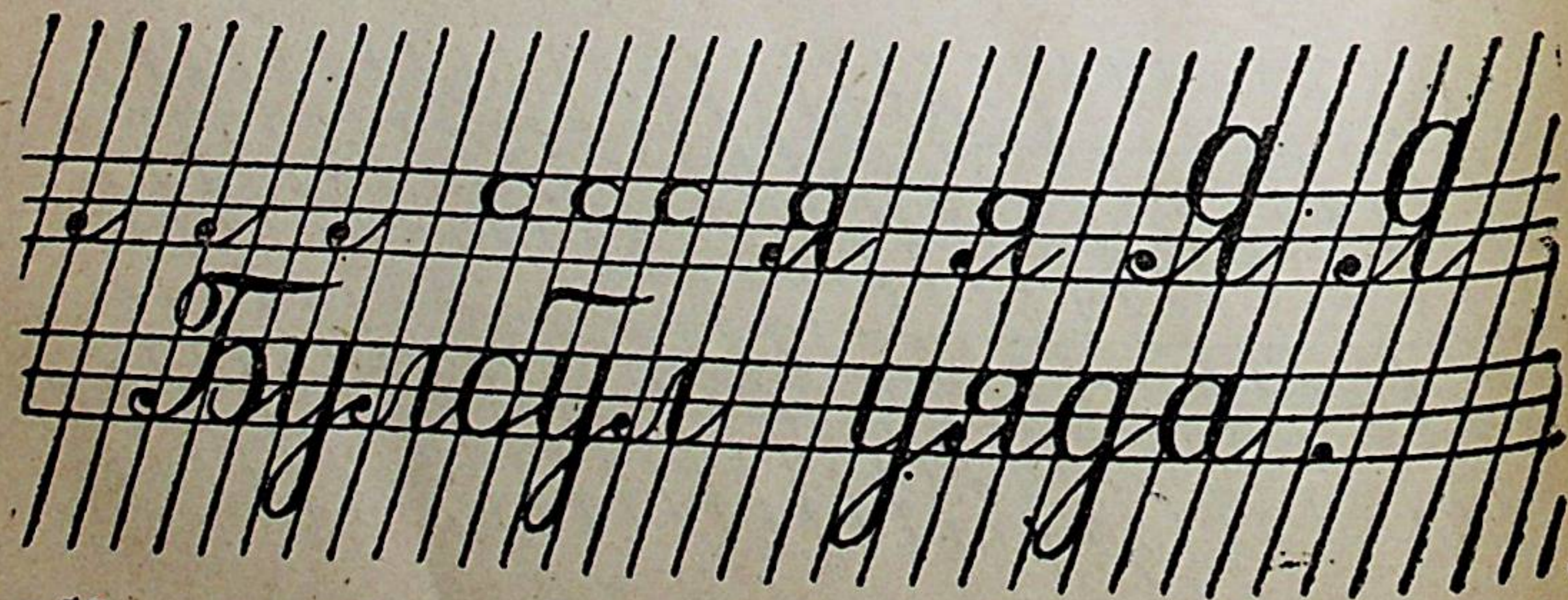
а-як

та-як

у-ят

Жаз келди. Жыгачтар көгөрүп бүрдөй баштады.

Чымчыктар келип уяларын сала баштады. Булбул өзүнүн уясын биздин бакка салды. Уяда анын балапандары. Ал аларды асырайт. Кечинде сайрайт.

Щш

Щёт-ка

щёт-ка

плащ

Щорс

щи

борщ

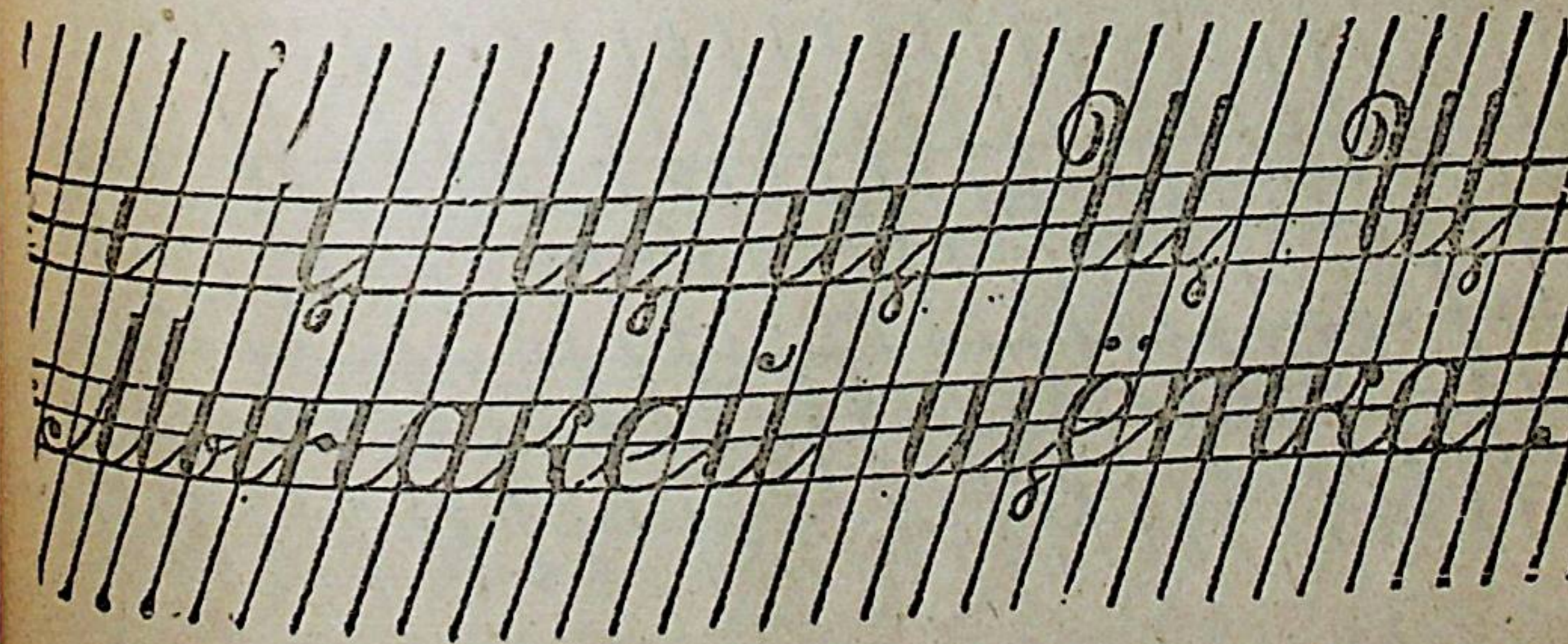
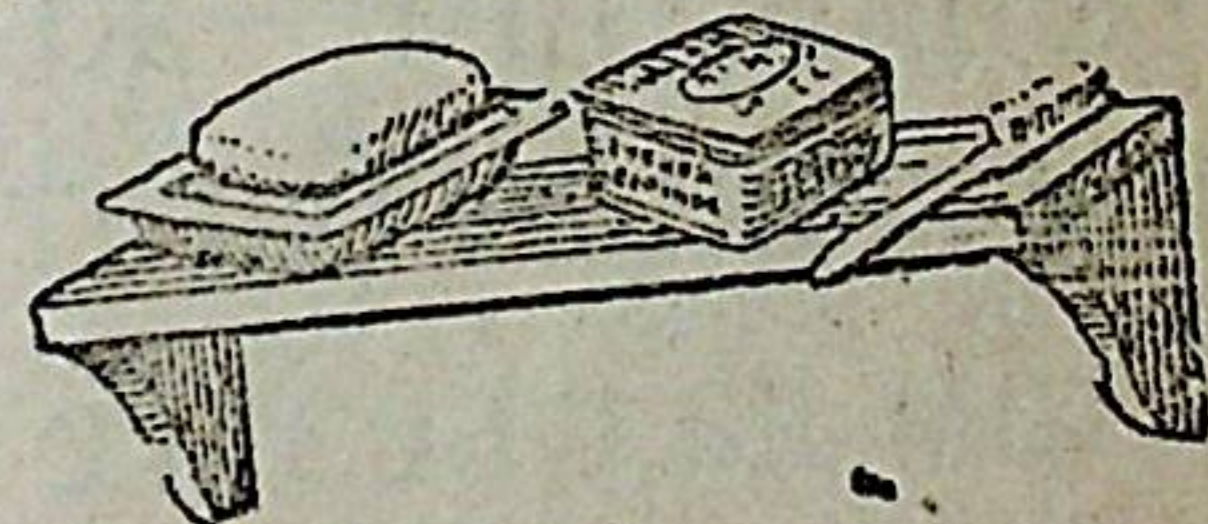
Щу-кин

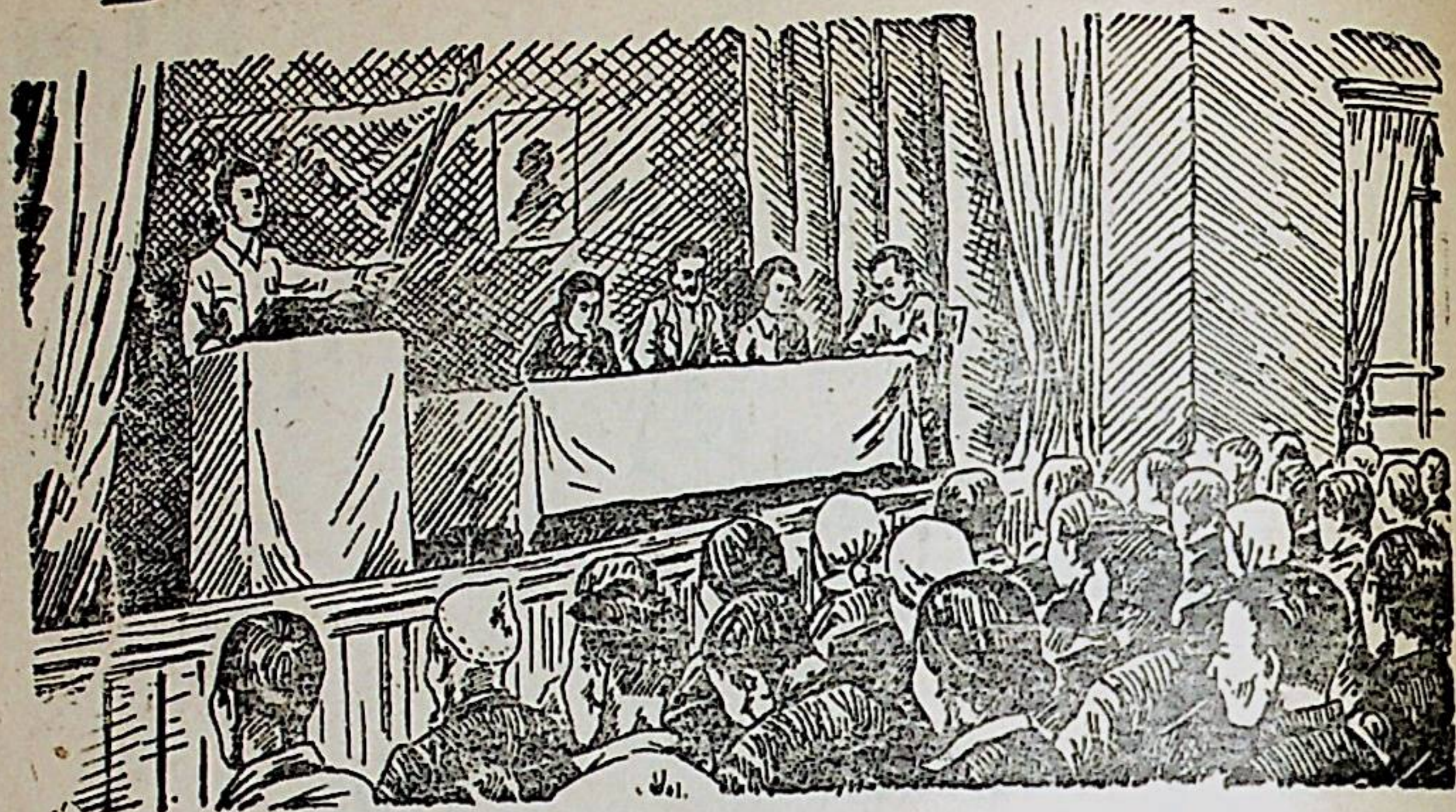
Саткын тиш порошок менен щётка алды. Ал тишин ар күнү үч жолу тазалайт.

Тишин щётка менен тазалайт.

Ал тазалыкты жакшы көрөт.

Щётка, порошок жана самынды текчеде сактайт.

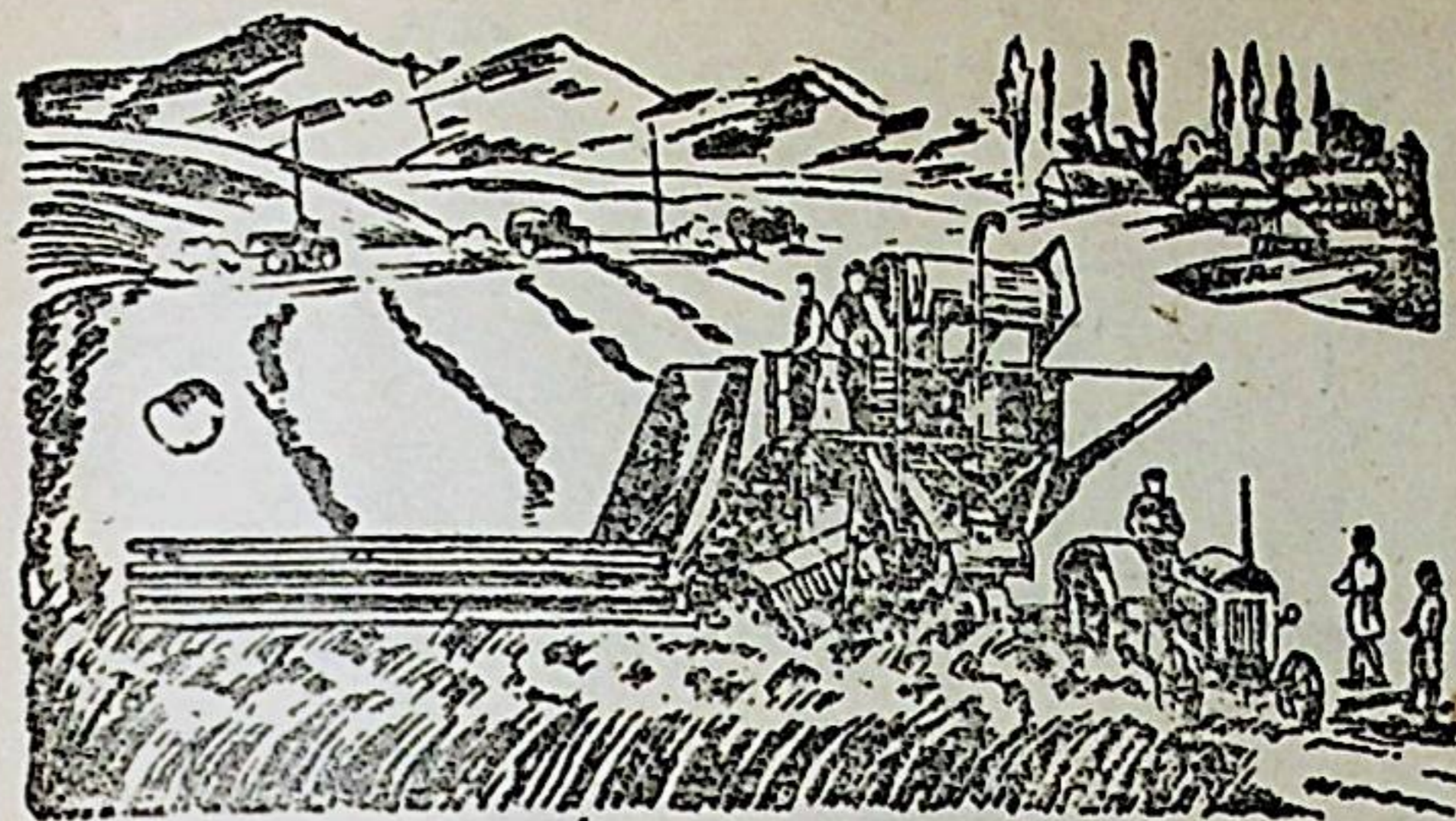
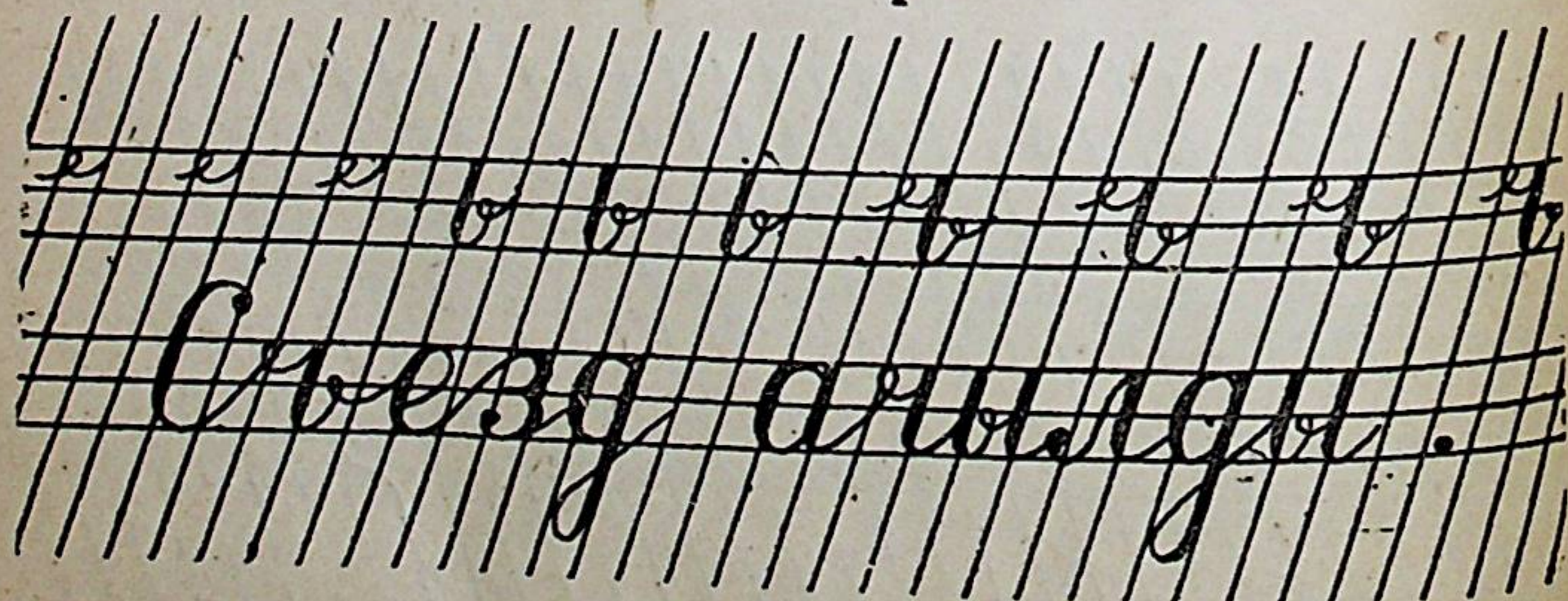
Съезд.

Кыргызстандын мал-чарбачыларынын съезди болду.

Съездге эң жакшы жылкычылар, койчулар, уй саачуулар жана башка малчылар келишти.

Менин атам—жылкычы. Ал жылкыны жакшы багат.

Атам да съездге барган экен.

стан-ци-я
стан-ци-я-да

рево лю-ци-я
ре-зо-лю-ци-я

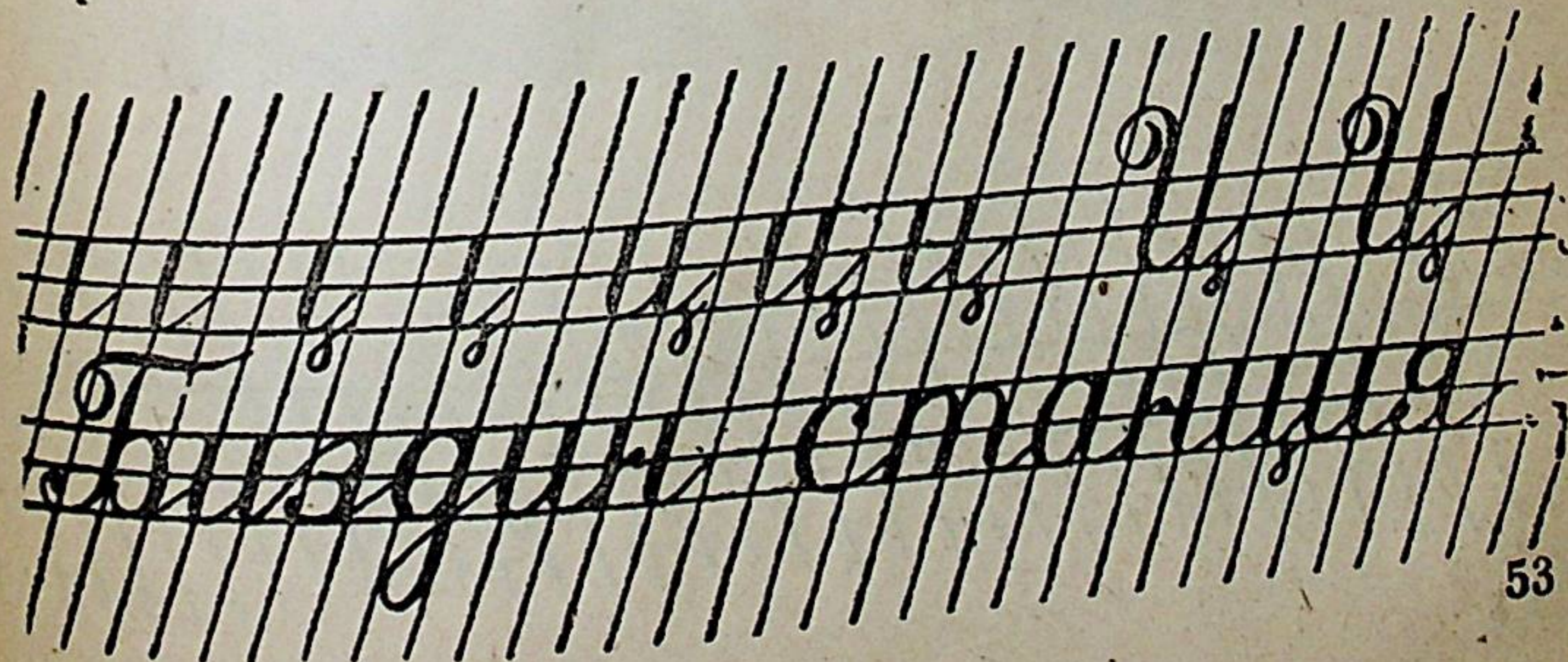
Биз Сталинец деген колхоздо турабыз.

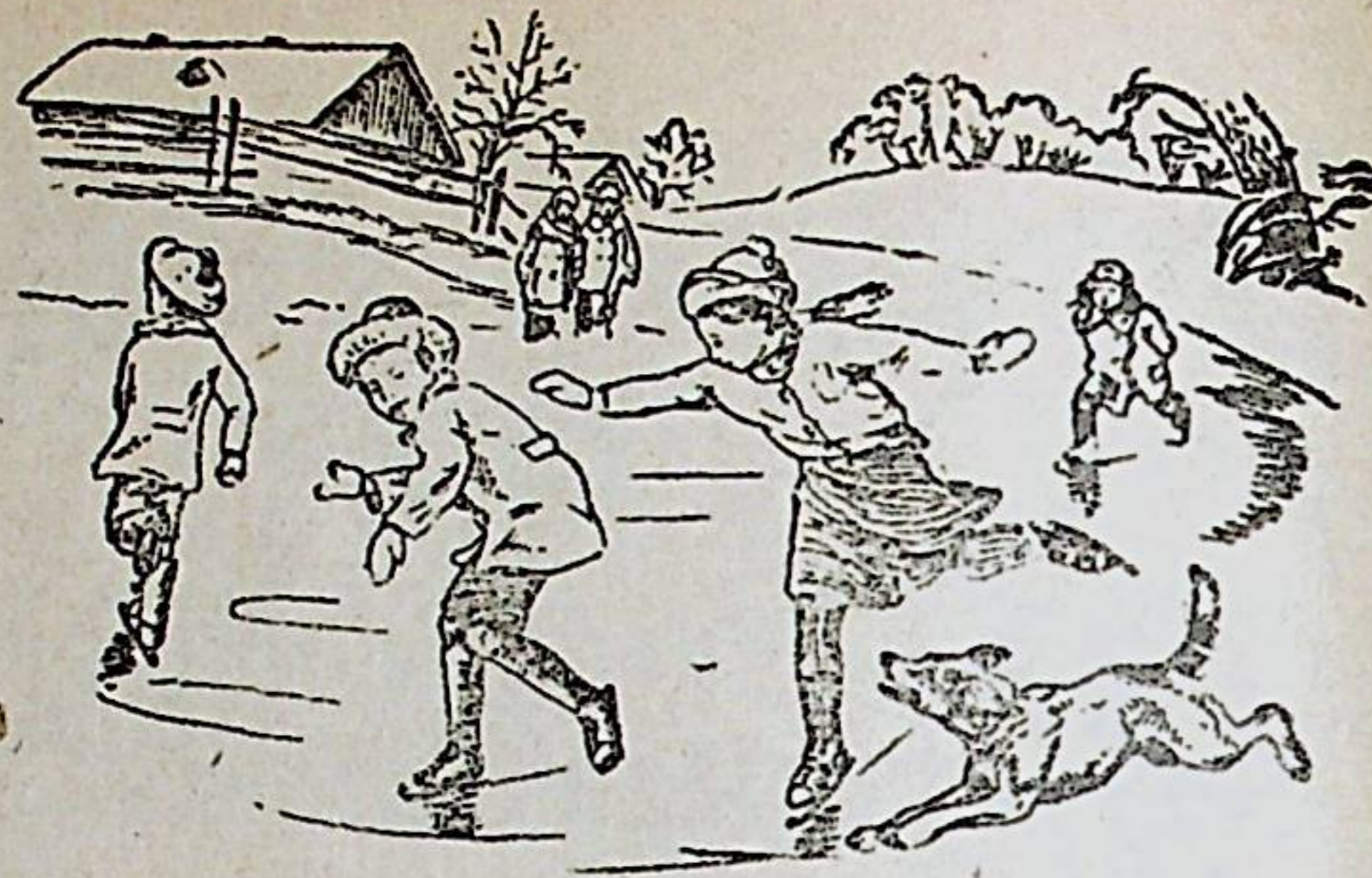
Сталинец деген колхоздун жанында Клара Цеткин атындагы машина-трактор станциясы бар.

Станцияда көп машиналар бар.

Станцияда тракторлор, комбайндар, соколор абдан көп.

Станция колхоздорго чоң жардам берет.

Суу тоң-ду

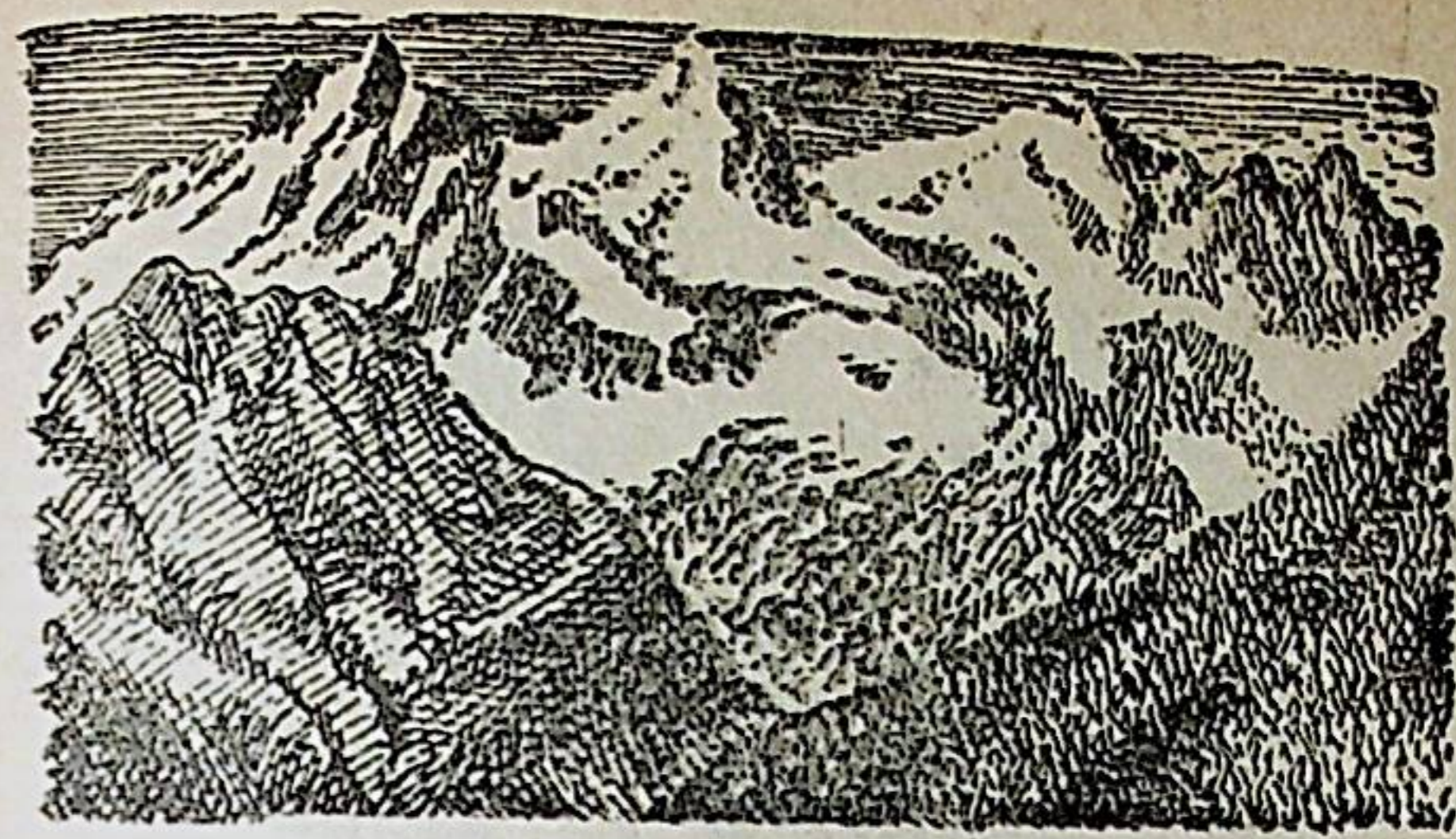
уу	та-руу	суу-луу
суу	та-туу	уук
туу	су-луу	буу-дай

Кыш келди, суук түштү. Сайдагы, арыктагы суулар тоңду. Адамдар сууктан сактанып, калың кие баштады.

Балдар кубанып, кышты тосуп алышты!

Алар конёк тебишти.

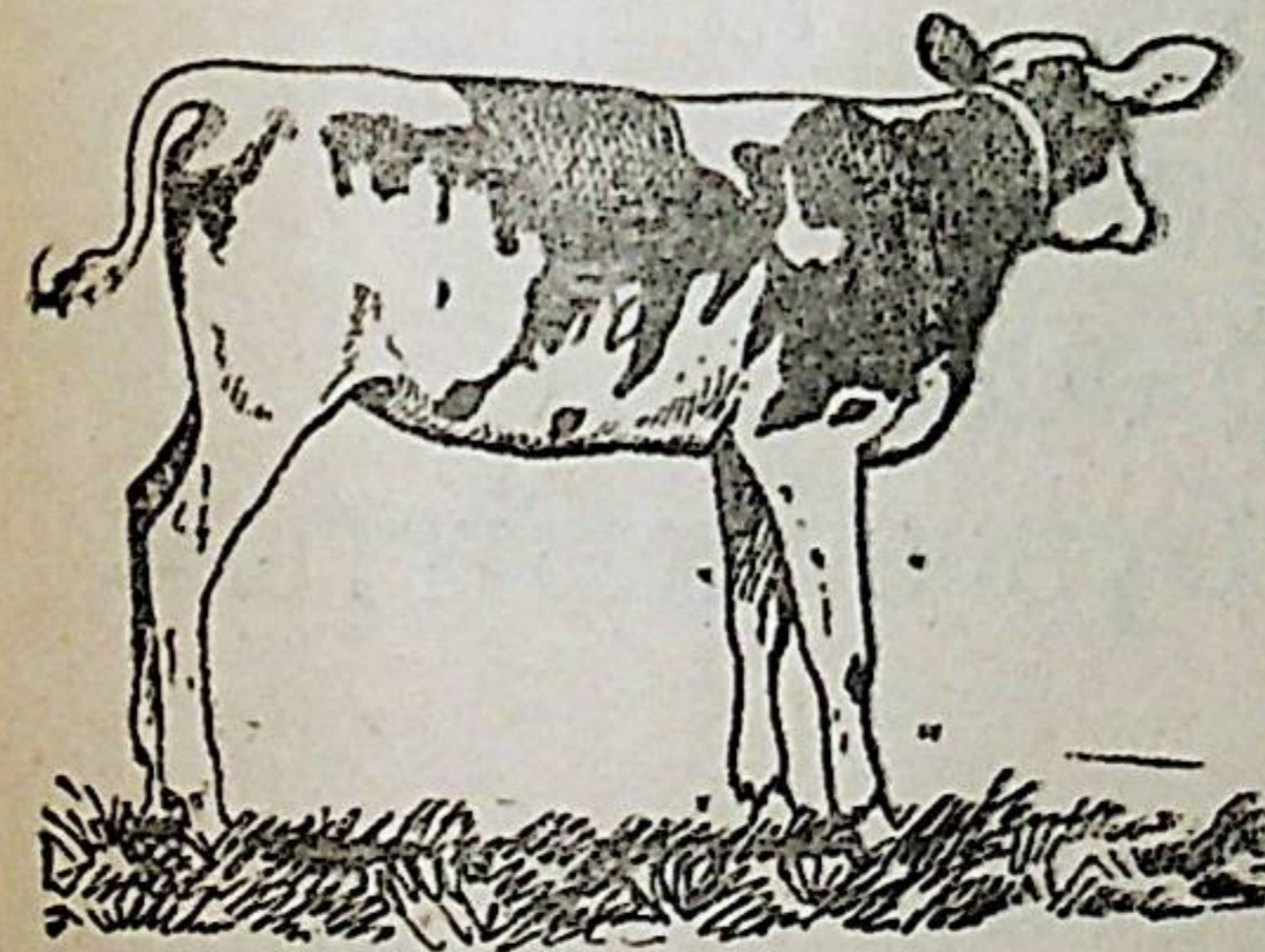
Суу тоңду.

Тоо

тоо	бел-боо	тоо-дак
боо	жел-боо	ко-роо
тоок	му-зоо	коон

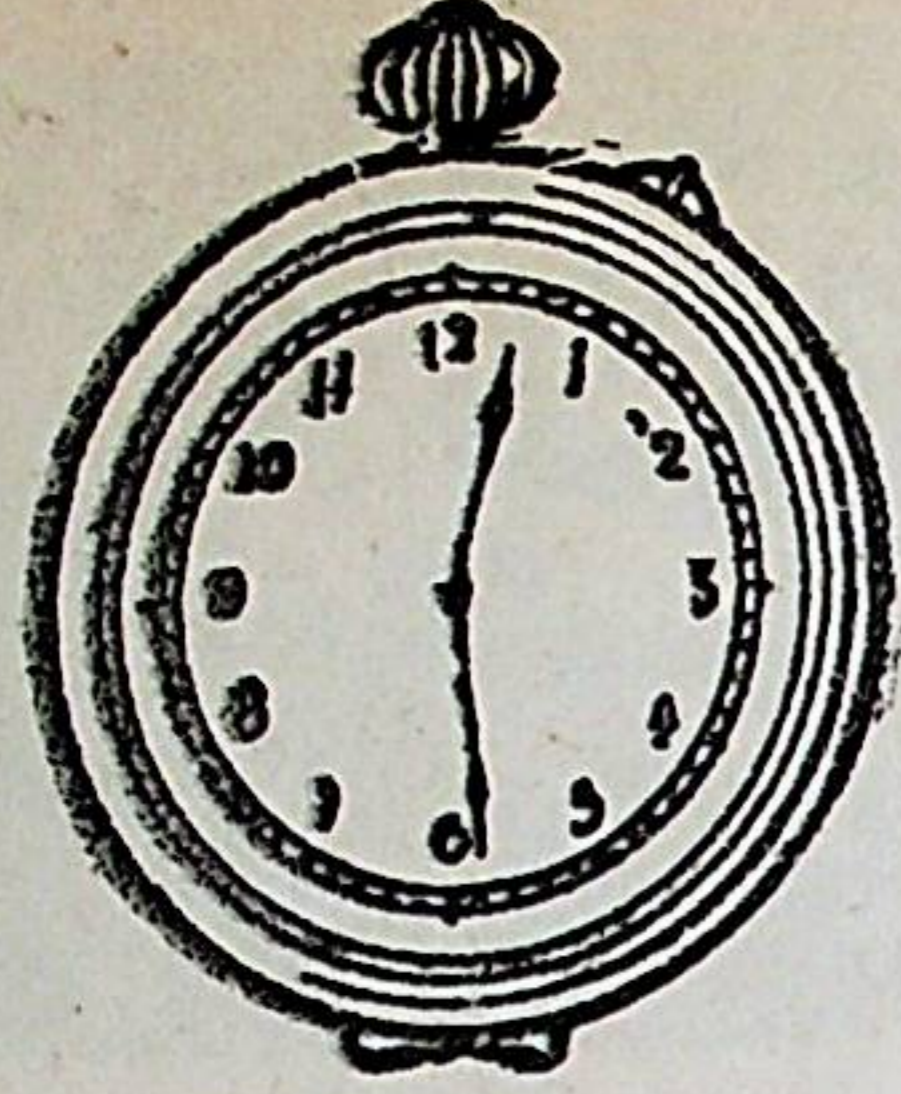
Кыргызстан—тоолуу өлкө. Кыргызстандын тоолору бийик. Тоолордун башында дайыма кар жатат. Тоодо эликтер, эчкилер, кекиликтер бар.

Тоодо эликтер бар.

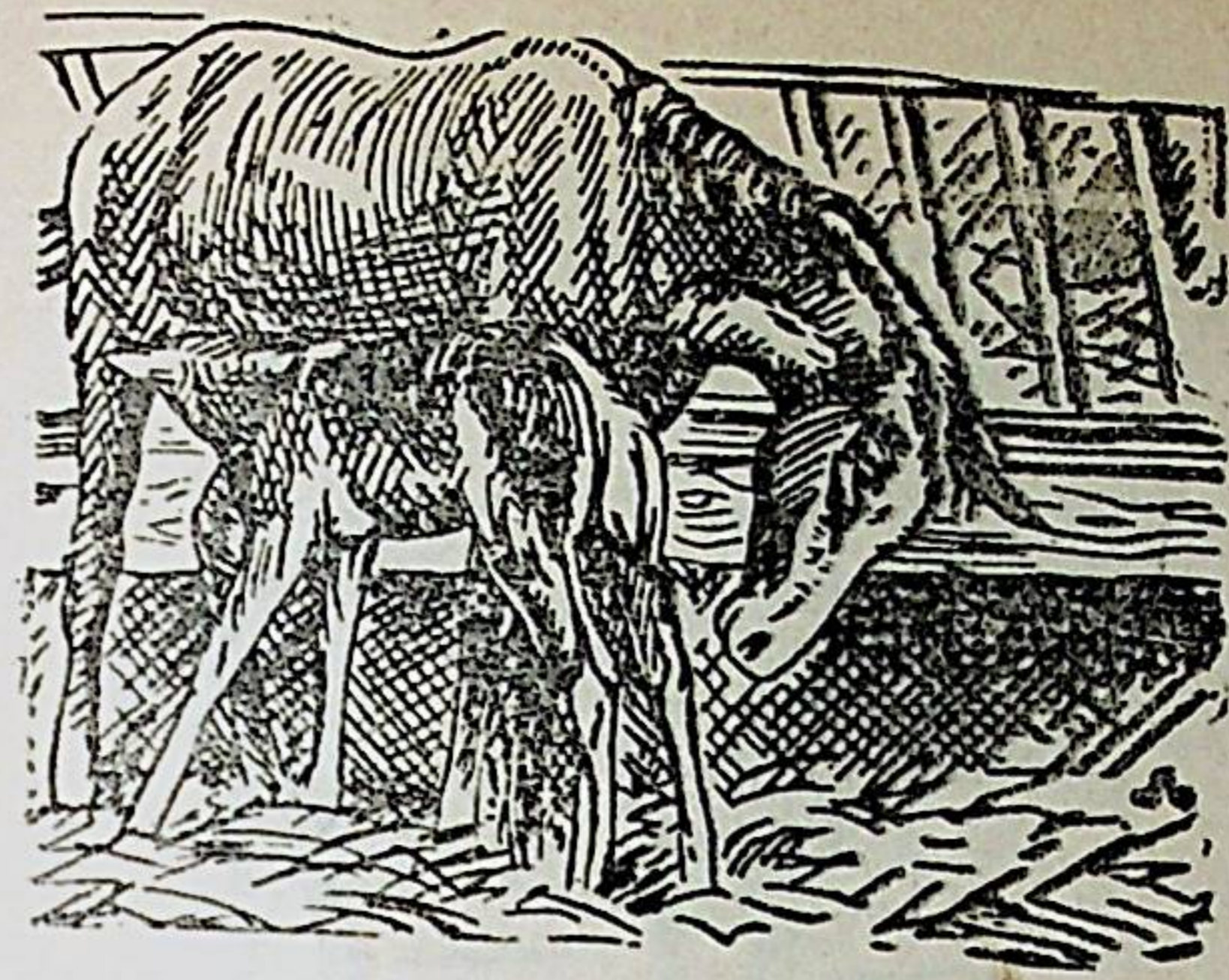
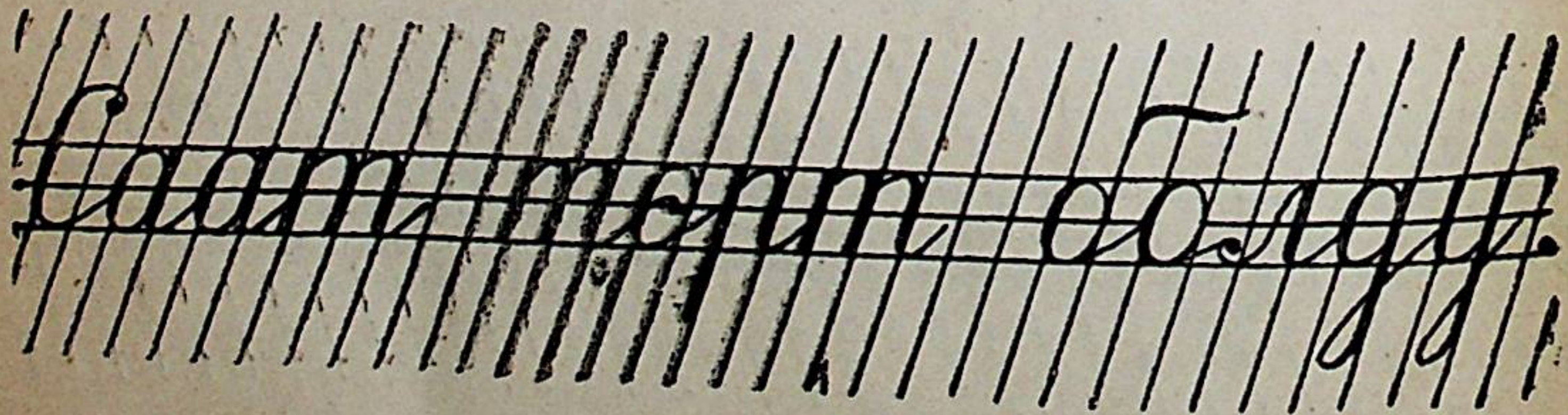
аа

Саат

аары	жаан	саайт
саат	саан	та-лаа
маал	саан-чы	баа

Биринчи саатта биз окудук.
 Экинчи саатта сөздөр жаздык.
 Саат, маал, жаан, баа деген сөздөр-
 дү жаздык.
 Сөздөрдү таза, сулуу жаздык.
 Дем алышта ойнодук.
 Үчүнчү саатта санадык.
 Төртүнчү саатта ырдадык.
 Саат бирде үйлөрүбүзгө кайттык.

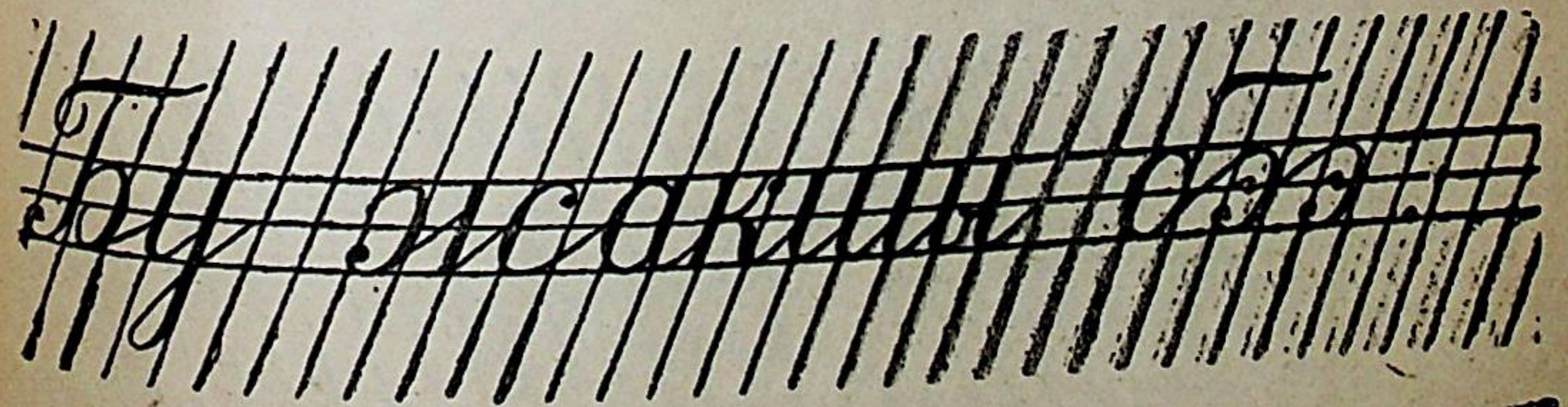

ээ

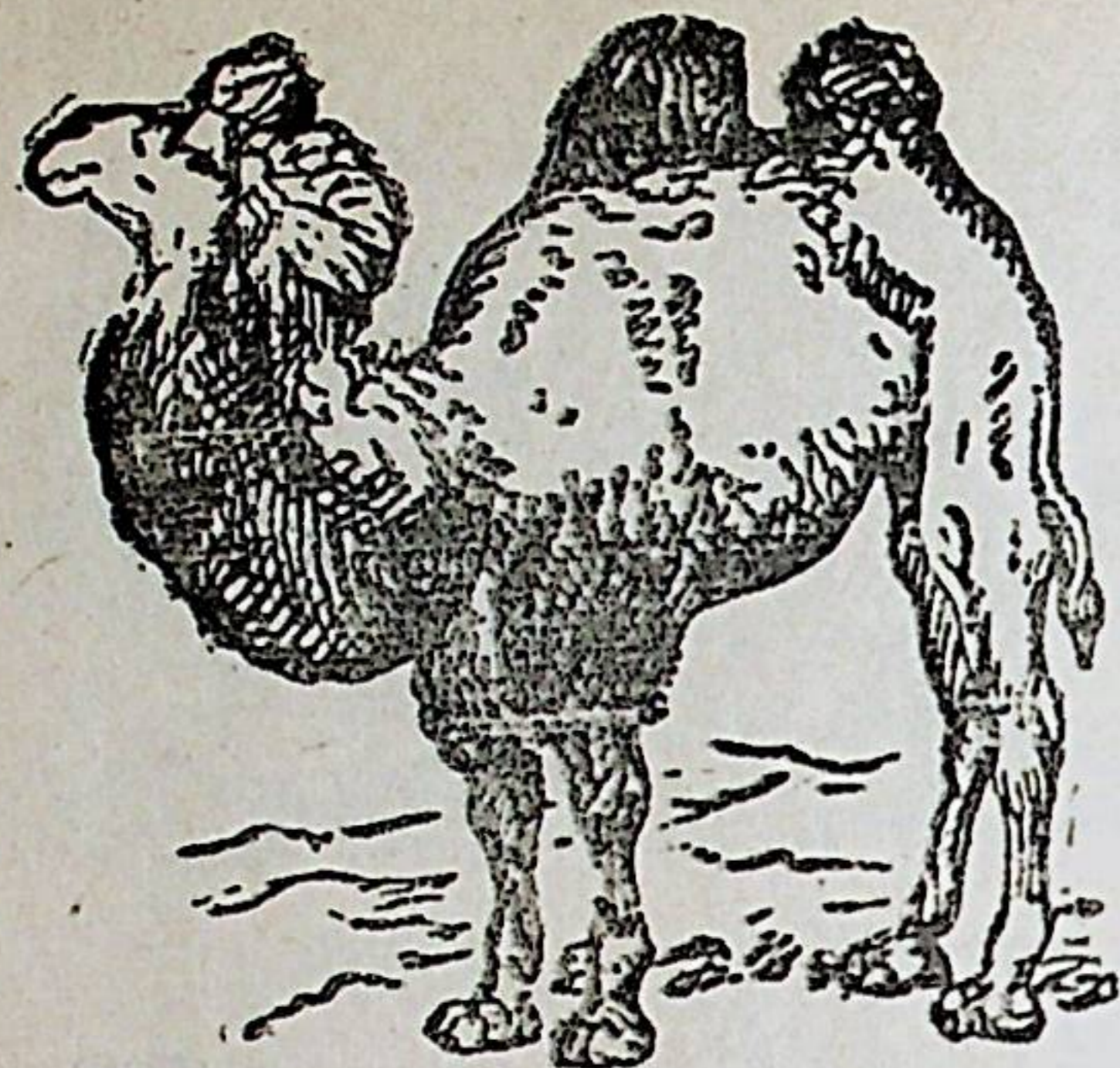
Бээ

ээр	бээ	ээ
ээн	тээк	жээр-де
жээ	жээн	зээн
мээ	мээ-лей	ээси

Биздин колхоздо мал көп.
 Бээлер да көп.
 Бээлер жылына кулун тууйт.
 Асыл тукум бээлер асыл, жакшы
 кулун берет.

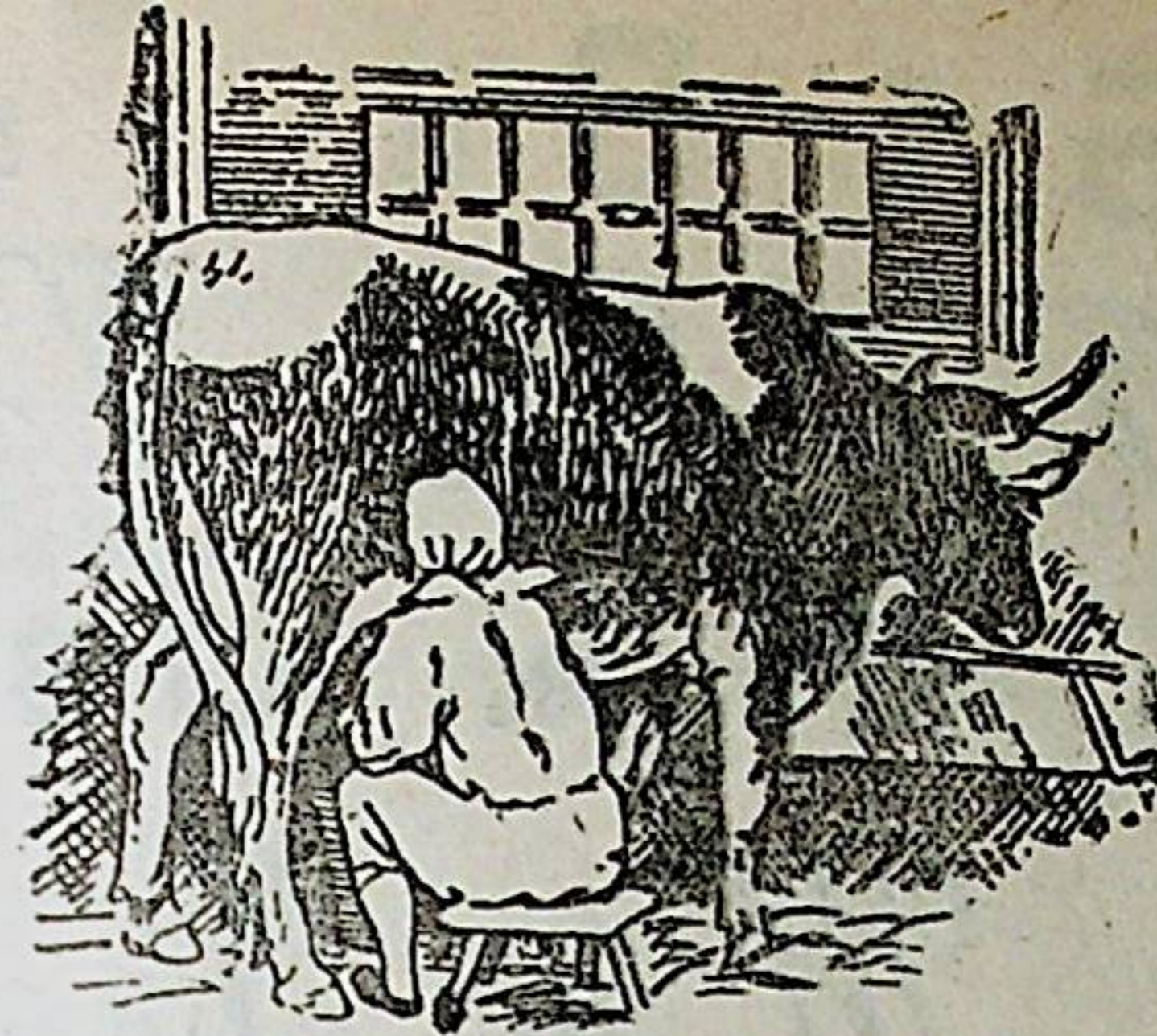
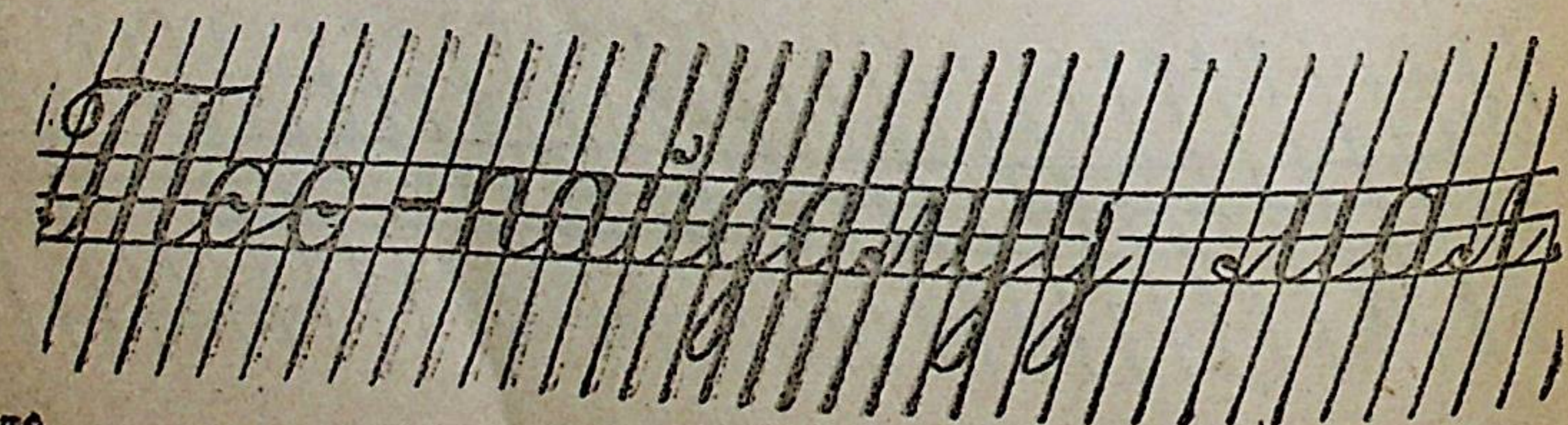
Өө

Төө

төө	ө-гөө	сү-рөө
чөө	үн-дөө	түп-төө
жөө	бү-лөө	сүй-лөө

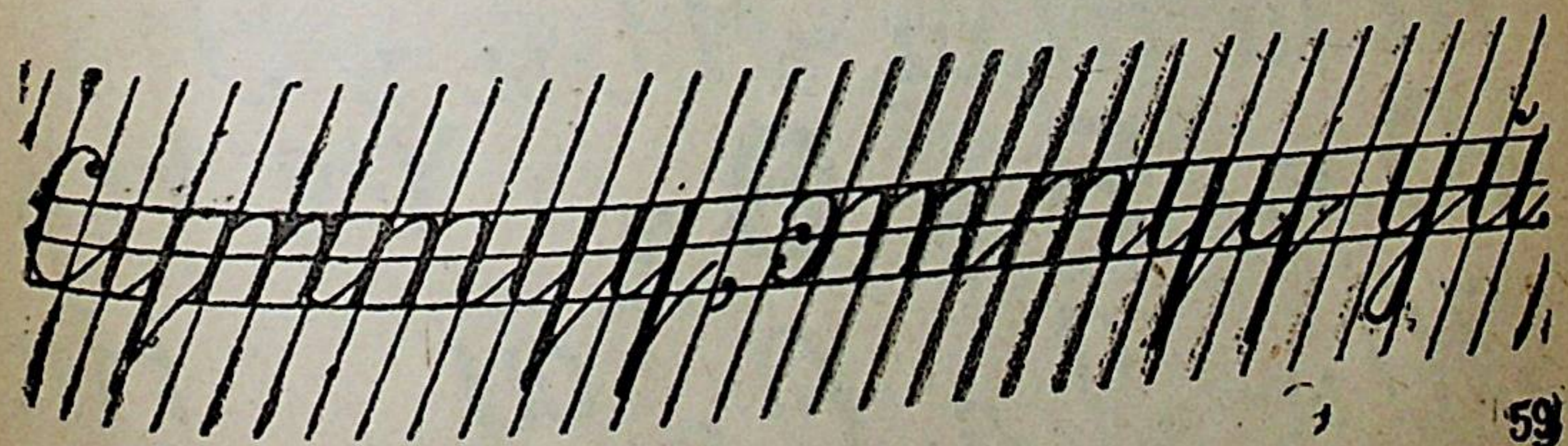
Биздин колхоздо төөлөр бар.
 Төө—чөлгө чыдамдуу мал.
 Төөлөр араба жана соко тартат.
 Төөлөр аскер ишине да пайдаланат.
 Төөлөрдү өстүрүү керек.
 Гөө—чарбага чоң күч.

Үү

Сүттүү уй

Биздин колхоздо уй көп.
 Колхозчуларда да уй көп.
 Уйларга түрдүү жем, чөптөр берилет.
 Уйлар туруучу сарай таза.
 Уйлар жакшы багылгандыктан семиз.
 Асыл тукум уй сүттүү, эттүү болот.

А а Б б В в Г г Д д
А а Б б В в Г г Д д
Е е Ё ё Ж ж З з И и
Е е Ё ё Ж ж З з И и
К к Л л М м Н н
К к Л л М м Н н
О о П п Р р С с Т т
О о П п Р р С с Т т
У у Ф ф Х х Ц ц Ч ч
У у Ф ф Х х Ц ц Ч ч
Ш ш Щ щ Ъ ъ Ы ы Ь ь Э э
Ш ш Щ щ Ъ ъ Ы ы Ь ь Э э
Ю ю Я я Ө ө Ү ү Ң ң
Ю ю Я я Ө ө Ү ү Ң ң

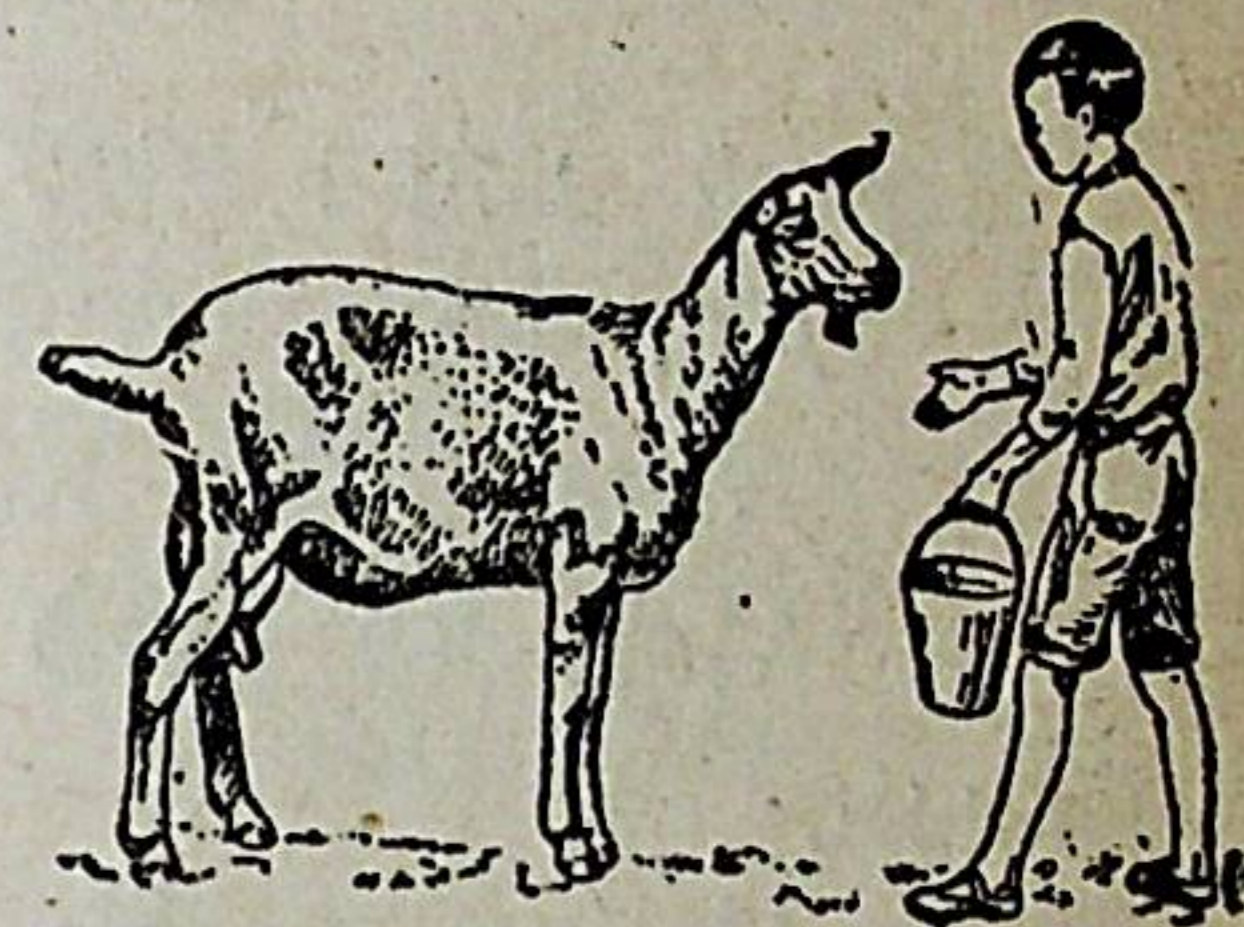
Эчки

Биздин эчки чабындыда оттоп жүрөт эле.

— Кармыш, эчкини үйгө айдап кел. Аны сугаруу керек, — деди апасы.

— Макул, айдап келейин. Суу берейин, — деди Кармыш.

Кармыш эчкиге суу берди. Эчки суу ичти. Кармыштын энеси эчкини саады. Эчки сүттү көп берди.

Жумаш.

Жумаш — жалкоо бала. Энесинин тилин албайт. Бир күнү энеси Жумашты ишке жумшайт. Жумаш барбайт.

— Жумаш, үйдү шыпырып койчу, — дейт энеси.

Чаңы жок, эмнесин шыпырайын.

— Эмесе, эчкиге чөп алып кел.

— Эчки үйдө жок, кантейин.

- Эмесе суу алып кел.
- Чака жок.
- Эмесе, нан менен майды алып кел.
- Макул, майды да, нанды да алып келейин!

Жалкоо болбо, эмгекти сүй!

Балдардын көз айнеги.

Таята мага көз айнек сатып берчи,— деди Асанкул таятасына.

— Аны эмне кыласың,— деди таятасы.

— Мен да сага окшоп китеп окумакчымын.

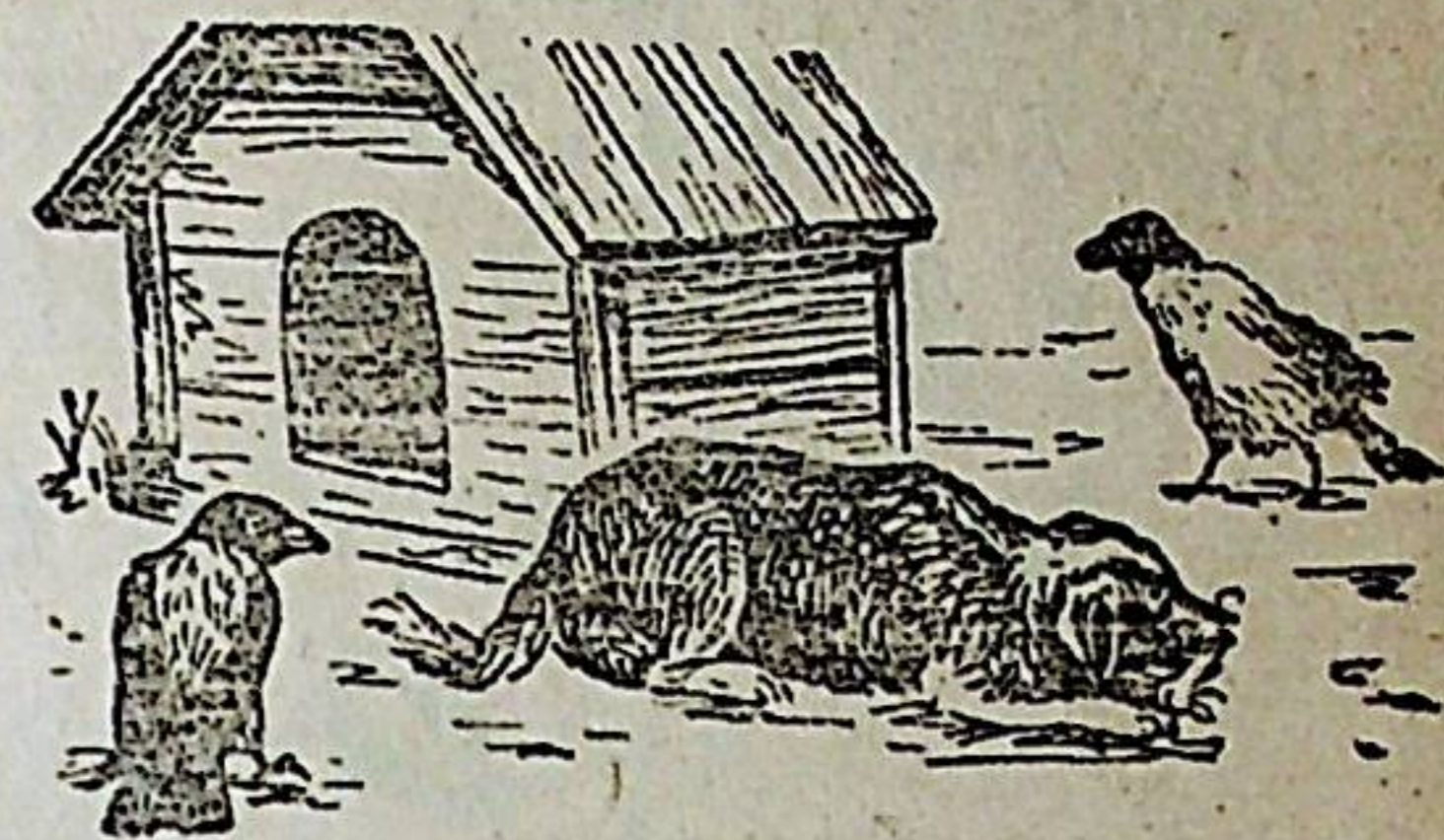
— Макул, мен сага көз айнек сатып берейин, бирок балдар үчүн арналган көз

айнек алам,— деди. Таятасы бир аз күндөн кийин ага алиппе сатып берди.

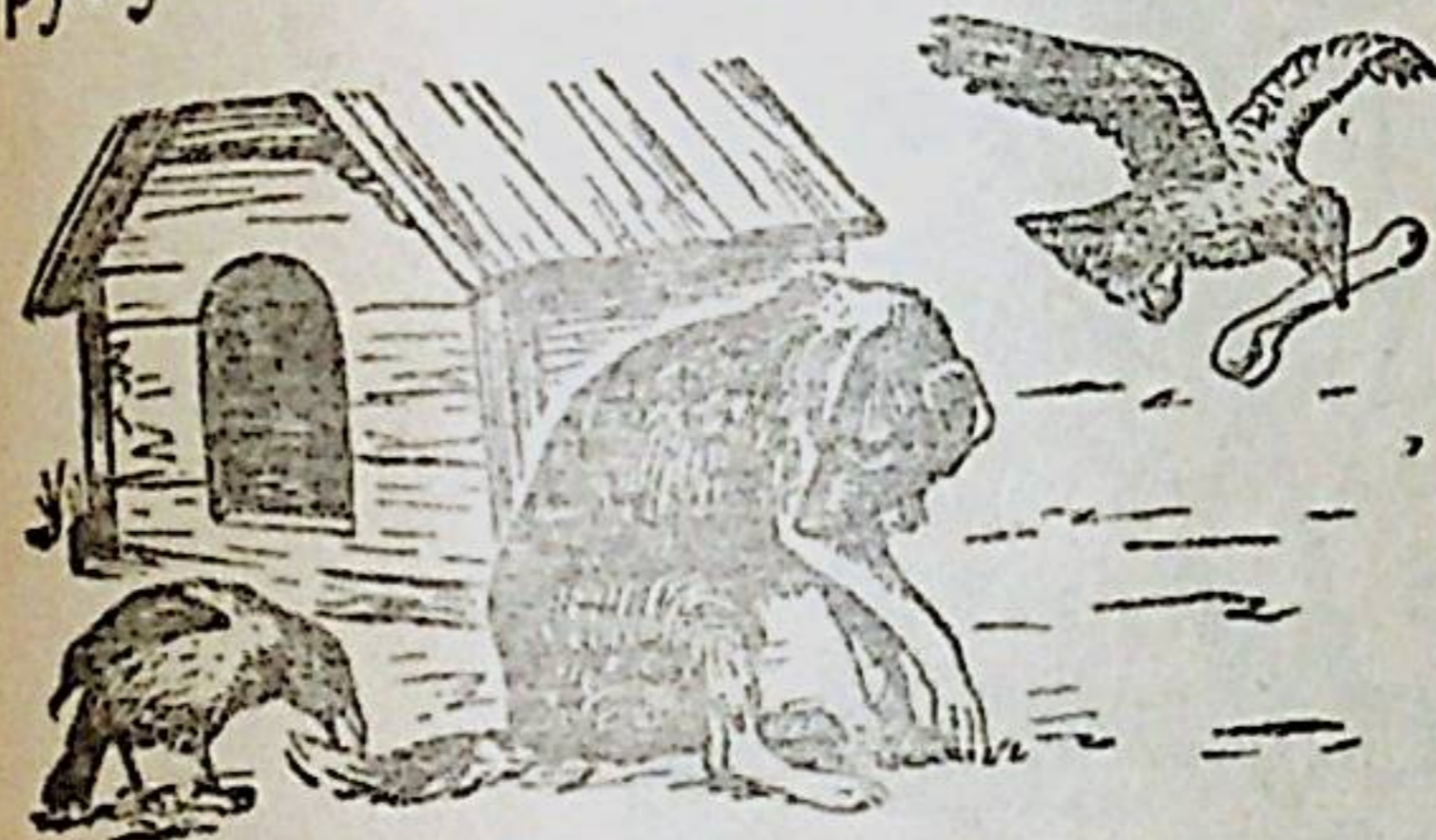
Ит менен карга.

Эшик алдында байланган ит сөөк кемирип жатты. Ошол увакта эки карга учуп келип иттин жанына конду. Алар сөөктү көрүп, аны тартып алмакчы болушту.

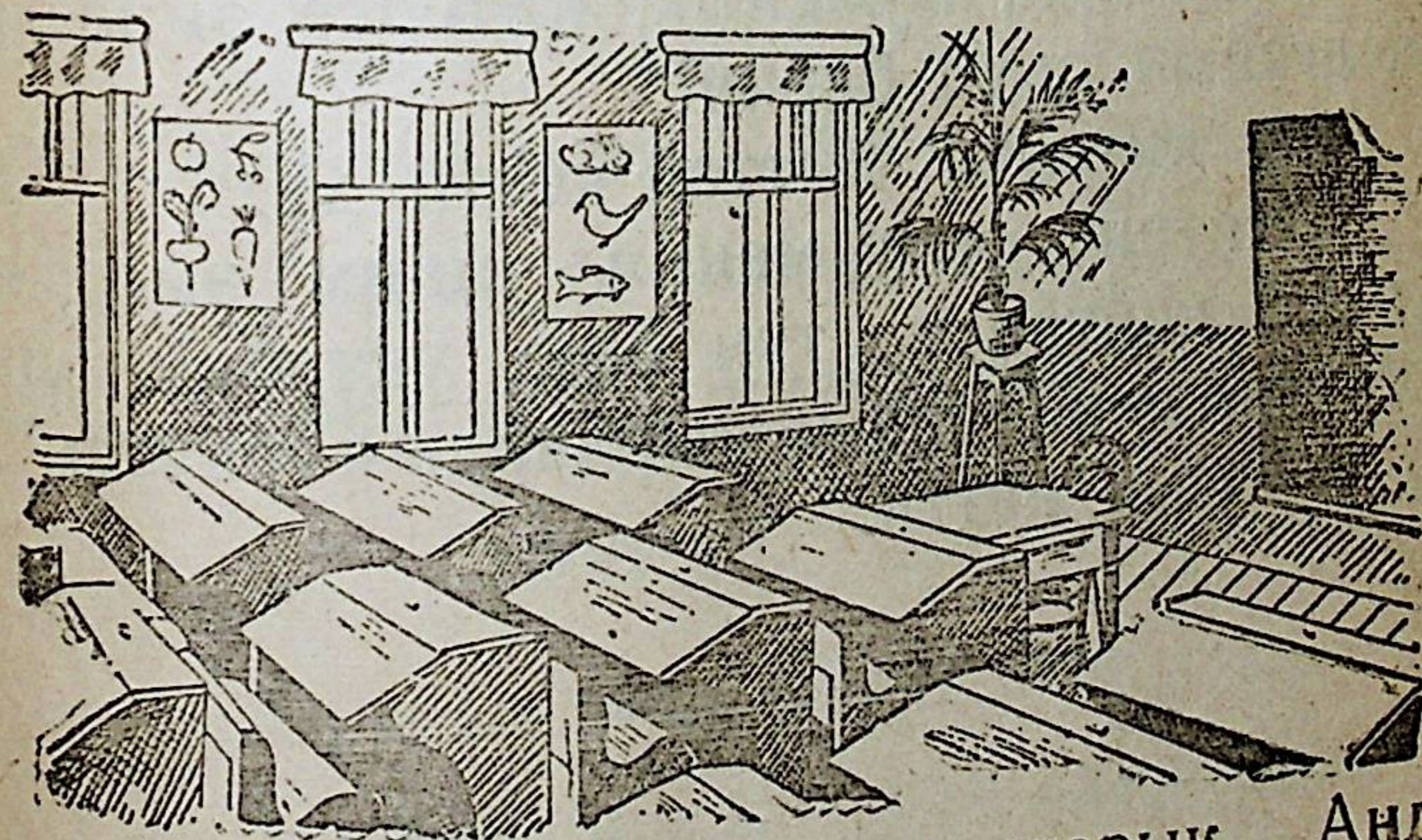

Каргалардын бири иттин куйругун чокуду.

Ит, карганы кабайын деп, мойнун бурганда, экинчи карга сөөгүн алып учуп кетти.

Биздин класс.

Биздин класс чоң жана жарык. Анда парталар жана доска бар.

Парталардын алдында окутуучу үчүн стол турат. Класстын бир бурчунда гүлдөр турат. Дубалдарда кызык сүрөттөр бар.

Биз өзүбүздүн классыбызды абдан сүйөбүз да, анда тазалыкты бекем сактайбыз. Класста ар күнү дежурныйлар болот.

Ар ким өзүнүн ишин аткарат.

„Канакей, Кумайык, китепте эмне жазылганын окуй берчи!“

Ит китепти жыттай кетти да:

„Китеп окуу менин ишим эмес; мен короо кайтарам, түн бою уктабай үрүп, уурулар менен карышкырларды коркутам“, — деп, басып кетти.

Булбул менен гүл.

Булбул:—Сен болбосоң, менде тил жок,
Сайрай албай кетемин.

Гүл:—Сен болбосоң, менде күн жок,
Саргаямын, өчөмүн.

Булбул:—Сайрап турган ушул күүм—
Жарашыктуу сен менен.

Гүл:—Жайнап турган ушул күнүм—
Таттуу чечен тил менен.

Булбул менен гүл:—Жадыраган бул тур-
муштун

Эркеси биз, көркү биз,
Сен жайнагын, мен сайрайын,
Саймалансын өлкөбүз.

Коён кирпини көрүп:

— Сиздин кийимиңиз абдан жаман, ти-
шенектүү экен,—деди.

Кирпи жылмайып, ага мындай жооп
берди:

— Сиздин сөзүңүз абдан туура, би-
рок бул кийим мени иттин тишинен да,
карышкырдын тишинен да сактайт. Сиз-
дин татынакай, мамык тонунуз сизди ка-
рышкырдан сактайбы?

Коён кирпинин бул сөзүнө эч нерсе айта
албастан, унчукпай гана кетип калды.

Салый быйыл бешке чыкты. Энеси ага
куурчак алып келип берди. Салый куурча-
гына „Бөпө“ деген ат койду.

Ал куурчагын абдан жак-
шы көрөт.

Салый куурчагын колго
алып:

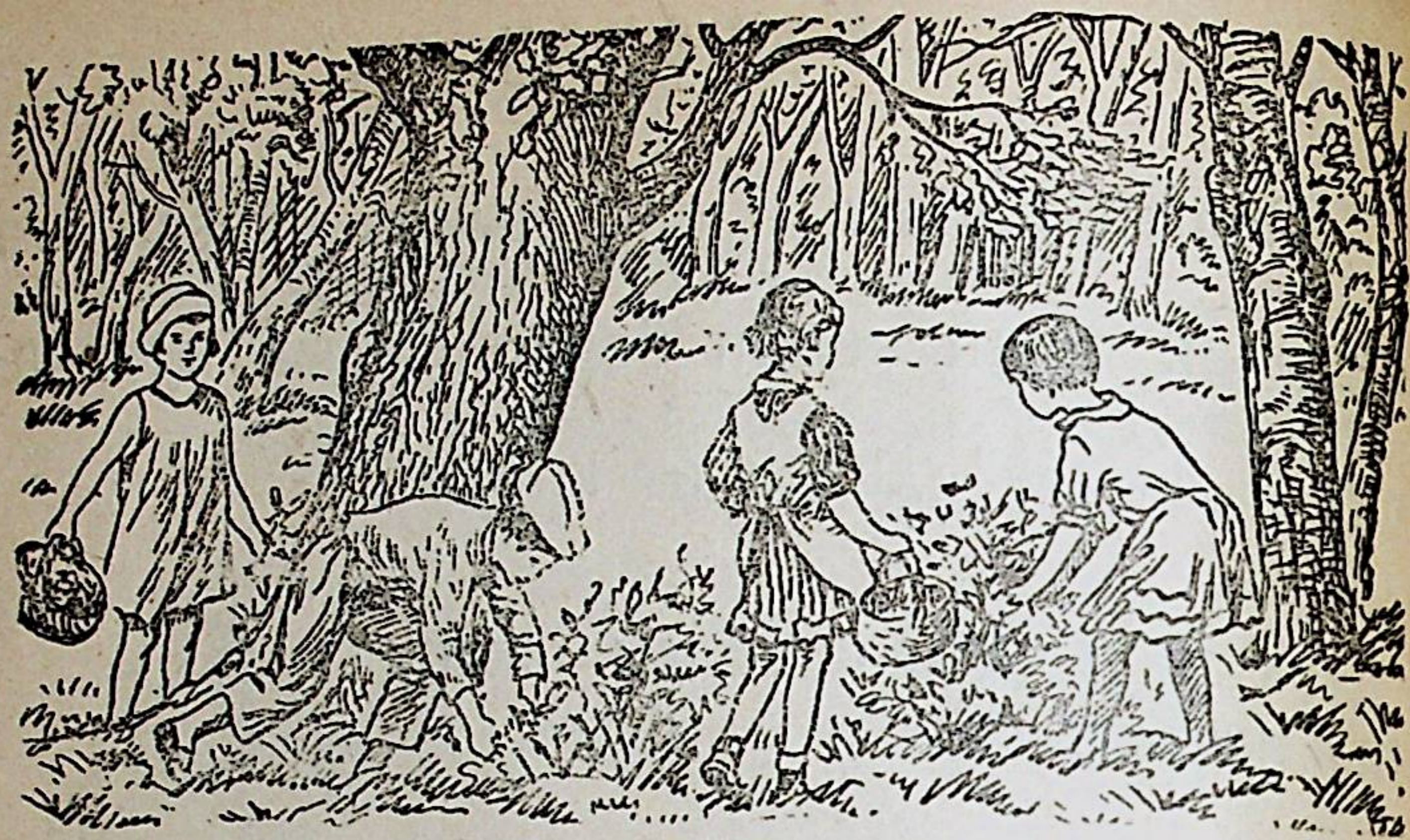
— Алдей, алдей, ак Бөпөм.
Ачууланба, ыйлаба,—деп ыр-
дайт.

Карагат терүү.

Асан менем Саткын карагат терүү үчүн
тоого барышты. Тоо жым-жырт. Как эткен
карга, кук эткен кузгун жок.

Карагат абдан көп. Карагатты көп те-
ришти. Идиштерин толтурушту. Үйүнө
алып келишти. Энелерине беришти.

— Мына, карагат терип келдик. Алгыла!—дешти алар.

Танда.

Жумшак жел согуп эркелеп,
Сергитип көңүл талашат.
Булбулдар сайрап кубулжуп,
Жыргал менен таң атат.

* *
*

Саймаланган талаага,
Жеңемдер кетип баратат...
Каткырышат, күлүшөт,
Эриксизден каратат.

* *
*

Тандагы күндүн шооласы,
Жеңемдерге көрк берген.
Кыймылсыз жаткан боз талаа
Кулпунду бүгүн эмгектен...

Бака.

— Бака жан! Кайда
турасыз?

— Сазда.

— Келиңиз жа-
йытка.

— Барбайм андай
кургакка.

Күчүк.

— Ысмайыл, ме мына бу күчүктү ал.
Жакшылап бак. Бул азыр жаш. Муну
чоңойт,—деди атасы.

Ысмайыл күчүгүнө „Каблан“ деген ат
койду. Күчүгү чоңойду. Абдан короочу
болду.

Ысмайыл күчүгүн сүйөт. Күчүгү Ысма-
йылды сүйөт.

Каблан короого карышкыр жибербейт.

Баатыр ит.

— Ит, эмне үрөсүң?

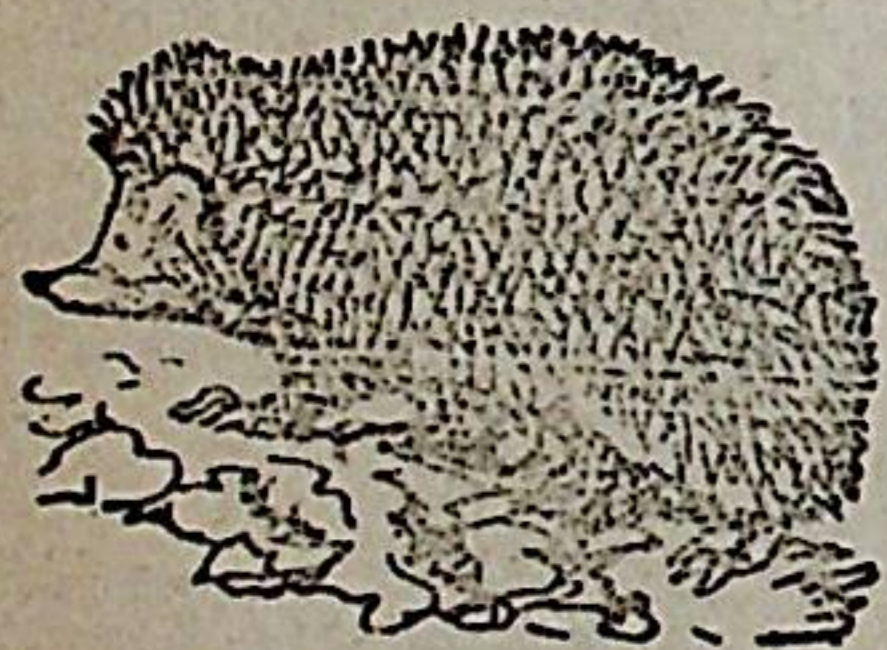
- Карышкырды коркутам.
- Ит, куйругунду неге кысасың!
- Карышкырдан корком.

Табышмак. *Капталды капталдай
чапкан байбарак баатыр.*

(нлгдллу)

Кышка камынуу.

Кирпи кышка камынды. Бир арчанын түбүнөн ийин тапты. Аны үй кылып алды. Үйү абдан сонун болду. Бирок жаман жери, төшөнчүсү жок болду.

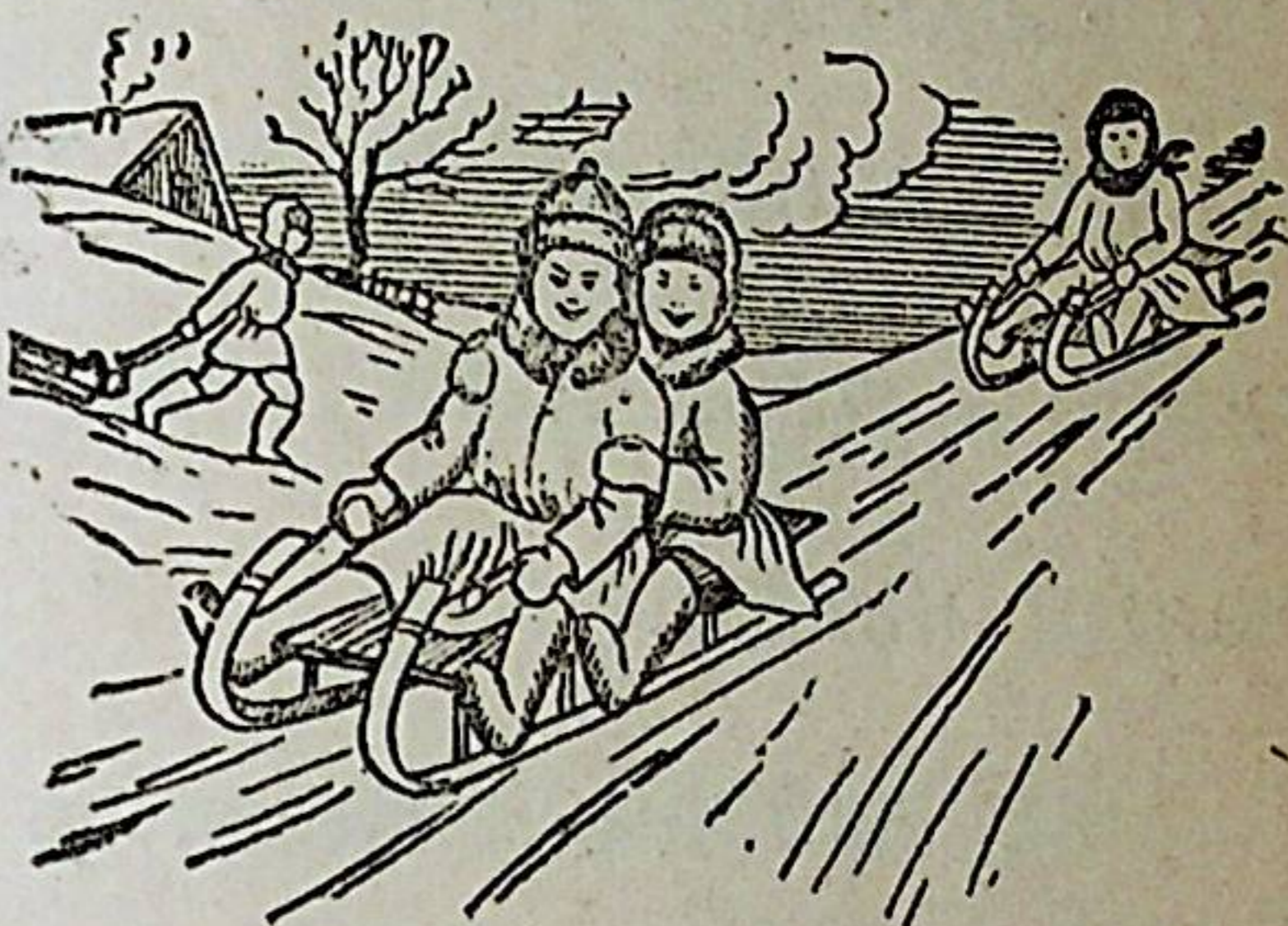

Кирпи төшөнчү издемек болду. Чар тарапка чуркады. Бир топ жалбырак тапты. Тапкан жалбырактарын жыйнамак болду. Жалбырактарга оонап, тебээлей баштады. Жалбырактар ийнелерине сайылды. Ошентип, кирпи табылгасын үйүнө алып келди.

Табышмак. *Кичинекей бою бар, катар, катар тону бар.*
(евпц)

Муз тебүү.

Кычыраган кыш келди. Сууга муз түштү. Бир күнү күн чайыттай ачык тийди. Бал-

дар муз тебүүгө камынышты. Буттарына конёк байланышты. Музду көздөй зуулашты. Алардын артынан Мойнок дазымырады. Баары тең келишти. Музду абдан тебишти.

Чаар тоок.

Бир чал, бир кемпир болуптур. Алардын бир чаар тоогу бар экен. Тоогу жумуртка тууйт. Тууганда да жөнөкөй эмес, алтын жумуртка тууйт.

Чал жумуртканы жармак болот. Ага урат,
буга урат, жарылбайт. Кемпири алат. Ал
жармак болот. Ага урат, буга урат, жарыл-
байт. Муну алардын чычканы көрдү. Жү-
гүрүп келип, куйругу менен жумурткага
тийип кетти. Жумуртка жерге түшүп жа-
рылып калды.

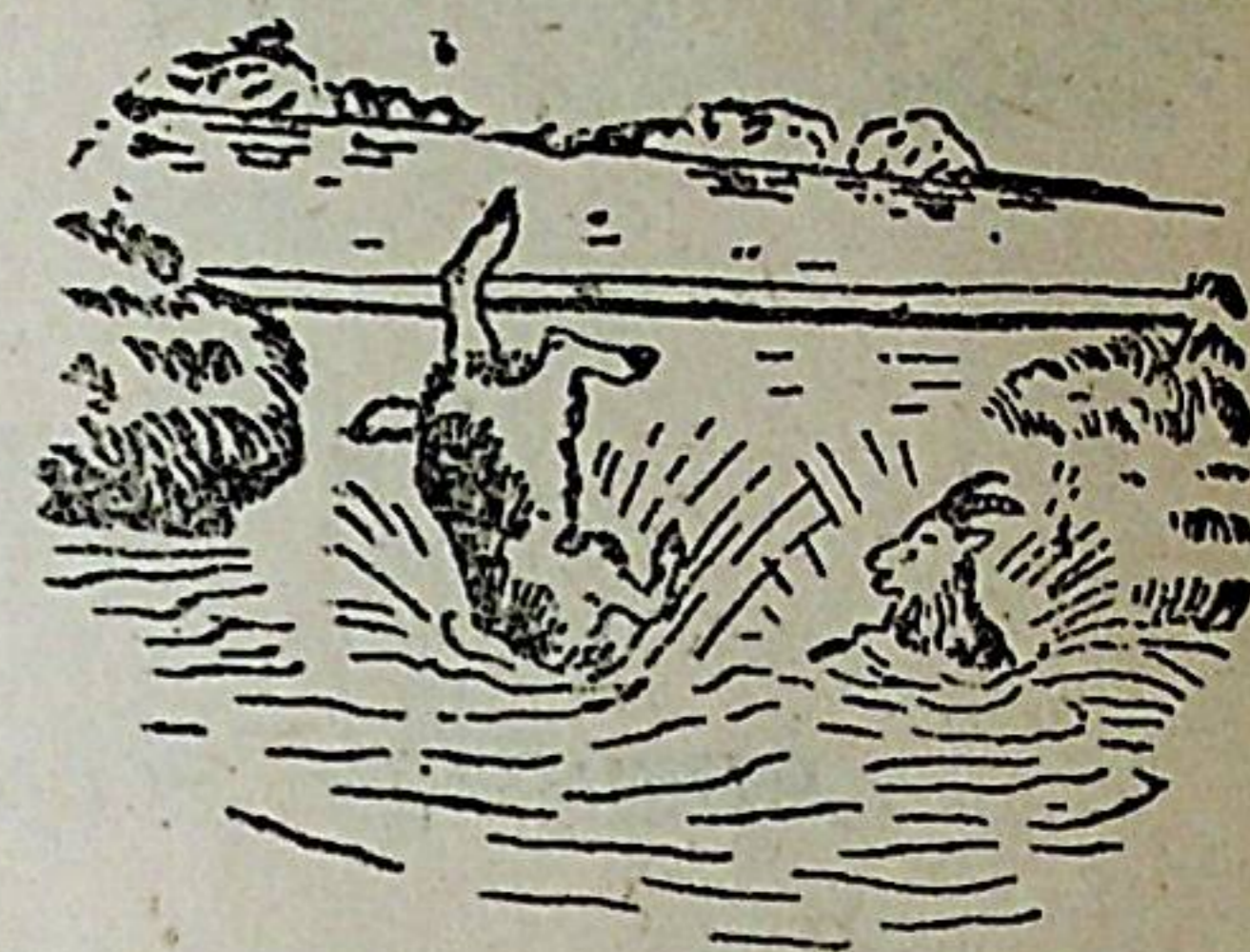
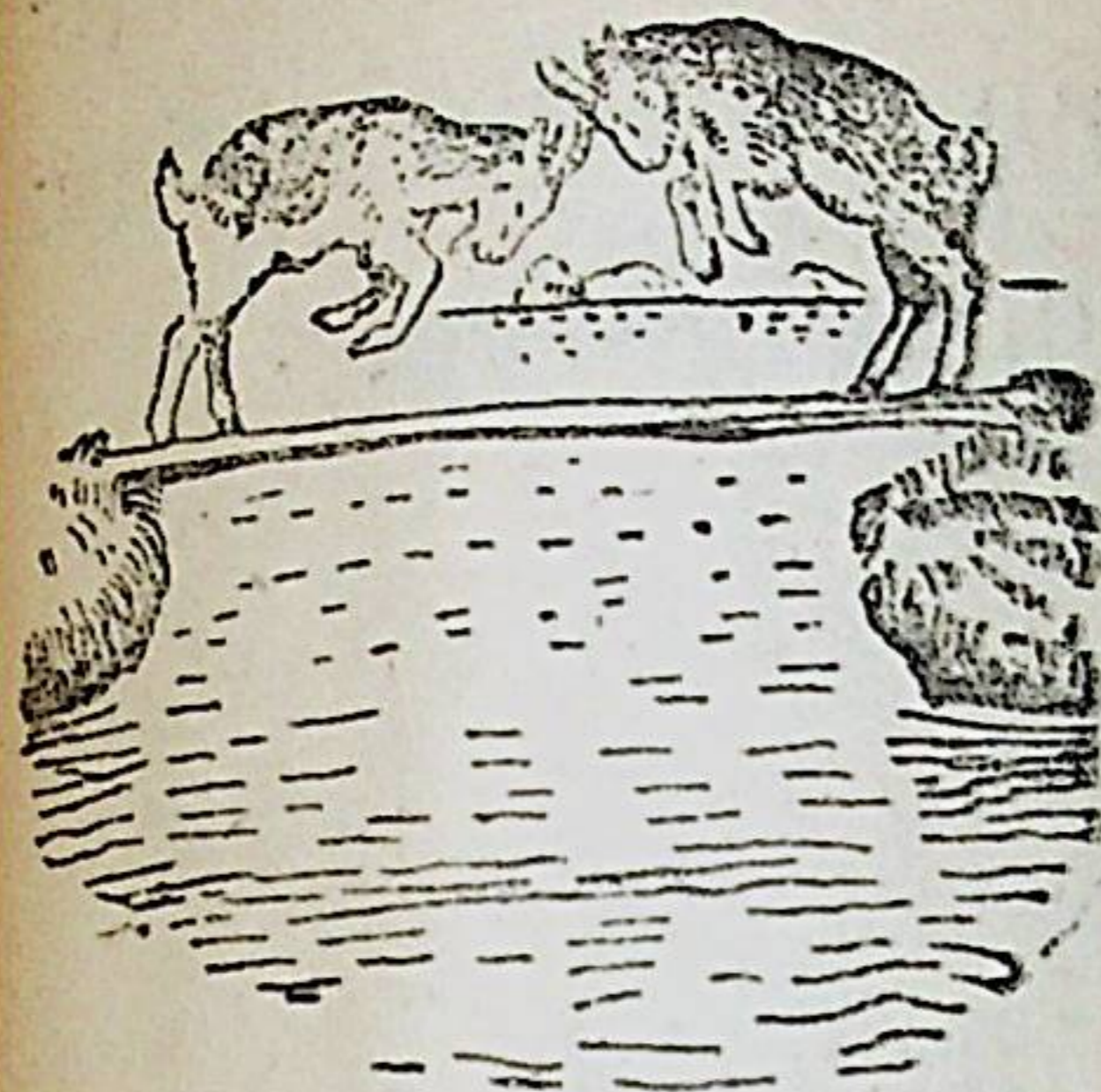
Чал ыйлайт. Кемпир да ыйлайт. Аны
тоогу көрөт да мындай деп кыкылыктап
баштайт:

— Ыйлаба, чал, ыйлаба, кемпир. Мен
эми алтын эмес, жөнөкөй жумуртка тууп
беремин.

Т а б ы ш м а к.

*Канаты бар, учпайт,
Буту жок, сойлойт,
Буттуудай ойнойт.*
(Baryk)

Эки эчки.

Бир күнү эки эчки жайытка чыгат.
Өзөндүн боюна барат. Өзөндө терең суу
болот. Сууга арта салынган ичке жыгачты
көрөт. Ошол ичке жыгач аркылуу өйүзгө
өтмөкчү болушат. Бирок алар бири бирине
жол бергиси келишпейт. Жол талашып
сүзүшө кетет. Сүзүшүп, сүзүшүп жатып,
экөө тең сууга түшүп кетишет.

Бөжөктөр.

Коён бир нече бөжөк тууйт. Бир нече
күн өтөт. Коён тамак издеп чуркап кетет.
Ал кайра келсе, бөжөктөрү жок... Көрсө,

Ойноп кетишкен экен. Ошентип, энесин абдан коркутуптур.

Табышмак.

Аттаган жери атандай,
Баскан жери бармактай,
Оттогон жери оймоктой.

(нэоу)

Сеңсең куйрук, кош кулак,
Серендеген коёнек;
Бакыраң көз, капкан бел,
Элендеген коёнек.
Качар жерин күн мурун
Белендеген коёнек;
Игтен, куштан өмүрүн
Чебердеген коёнек.

Түлкүнүн күчүктөрү.

Токойдо бир түлкү турган экен. Түлкүнүн татынакай үйү болуптур. Үйүндө анын күчүктөрү туруптур. Күчүктөрү тырмактай эле экен. Алар үйүнүн тегерегинде ойноп жүрүшөт. Өтө көңүлдүү турушат. Энеси тамак таап, балдарына алып келип берип турат.

Түлкү менен эчки.

Түлкү учуп бара жаткан карганы карап, талаа менен бара жатып кудукка түшүп кетиптир.

рен болучу. Түлкү андан секи-

албады.

Түлкү отурат да кыйкырат.

Акылдуу эчки келе жатып, сакалын селкилдетиپ, мүйүзүн чайкайт. Кудукту эңкейип карап, түлкүнү көрдү да, сурады:

— Түлкү, сен мында эмне кылып жатасың?

— Дем алып жатам, эчки,—деп, түлкү эчкиге жооп берди.

— Жогоруда болсо ысык, ал эми мында жакшы салкын!—деди.

— Суу жакшыбы?—деп эчки сурады.

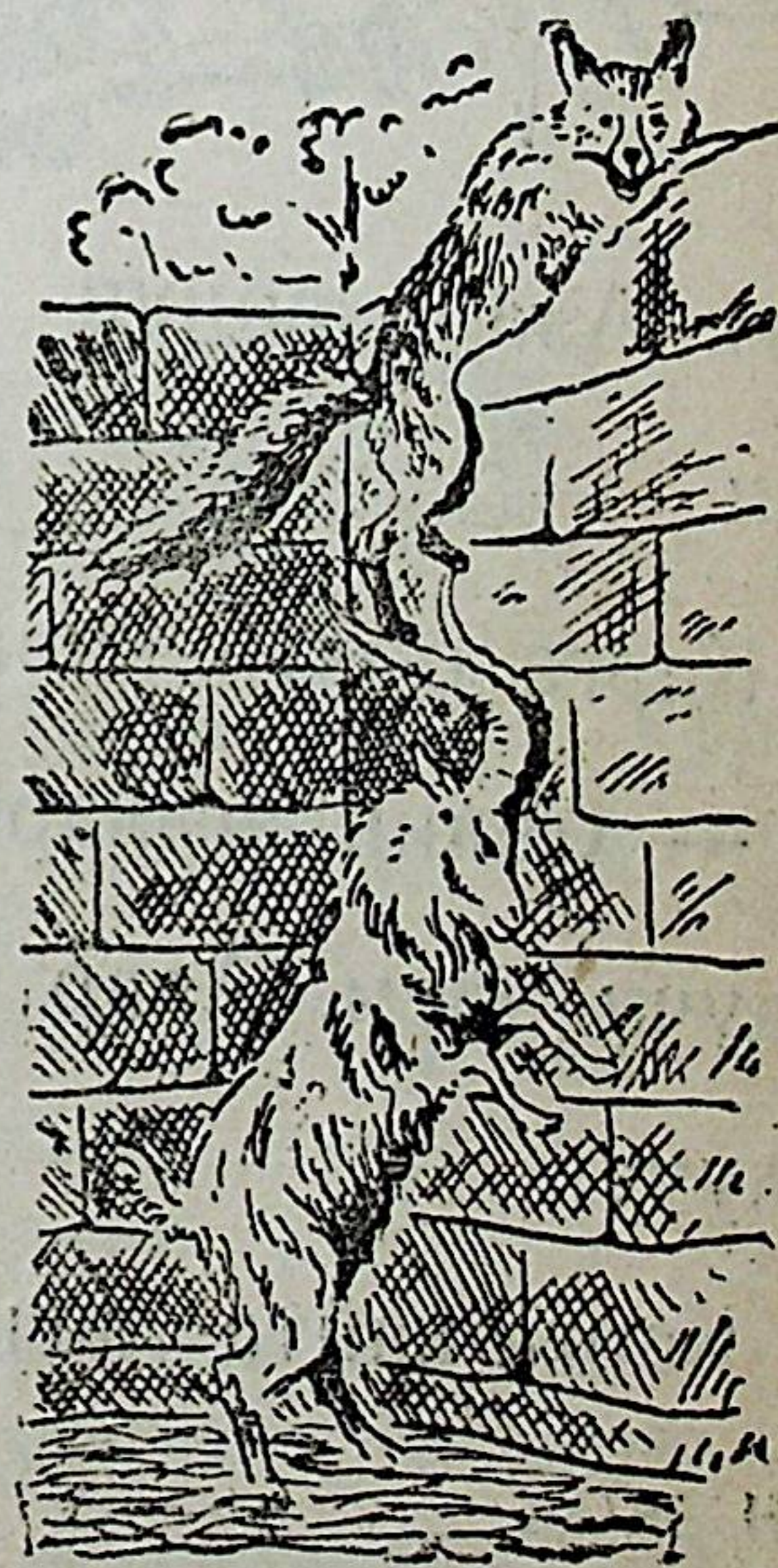
— Эң жакшы! Таза, муздак, каалаганыңча ичесиң. Кааласаң, мында секирип түш, экөөбүзгө тең орун жетет,—деди.

Эчки секирип түшүп, түлкүнү басып кала жаздады. Түлкү ага:

— Эй, сакалдуу акмак, секиргенди да жакшы билбейсиң, суунун баарын чачыраттын,—деди.

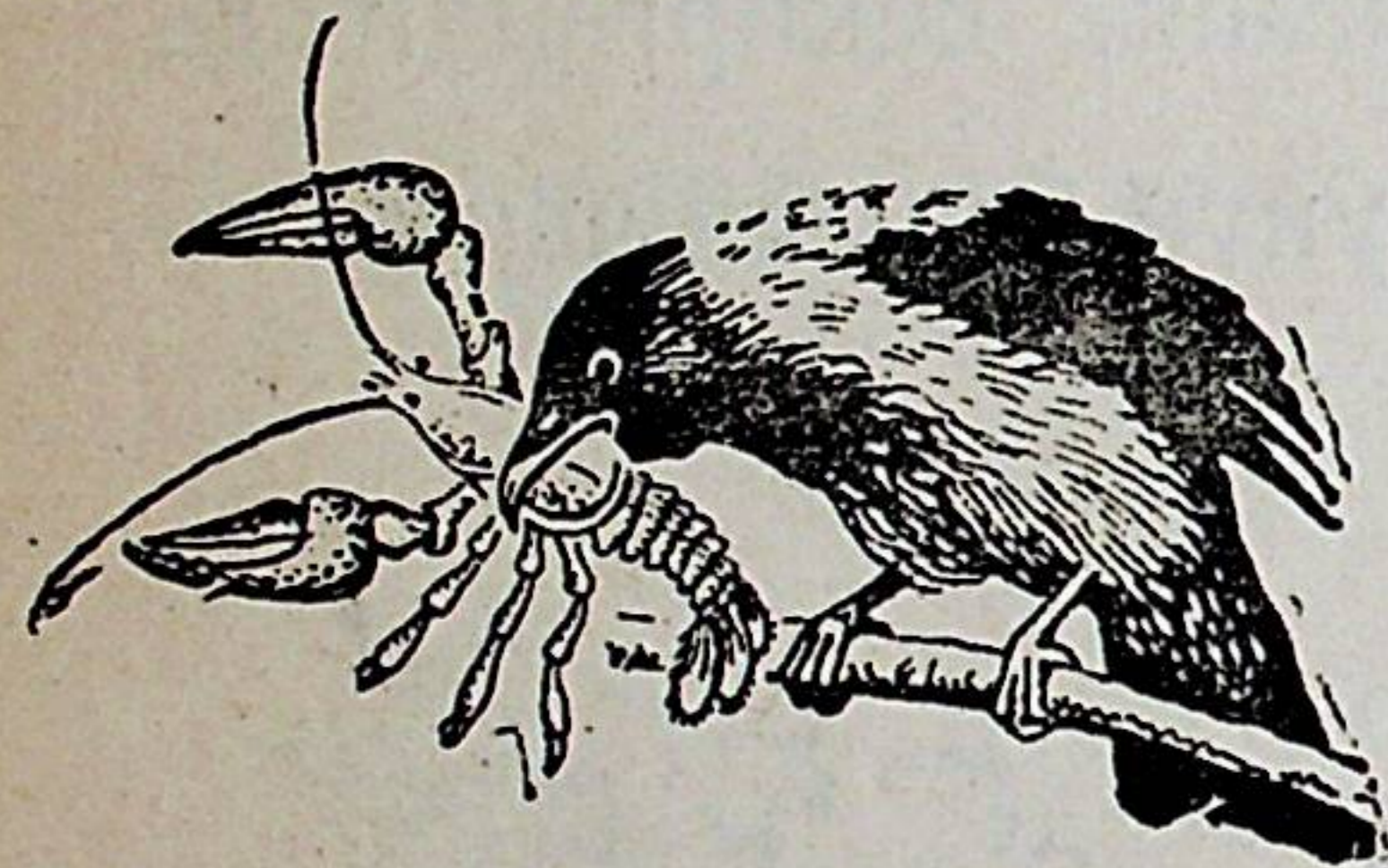
Түлкү эчкинин жонуна секирип чыгып, жонунан мүйүзүнө, мүйүзүнөн кудуктун сыртына чыгып кетти.

Эчки болсо, көпкө кудуктун ичинде турду. Ээси аны кыйынчылык менен издеп таап, араң тартып алды.

Карга менен рак.

Карга көлдүн үстүнөн учуп бара жатып, рактын жөргөлөп жүргөнүн көрдү. Карга аны ап деп илип алды. Теректин башына отурду да, жешке камынды. Рак өзүнүн жок болорун билди да, мындай деди:

— Ай, карга, карга. Мен сенин атанды жана эненди билүчү

элем. Алар сонун куштардан болучу!— деди.

Карга оозун ачпай туруп: Угу!— деди.

— Сенин агаларыңды да, эжелеринди да билүчү элем. Алар да жакшы куштардан болучу.

Карга кайта дагы: Угу!— деп, оозун ачкан жок.

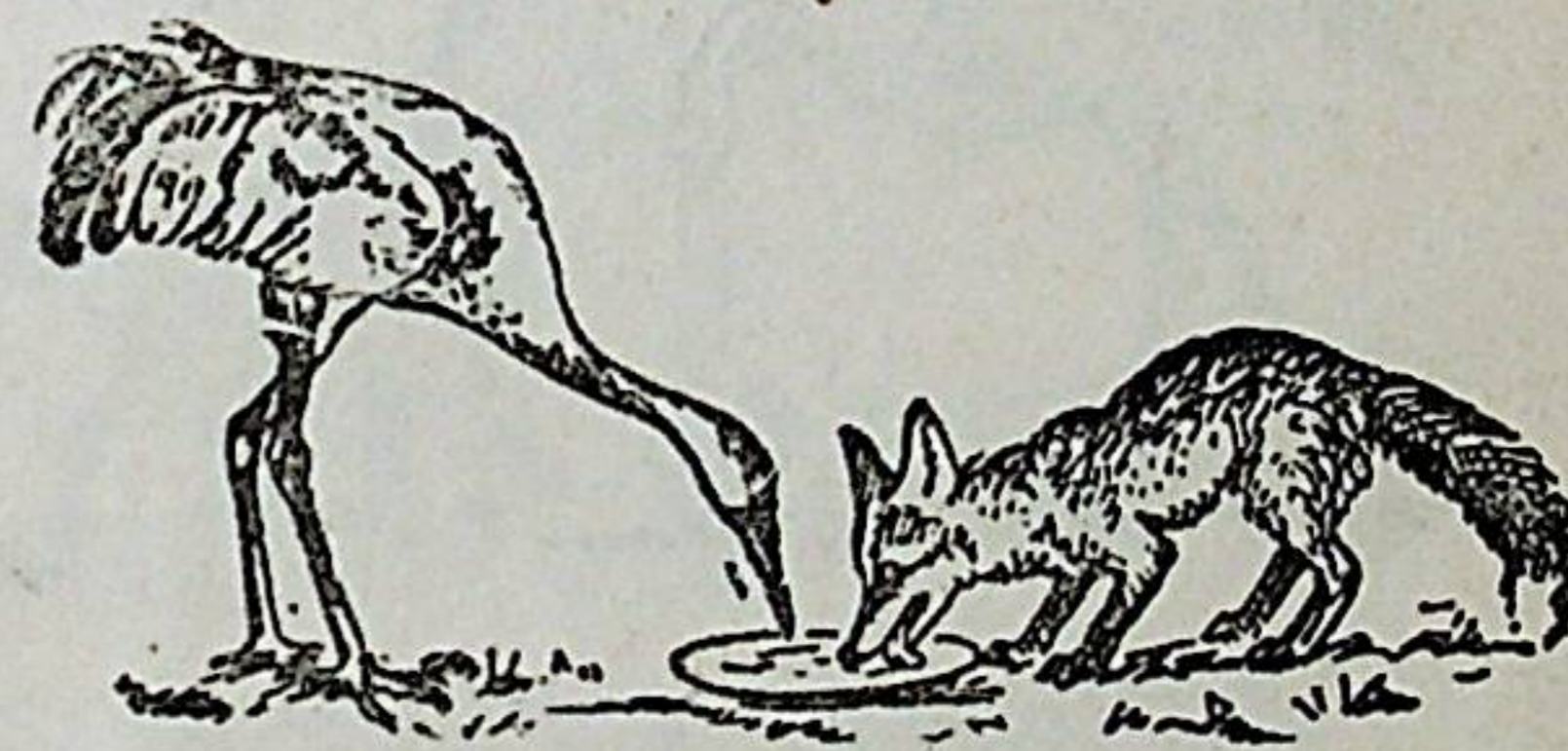
— Ооба, алар жакшы куштар болсо да, баары бир алардын сага жетишине көп бар. Дүйнөдө сенден акылдуу куш жок,— деди.

Карга оозун бардыгынча ачып:— Ырас!— деп кыйкырганда, рак сууга түшүп кетти.

Түлкү менен турна.

Түлкү менен турна дос болушат. Ал эми, түлкү турнаны конок кылууга ойлойт.

— Бизге конокко баргын, турна, баргын, кымбаттуум. Сени мыктап туруп конок кылайын!— деди.

Турна конокко келди. Түлкү буламык бышырып, табактын бетине гана шыбап берди да, кошоматтап:

— Жегин, кымбаттуу турна, жегин! Өзүм бышырдым,— деди.

Турна тумшугу менен табакты так-так эттирип чокуду, тумшугуна эч нерсе илинбеди. Түлкү ошол увакта табакты тили менен жалап отуруп, буламыктын баарын өзү жеп койду.

Өзү тойгондон кийин отуруп алып:
— Турна, көңүлүнө алба, башка беде турган сыйлыгым жок, — деди.

— Ушунуңа да ракмат, түлкү! Эми сен мага конокко баргын, — деди. Экинчи күнү түлкү турнага конокко келди, турна туурамжылап тамак кылып, моюну узун, оозу тар кумурага куюп берди да:

— Жегин, түлкүм! Сыйлай турган башка эч нерсем жок, — деди.

Түлкү кумуранын жанынан чебеленип ары да өттү, бери да өттү, бирок тумшугу кумурага батпай койду. Турна тумшугун кумурага сала берип, баарын чокуп жеп койду.

— Тарынба, түлкү! Башка сыйлай турган эч нерсем жок, — деди.

Ошентип, түлкү үйүнө ачка кетти. Ошол увактан тартып, түлкү менен турнанын достугу ажырады.

Жылкы сүйөт баласын —
Кулунум деп,
Минсе, түшсө билбеген
Дулдулум деп.
Төө сүйөт баласын —
Тайлагым деп,
Талдан башын сыдырган
Ардагым деп.
Уй сүйөт баласын —
Торпогум деп,
Караңгыда баспаган
Коркогум деп.
Кой сүйөт баласын —
Конурум деп.
Сатса, сойсо билбеген
Момунум деп.
Эчки сүйөт баласын —
Улагым деп,
Таштан-ташка секирген
Чунагым деп.
Ит сүйөт баласын —
Күчүгүм деп,
Жерден мурдун албаган
Бучугум деп.
Карга сүйөт баласын —
Аппагым деп,
Ача жыгач башында
Тапканым деп.

Түлкү менен кене.

Бир жылы түлкү менен кене орток болуп буудай айдашат. Буудай абдан жакшы чыгат. Буудай бышкан кезде, мен алам, мен алам деп, экөө талаша кетет. Анда куу түлкү ойлонуп туруп, мен бул жаман немени алдайын дейт да, кенеге:

— Ээ достум, кел, жарышалы, кимибиз чыксак, ошонубуз буудайды алалы,—дейт.

Кене макул, жарышса—жарышалы... Бирок мен чыксам, дагы чыр салып жүрбө,—дейт.

Анда түлкү мурутунан күлүп:

— Койсоңчу, досум! Кантип эле ошентейин, андан көрө чыгуунун амалын кыл,—дейт.

Ошентип, экөө жарышууга макул болот да, жер болжошот.

— Алдо-оо, алдо-оо!—деп, түлкү жөнөй берген кезде, кене түлкүнүн куйругуна чып жабышат.

Түлкү зымырап отуруп, болжошкон жерге жетет. Болжошкон жерге жеткенде:

— Эми буудай меники болду—деп, абдан кубанат.

— Кыбыраган байкуш кене салпандап кантип келе жатат болду экен—деп, түлкү бурула берерде, кене түлкүнүн куйругунан жерге түшөт.

— Оо дусум! Сизди күтүп отуруп, зеригип да болдум. Менин келгеним качан. Капкачан эле келгенмин,—дейт кене.

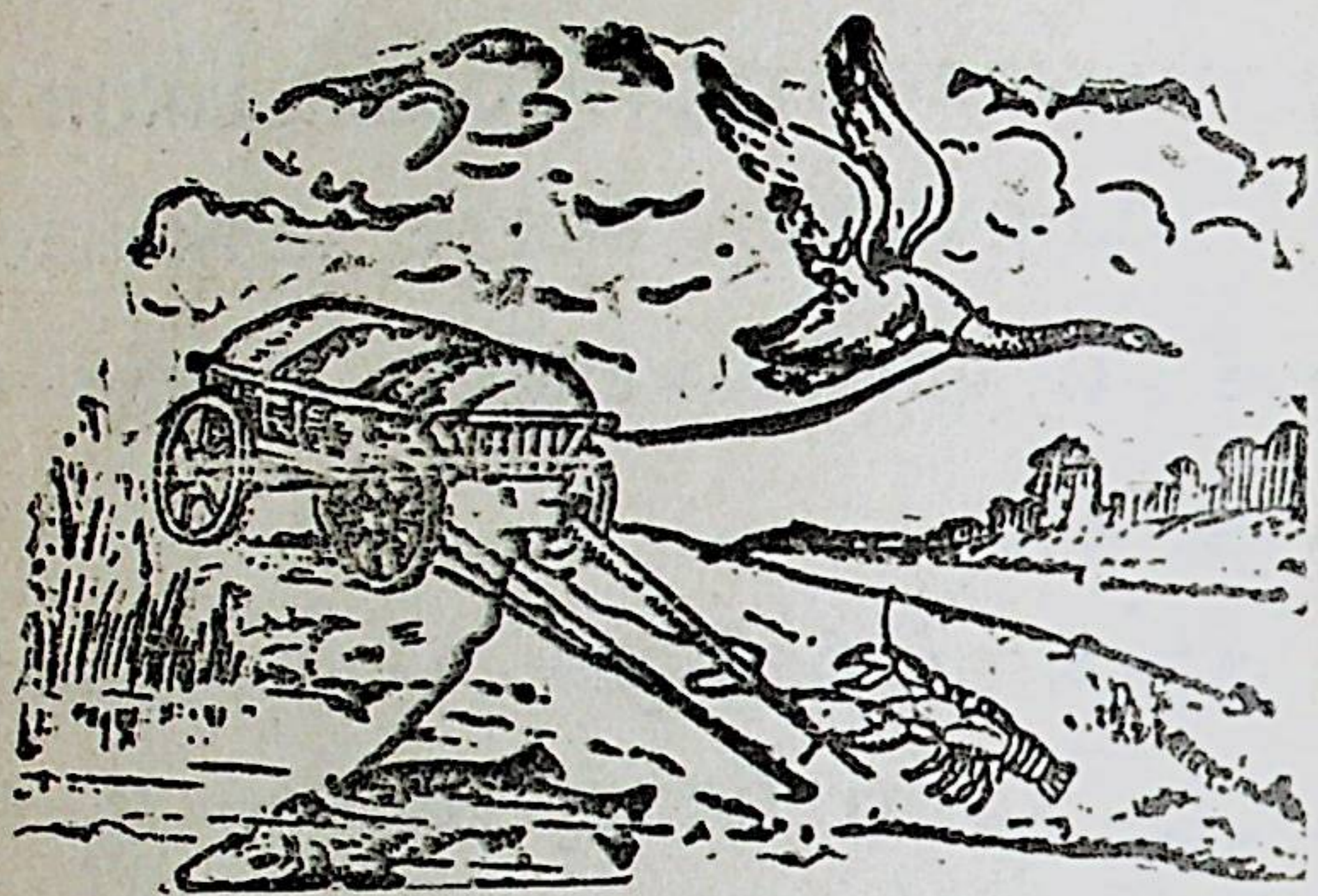
Түлкү абдан таң калат да, алдатканын билип, унчукпастан жолго түшөт. Ошентип, кене түлкүнү алдап кетет.

Ак куу, рак, чортон.

(Тамсил)

Бир күнү ак куу, рак, чортон—үчөө жүк тартмак болушту. Жүк абдан жеңил эле

Жүктү үчөө үч жагына тарта баштады.
Бирок жүк ордунан кыймылдабайт. Себеби

—ак куу асманга тартат, чортон сууга тар-
тат, рак кетенчиктеп кетет. Ошентип, үчөө
абдан чарчады. Жүк ордунда калды.

Кыска күн, узун түн.

Кышында күн кыска, түн узун болот.
Биз эрте туруп, жуунуп, тамактанабыз. Ан-
дан кийин мектепке барабыз. Мектепте
сабак окуйбуз. Мектептен чыгып, үйгө ке-
лебиз да тамак ичebиз. Бир саат эс алабыз.
Андан кийин кийинип алып, азыраак ой-

нойбуз. Ошону менен эле күн батып калат.
Биз үйгө келип, сабак даярдайбыз. Кы-
зык китептерди окуйбуз.

Ойдо жана тоодо кар,—

Бороон жана ызгаар бар.

Тапкыла, балдар, тапкыла,

Өзөндү качан муз каптар?

Кара чыйырчык.

Кара чыйырчык—келгин куштардын би-
ри. Бул дагы келери менен уя жасай баш-
тады. Уясын чөптөн, ке-
безден, майда канаттан,
тыбыттан жасады.

Кара чыйырчык уянын
тереңин жакшы көрөт.
Терең уяга мышыктын
тырмагы жете албайт. Кар-
ганын тумшугу да жете албайт.

Кара чыйырчык азыгын жерден терип жейт. Огородго зыян келтире турган курттарды кырат. Ал курттарды өтө ылдам терип жейт.

Биз ага жыгачтан уя жасап койгонбуз. Ал уяны жыл сайын жаңыртып, оңдоп турабыз.

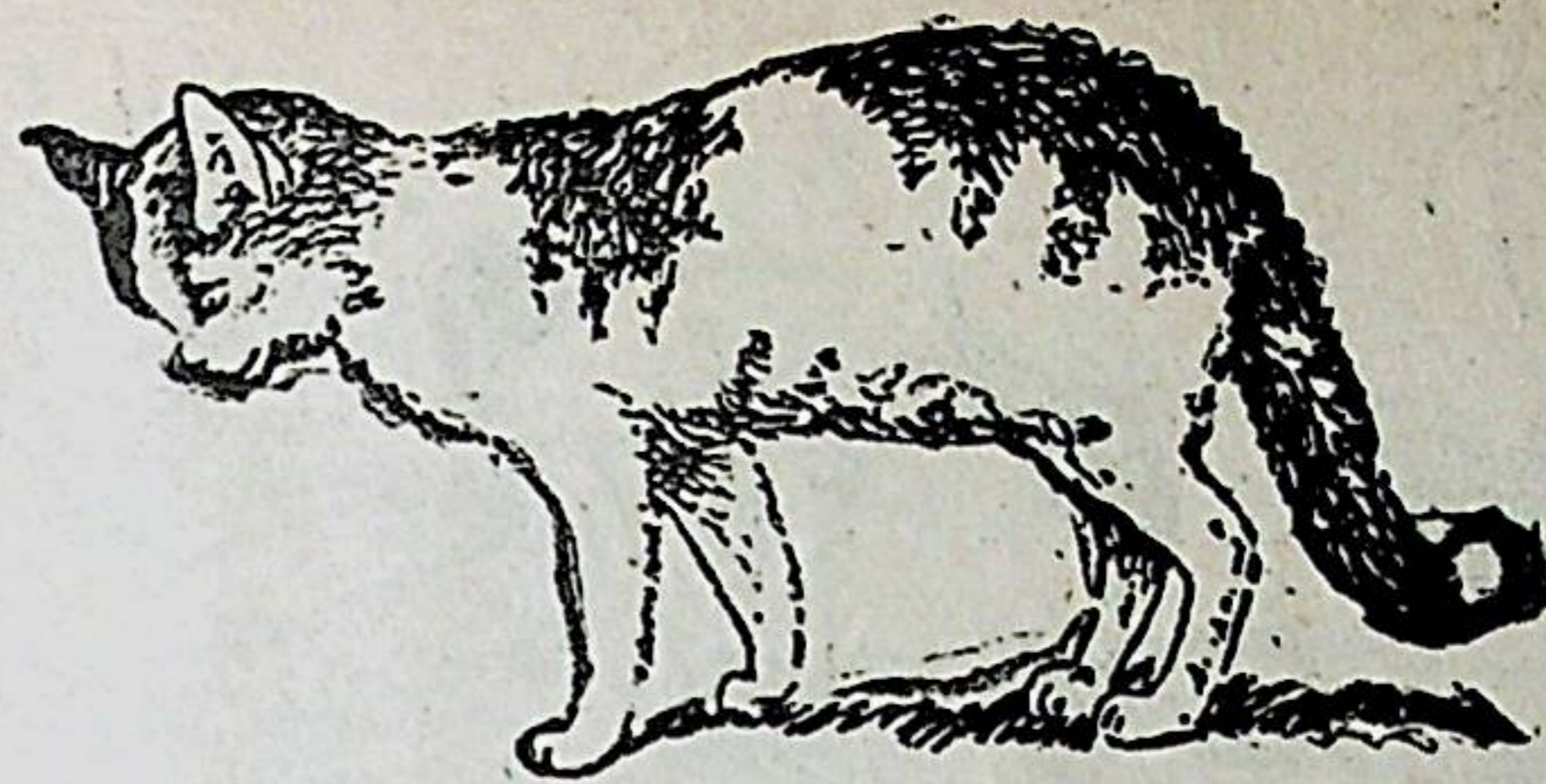
Мышык.

Мышыктын баласы ко-роодо ойноп жүрдү. Деги эле көңүлдүү, деги эле кубанычтуудай.

Күтпөгөн учурда итти көрдү. Селт эте түштү да, белин бүкчүйтүп, төрт буту менен жерди бекем басып, муруттарын сербейтти.

Ит тим басып өттү. Ит өтүп кеткенче: „Тийсең эле курудуң“, — дегендей болуп, тумшугун кыймылдатып, кышылдайт

Тапкыла.

Тону бар, киерине

чапаны жок,

Муруту бар, ээгинде

сакалы жок.

Пайдасы үй ичинен

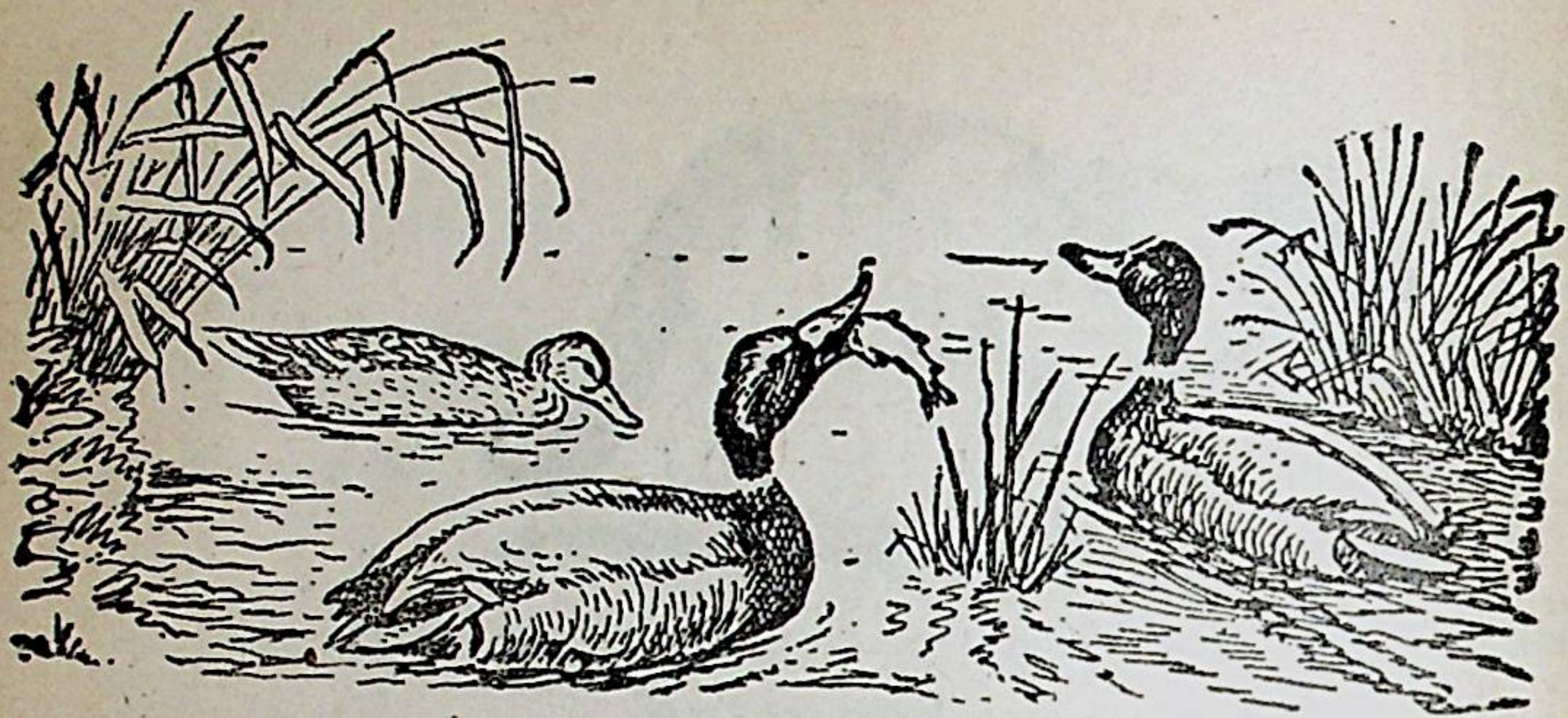
табылган соң,

Талаага барып келер

сапары жок.

Өрдөк.

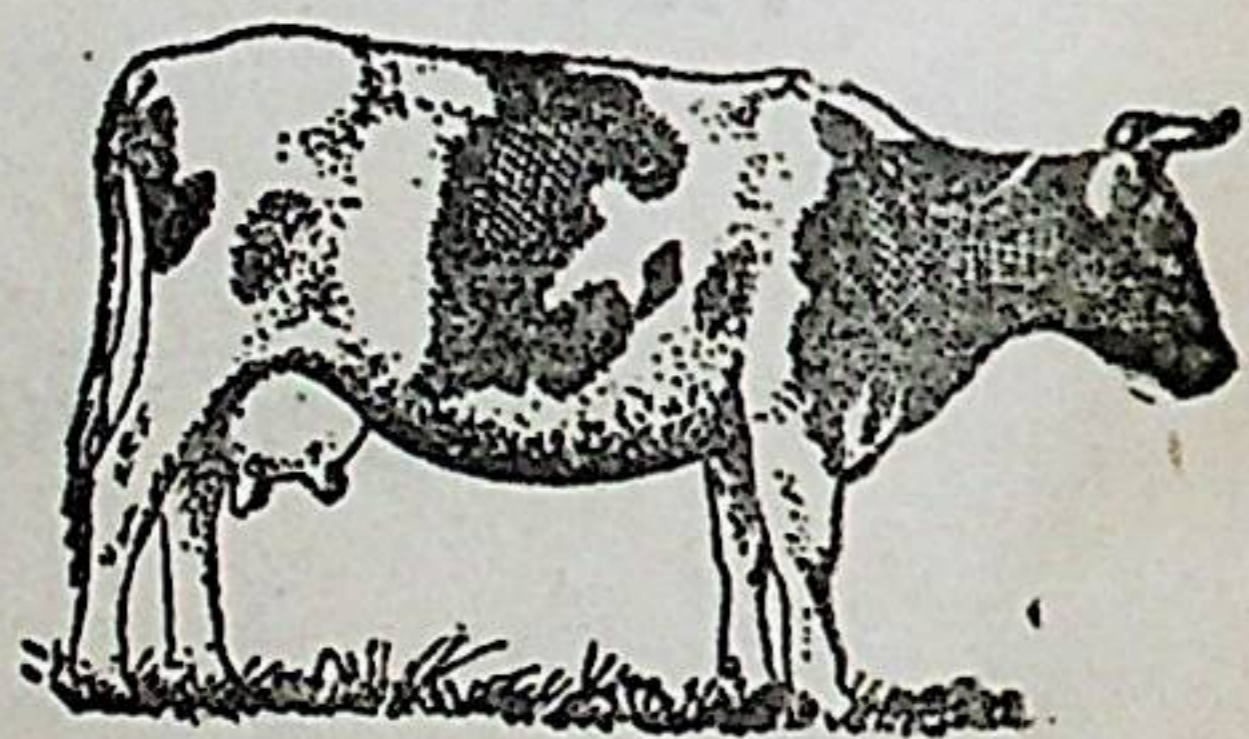
Бир күнү суу боюнда турдум. Сууга өрдөктөр келди. Тумшугу менен куйругун кашыды. Канатын суулагысы келди окшойт.

Баркылдап сууга келди да, талпынды. Канаттарын тарады. Ошондо гана майланышкан, кирденген канаттарын тазалап жатканын билдим.

Уй.

Уй — жакшы мал. Уй тазалыкты сүйөт. Уйду жакшы багуу керек. Увагында жем, чөп берип туруу керек. Увагында сугаруу керек. Уйдун өзүндө, жаткан жайын да тазалап туруу керек. Биздин уй абдан сүттүү. Күнүнө үч маал саайбыз. Сааган сайын 10 литр сүт берет. Биз уйду жакшы багабыз. Жем, чөптү норма боюнча беребиз.

Увагында сугарып жана тазалап турабыз. Жаткан жайы да таза.

Уя.

Бир чымчык жыгачтын бутагына уя салат. Жумурткаларынын үстүнө отуруп алып, аларды жылыта баштайт. Ошол кезде уяга балдар келишти.

Чымчык балдарды көрүп учуп чыгат да, чыйпылдап балдарын чакырат.

Бирок чунак балдар уяны алып, үйлөрүнө кетип калышат.

Жаман жолдош.

Эки бала токойго барышат. Кокусунан бир килейген аюуну кезикгиришет.

Бирөө жыгачтын башына чыга качат.
Бирөө жолдо калат. Ал жолдо калган бала,
аюу нак өзүн көздөй келе жатканын
көрөт.

Амалы кеткенден кийин, өлүмүш болуп
жатып калат. Аюу балага келет да аны
жыттай баштайт. Бала болсо, дем чыгар-
бай жата берет.

Аюу жыттап, жыттап туруп, кетип калат.

Аюу кеткенден кийин, тиги жыгачка
чыга качкан бала жолдошуна келет.

— Сенин кулагыңа аюу эмне деп шы-
бырап кетти?—дейт ал бала.

— Аюу, балаа болгон кезде жолдошун
таштай качкан киши жаман болот,—деп
айтты деди экинчиси.

ЧАМГЫР.

(жомок)

Илгери бир абышка чамгыр айдаптыр.
Чамгыр өтө чоң болуп жакшы чыккан экен.
Чамгыр бышкан соң абышка жерден сууруп
алгысы келиптир. Абышка тартып, тартып
жула албайт.

Абышка кемпирин чакырат. Абышка чам-
гырдын сабагынан тартат, кемпир абыш-
канын этегинен тартат. Экөөлөп тартып,
тартып жула алышпайт.

Амалы кеткенде кичинекей жээни
кырат. Абышка чамгырдын сабагынан тар-
тат, кемпири абышканын этегинен тартат,
жээни таянесинин этегинен тартат. Үчөө-
лөп тартып да жула алышпайт. Кичине
жээн кумайыкты чакырып келет. Абышка
чамгырдын сабагынан, кемпири абышканын
этегинен, жээни таянесинин этегинен, ку-
майык жээндин этегинен тартат. Төртөө-
лөп тартып да жула алышпайт.

Айла кеткенде кумайык мышыкты чакы-
рып келет. Абышка чамгырдын сабагынан,
кемпир абышканын этегинен, жээни таяне-

синин этегинен, кумайык жээндин этегинен, мышык кумайыктын куйругунан тартат. Бешөөлөп тартып да жула алышпайт.

Такыр айла кеткенде, мышык барып борсолдой чычканды чакырып келет. Дагы кайта баштан: абышка чамгырдын сабагынан, кемпир абышканын этегинен, кичине жээн кемпирдин этегинен, кумайык жээндин этегинен, мышык кумайыктын куйругунан, борсолдой чычкан мышыктын куйругунан тартат. Акыры алтоолоп тартып атып чамгырды жулуп алышат.

Таранчы.

Күз күндөрү болгондо,
Таруунун даны толгондо,
Эмгекчилер эгинде
Жабылып орок оргондо,
Тарууга түшүп таранчы,
Данынын барын бүтүрөт.
Кайтаргызып адамды,
„Куу, куулатып“ күттүрөт.
Ошондуктан колхозчу,
Таранчыны жек көрөт.

Биз, Совет өлкөсүнүн балдары, жыргалдуу турмушта турабыз.

Биздин турмушту ким жыргалдуу кылды?
Биздин өлкөнү ким жыргалдуу кылды?
Большевиктердин партиясы. Ленин—
Сталиндин партиясы.

Кыргызстан.

Кыргызстан—негизинен мал чарба республикасы. Пахтачылык, эгинчилик, кенчиликке окшогон чарбачылыгы да өтө көп. Түштүгүндө пахта айдалат. Түндүгүндө эгин айдалат, мал өстүрүлөт. Кыргызстандын түштүгүндө: Көк-Жангак, Сүлүктү, Кызыл-Кыя таш көмүр кендери бар. Кыргызстанда кант заводу, механика заводу, жибек, нооту фабрикалары бар. Кинолор, театрлар бар. Дагы көп өнөр жайлар бар. Алар иштеп жатат. Аларда иштеп жаткан жумушчулардын турмушу абдан жакшы. Алар маданияттуу турушат.

Атабыз Сталин—Жогорку Башкы Командачы Советтер Союзунун Маршалы. СССР элдери аны өзүбүздүн бир тууган Сталинибиз деп аташат. Ал биздин сүйүктүү жолбашчыбыз жана атабыз.

Сталин атабыздын жетекчилиги менен биздин Кызыл Армиябыз адам баласынын душманы болгон фашисттерди кыйратып салды. Атабыз Сталин бизди жыргалдуу турмушка жеткирди. Атабыз Сталинге узун өмүр тилейбиз.

Сталин тууралуу ыр.

Чолпонумсун тандагы,
Жарык берген дүйнөгө.
Элим үчүн жаралып,
Эрик бердин сүйлөөгө.

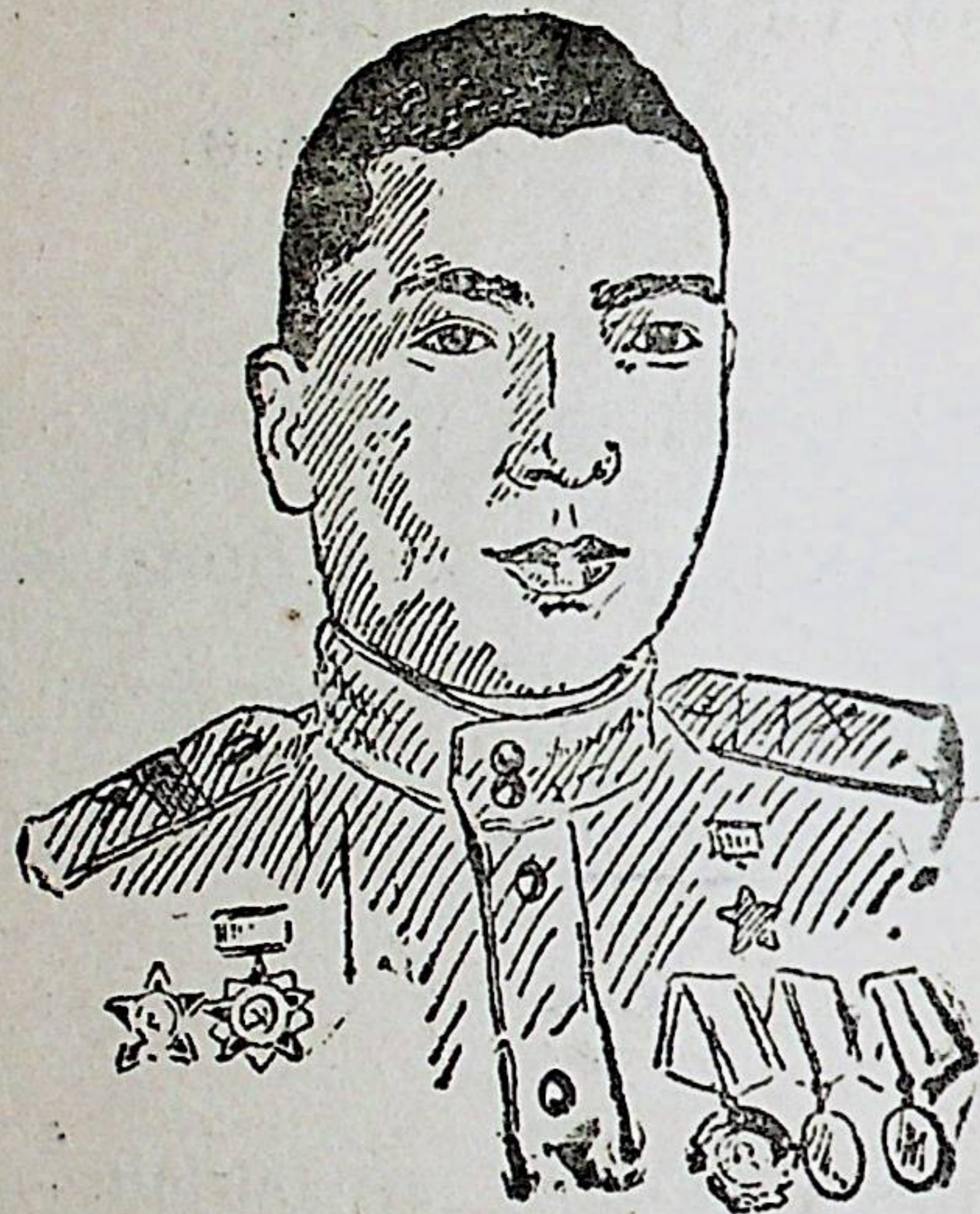
* *
*

Душмандар үчүн түн болдуң,
Элим үчүн күн болдуң.
Кандай сонун дегдеткен,
Ырдаарга назик үн болдуң.

* *
*

Түпсүз терең дарыянын,
Кемеси болдуң, Сталин.
Тоодой арбын жыргалдын,
Желеги болдуң, Сталин.

Советтер Союзунун баатыры
Дайыр Асанов

Кыргыз элинин анык баатыр уулу Дайыр Асанов улуу Ата мекендик согушта аябаган мыкты эрдик көрсөттү. Ал төрт сааттын ичинде мыкачы немецтердин сегиз танкасын, брондуу алты машинасын талкалап, кырктан ашык немецти кырып салды.

Из учебник Н.И. Абрамова
и Т. Актанова "Букварь"
на Кыргызском языке.

Советтер Союзунун баатыры
Ташмамат Жумабаев

Кыргыз элинин сүйүктүү эр уулу Ташмамат Жумабаев.

Ата мекендик улуу согушта абдан эрдик көрсөттү. Ал Днепр дарыясынан барыдан мурун өтүп, немецтердин сегиз пулемёттук точкасын, эки миномётун, эки танкасын талкалап, эки жүздөн ашык солдаттын кырды.

Ойлоном.

Канат жасап асманга,
Учсамбы деп ойлоном,
Асмандагы сырларды,
Ачсамбы деп ойлоном.
Жаңы тарих бетине,
Жазсамбы деп ойлоном.
Папанин барган уюлга,
Барсамбы деп ойлоном.
Баатырларчылап орденди
Алсамбы деп ойлоном.

Биздин курулуш.

Биз фабрикаларды, заводдорду куруп
жатабыз. Биз совхоздорду, колхоздорду
куруп жатабыз.

Бардык жерде иш, бардык эл иштейт.
Биздин өлкөдө эпкинүү иштейт.

Дүйнөдө бир чоң өлкө
бар. Ал биздин ата меке-
нибиз—СССР. Биздин ата
мекенибиз өтө бай. Пакта-
га да, эгинге да, көмүргө
да, нефтьке да, темирге да
—бардыгына бай.

Улуу көсөм Сталин
Жаңы закон чыгарды,
СССРдин аймагы,
Сынбас күчтө чыңалды,
Өлбөс тарих, өчпөс нур
Өмүрлүккө уланды.

Жооптуу редактор *Карасаев Х.*

Терүүгө 7|VII-1945-ж. берилди. Басууга 20|VII-1945-ж. кол коюлду. Бир басма
табакта 19840 тамга. Бардыгы 6,25 басма табак. Д- 03411. Тир. 33.670. Зак 1638

Фрунзе, типолитография № 1.